

LUNNER
KOMMUNE

Budsjett 2018 og økonomiplan 2018 - 2021

*Sammen om et godt Lunner for menneskene som bor der
- gjennom varig balanse og fornying*

Rådmannens forslag 13.11.2017

Innholdsfortegnelse

1	RÅDMANNENS INNLEDNING	3
2	ORGANISERING, PLAN- OG STYRINGSSYSTEM	6
2.1	Lunner kommune	7
2.2	Organisering	7
2.3	Selskaper og Interkommunale samarbeid	8
2.4	Kommunens plan- og styringssystem	10
3	UTFORDRINGSBILDET	12
3.1	RAMMEBETINGELSER	13
3.2	Sammenligning med andre kommuner	24
3.3	Demografisk utvikling og kostnader	26
4	OPPFØLGING AV KOMMUNEDELPLANENE	28
4.1	Samfunnsutvikling	29
4.2	Kommuneorganisasjon	29
4.3	Kultur og frivillighet	29
4.4	Oppvekst	30
4.5	Pleie og omsorg	30
4.6	Klima, infrastruktur, miljø og eiendom	30
5	DRIFTSBUDSJETT	31
5.1	Skatt, rammetilskudd og andre overføringer for Lunner kommune	32
5.2	Budsjett drift 2018	37
5.3	Økonomiplan drift 2018-2021	42
5.4	Driftstiltak	45
5.5	Finansposter	52
5.6	Disposisjonsfond	53
6	INVESTERINGSBUDSJETT	55
6.1	Budsjett investering 2018	56
6.2	Generelt om investeringer	61
6.3	Investeringsstiltak	62
6.4	Låneopptak	64
6.5	Økonomiplan investeringer 2018-2021	65
7	VIRKSOMHETER	68
7.1	Administrasjon og styring	69
7.2	Oppvekst	75
7.3	Helse og omsorg	85
7.4	Samfunn og miljø	91
8	VEDLEGG	97
	Driftstiltak - ikke innarbeidet i rådmannens forslag	98
	Selvkosttjenester	99
	KOSTRA-sammenligninger	105
	Betalingssatser og gebyrer 2018	119
	Kommunestyrets vedtak	120

1 RÅDMANNENS INNLEDNING

Lunner kommune er en lavinntektskommune. I 2016 var de utgiftskorrigerte frie inntektene per innbygger inkludert eiendomsskatt, for Lunner kommune blant de 10 % laveste av alle landets kommuner. Selv om kommunen er en gjennomsnittlig lettdrevet kommune med hensyn til geografi og demografi, vil den økonomiske situasjonen allerede i utgangspunktet være utfordrende i forhold til alle typer velferdstjenester kommunene skal yte til sine innbyggere.

Omstilling og innsparing er ikke ukjent for Lunner kommune. Utfordringen er, når det blir gjennomført et krafttak for å skape balanse mellom varige inntekter og utgifter, å holde et slikt bærekraftig nivå over tid. Forutsetningen for å kunne lykkes med dette er etter rådmannens vurdering at driften i kommunen rent faktisk blir tilpasset den langsiktige økonomiske bæreevnen, og at organisasjonen både dimensjoneres og settes organisatorisk i stand til å yte tjenester på en effektiv og rasjonell måte - med ønsket kvalitet.

Driften i 2017 viser at det har vært utfordrende å utføre tjenester innenfor de vedtatte økonomiske rammene. Vedtak om velferdstjenester ut fra tjenestenes faglige vurderinger til innbyggere med ulike behov har økt mer i omfang enn hva budsjettet for 2017 har gitt rom for. Spesielt innenfor helse- og omsorgssektoren har man lenge vært klar over at tjenestestrukturen i for liten grad har vært tilpasset de faktiske behovene. Merforbruket i 2017 påvirker også nivået for tjenester inn i 2018. Kommunestyret har tatt ansvar for denne situasjonen ved at det i 2017 er startet bygging av omsorgsboliger på Roa og arbeidet med forprosjektet til nytt helse- og omsorgssenter på Harestua. Rådmannen mener dette vil være viktige forutsetninger for å få til en mer økonomisk effektiv og kvalitativ tjeneste. Med de økonomiske og tjenestemessige utfordringer man ser for seg i økonomiplanperioden, vil dette være svært viktig.

De gode økonomiske resultatene i 2015 og 2016, som har gjort det mulig å sette av relativt romslige disposisjonsfond, har i tillegg til en nøktern drift blitt mulig ved at skatteinntektene har vært vesentlig høyere enn hva som har vært lagt til grunn. Det samme ser ut til vil skje i 2017. I budsjettutkastet for 2018 kan man ikke legge en tilsvarende utvikling til grunn. Budsjetterte skatteinntekter vil derfor være lavere enn resultatene for de foregående årene.

I tillegg til skatteinntekter finansierer staten kommunenes tjenester gjennom rammetilskuddet. Størrelsen på rammetilskuddet er i utgangspunktet likt for alle innbyggere, men blir utgiftskorrigert og utjevnet ut fra blant annet geografiske og demografiske kriterier. De demografiske endringene, blant annet nedgang i folketallet for deler av befolkningen, i Lunner kommune siste år innebærer at rammetilskuddet går ned sammenlignet med tidligere år, og i forhold til hva som var forventet ut fra kommuneproposisjonen som ble lagt frem i mai i år. Når utbyggingene av sykehjem og omsorgsboliger står klare de nærmeste årene, vil også utgifter til renter og avdrag belaste økonomien ytterligere, selv om rentenivået foreløpig er svært lavt.

Summen av disse forholdene gjør den økonomiske situasjonen vanskelig og utfordrende. Kommunestyret ønsker å yte gode tjenester til sine innbyggere. Rådmannen tenker at det vil bli nødvendig for folkevalgte og ansatte å arbeide sammen for å etablere et adekvat, bærekraftig tjenestenivå, som kanskje må være på et noe lavere tjenestenivå enn hva man er vant til. Begrepet «godt nok» er ikke ukjent i kommuner rundt om i Norge. Krav og forventninger fra innbyggerne kan ofte være i overkant av hva det offentlige tjenestetilbudet makter å levere. Den private velstanden for de fleste av landets innbyggere er blitt bedre over flere år. Og selv om kommuneøkonomien de senere årene

har fått et løft, blir gapet mellom de private forventningene og det offentliges evne til å levere tilsvarende større. Kanskje må «godt nok» værers godt nok, også i Lunner kommune. Samtidig som dialogen mellom folkevalgte og ansatte må være aktiv for å etablere det bærekraftige tjenestenivået, må rådmannen arbeide for å dimensjonere og strukturere organisasjonen slik at den blir mest mulig effektiv. Innbyggere forventer og fortjener gode tjenester fra kommunen. Kontakten og dialogen med kommunen kan og bør bli bedre.

Rådmannen har i 2017 gjort endringer i kommuneledelsen, som nå, i tillegg til rådmannen selv, består av tre kommunalsjefer. Man vil fortsatt gjøre noen justeringer, for bedre å legge til rette for styrking av den samlede kapasiteten i kommuneorganisasjonen. Rådmannen vil videre prioritere arbeidet med å utvikle digitale løsninger og aktivt spørre innbyggerne om hvordan man opplever tjenestene fra kommunen. Innbyggerne skal få anledning til å være i kontakt med kommunen ved hjelp av gode og forståelige teknologiske løsninger når det passer best for den enkelte. Det betyr at kommunens internettside må utvikles og innholdet må tilpasses behovet til innbyggerne. Den regelstyrte saksbehandlingen skal bli raskere og mer tilgjengelig for den enkelte.

For å få til dette vil rådmannen arbeide videre med å utvikle kompetanse, organisasjonsstruktur og holdninger i kommuneorganisasjonen. Dette arbeidet vil bygge på det som alle de dyktige og dedikerte medarbeiderne i Lunner kommune står for. Med de utfordrende økonomiske rammebetingelsene vil det være nødvendig at kommuneorganisasjonen er riktig dimensjonert og organisert, og at arbeidet fordeles og koordineres på en effektiv og optimal måte.

Budsjettdokumentet fremstår i år noe annerledes enn tidligere. Det er gjort endringer i strukturen slik at kommunestyret inviteres til å fatte vedtak på organisatorisk ansvarsnivå til forskjell fra tidligere år, som ha vært på funksjonsnivå. Dette kan gjøre det noe mer uoversiktlig å sammenligne tall i dette dokumentet med tidligere år, men rådmannen håper at man likevel kan få bedre informasjon og bedre oversikt enn hva tidligere struktur har lagt opp til.

Salderingen av budsjettet har som tidligere nevnt vært utfordrende. Allerede ved en ren videreføring av 2017-budsjettet lå driften an til å ha et merforbruk. Det er spilt inn ulike nye typer tiltak, der noen av tiltakene vurderes å være vanskelig eller umulig og ikke finne rom for, blant annet fordi det er fattet vedtak på tjenester i 2017 som vil måtte få helårskonsekvenser i 2018. Rådmannen har derfor lagt opp til at man innenfor alle tjenesteområdene har måttet gjøre kutt i tjenestenivået sammen med en konsekvensvurdering av disse kuttene, for å skape et tilstrekkelig handlingsrom. På denne bakgrunnen fremmes et utkast til saldert budsjett og økonomiplan. Etter rådmannens vurdering vil det være nødvendig at Lunner kommune tidligst mulig i løpet av 2018 etablerer et godt samarbeid mellom administrativt og politisk nivå for å skape en plattform for hvordan kommunen skal fremstå og arbeide i årene fremover. Arbeidet med å tjenestedesigne organisasjonen med utgangspunkt i nødvendige endringer og tilpassinger til nye digitale løsninger, vil etter rådmannens syn være avgjørende for at Lunner kommune fortsatt skal kunne yte gode tjenester innenfor det økonomiske handlingsrommet man ser for seg i årene som kommer.

Roa, 29. oktober 2017

Dag Flacké
rådmann

2 ORGANISERING, PLAN- OG STYRINGSSYSTEM

2.1 Lunner kommune

«Det gode liv lever vi bedre i Lunner kommune! Nær naturen - nær byen!» Med denne visjonen har Lunner kommune valgt et fokus hvor nærheten til Oslo, og arbeidsmarkedet der, og de muligheter naturen gir oss til friluftsliv og aktiviteter er viktig. Dette er vel og bra, men for å bli den attraktive bostedskommunen vi har målsettinger om, er det også viktig med et variert botilbud og attraktive tettsteder. Kommunestyret har vedtatt at vi skal utvikle Roa og Harestua som våre tettsteder.

For å være en god kommune å bo i, er kvaliteten på de kommunale tjenestene viktig. Dette er noe vi arbeider med, både i forhold til å fange opp endrede behov for tjenester og kvaliteten på disse. Dette utfordrer også de folkevalgte som må gjøre kloke beslutninger som får konsekvenser på både kort og lang sikt.

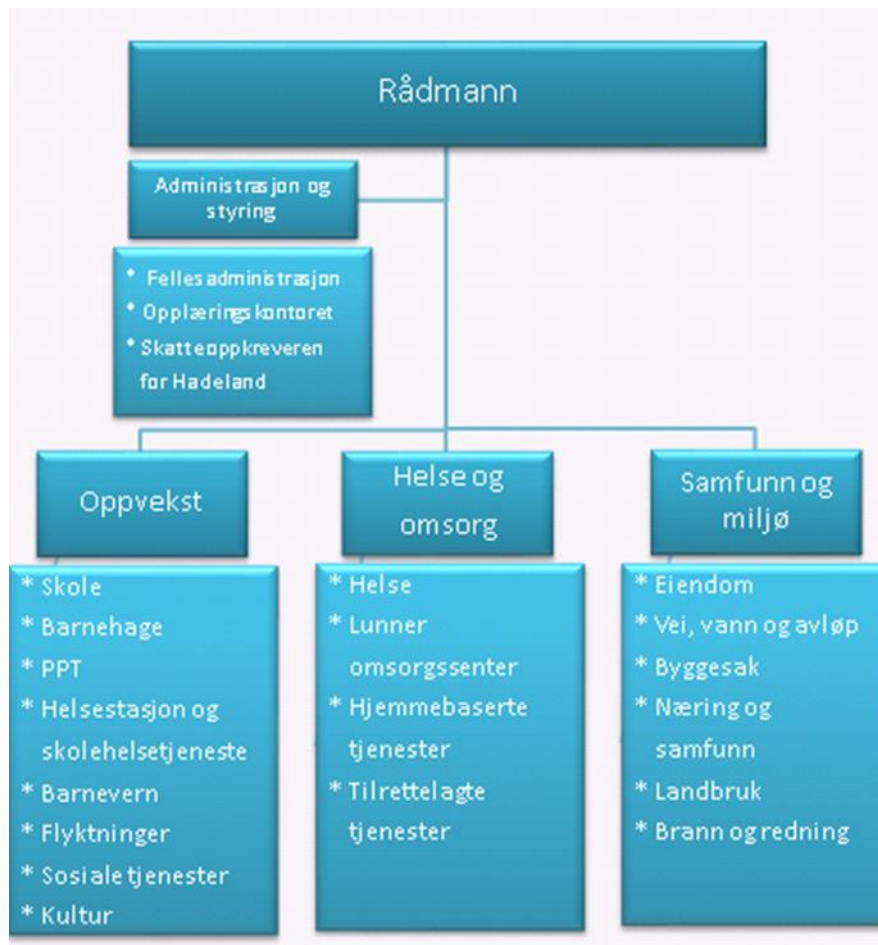
Lunner kommune er som organisasjon en stor arbeidsgiver. I 2016 var det 566 årsverk fordelt på ca. 700 ansatte. I tillegg til tjenester i egen kommune, er det et utstrakt samarbeid om tjenester mellom kommunene på Hadeland. Det er av stor betydning at kommunen ivaretar sine oppgaver som arbeidsgiver på en god måte. I den sammenhengen er samarbeidet med tillitsvalgte viktig.

Kilde: SSB/KOSTRA

2.2 Organisering

Vi leverer en rekke tjenester til våre innbyggere. Tjenestene er i stor grad regulert i lover, forskrifter, retningslinjer og veiledere. På mange forvaltningsområder fatter vi vedtak og fører kontroll. Kommunen styres av våre folkevalgte med ordføreren i spissen og administrasjonen ledes av rådmann.

Figur 1 Organisasjonskart

Rådmann og tre kommunalsjefer utgjør kommunens øverste administrative strategiske ledelse. En gjennomgang av kommunens organisasjonsstruktur har pågått i 2017 og vil fortsette inn i 2018.

2.3 Selskaper og Interkommunale samarbeid

Lunner kommune er medeier i åtte aksjeselskaper.

Hadeland og Ringerike Avfallsselskap AS (HRA) ble stiftet 2. november 1995. Selskapet har som formål å drive med avfallshåndtering. Selskapet skal arbeide med gjenvinning, herunder behandling, foredling og salg av varer og tjenester som baserer seg på selskapets anlegg, systemer og maskiner.

Hadeland energi AS ble stiftet 3. juni 2003. Selskapet har som formål å drive distribusjon av energi, samt fiber og bredbåndsaktivitet direkte og/eller ved å delta i andre selskaper, alene eller sammen med andre aktører. Selskapet skal videre sørge for en sikker og rasjonell energiforsyning, samt arbeide aktivt for en god energiøkonomi.

Lunner produkter AS ble stiftet 1. oktober 1992. Selskapet har som formål å skape grunnlag for sysselsetting av mennesker med nedsatt arbeidsevne gjennom fabrikasjon og annen virksomhet.

Hadeland kraft AS ble stiftet 2. desember 1998. Selskapet har som formål å drive produksjon og omsetning av energi, direkte og/eller ved å delta i andre selskaper, alene eller sammen med andre aktører. Selskapet skal videre sørge for en sikker og rasjonell energiforsyning, samt arbeide aktivt for en god energiøkonomi.

Randsfjordmuseet AS ble stiftet 5. juli 2004. Selskapet har som formål å drifte Randsfjordmuseet AS i samsvar med retningslinjene for det internasjonale museumsforbundet (ICOM), til enhver tid gjeldende nasjonale føringer og vedtatt eierstrategi. Museet skal være et møtested mellom natur, kultur, kunst og teknologi i fortid, nåtid og fremtid. Selskapet har ikke økonomisk overskudd med tanke på aksjeutbytte til eierne som formål.

Hadelandshagen AS ble stiftet 1. desember 2008. Selskapet har som formål å utvikle og koordinere for en samlokalisering av kunnskapsbasert næringsvirksomhet i Hadelandsregionen. Dette skal skje i tilknytning til en eiendom hvor Hadelandshagen AS skal være leietaker. Selskapet skal innenfor rammen av bedriftsøkonomiske prinsipper, lokalt legge til rette for og bidra til at lokalt næringsliv får tilstrekkelig tilgang til innovativ kompetanse av gjensidig nytte gjennom oppbygging av et større totalmiljø. Dette totalmiljø skal bestå av flere virksomheter hvor det dannes grunnlag for et faglig og sosialt miljø og samarbeid mellom virksomhetene.

Innovasjon Hadeland AS ble stiftet 7. mai 2010. Selskapet har som formål å utvikle og distribuere produkter og tjenester for fremming av stedsutvikling på Harestua og andre områder av Hadeland.

HAPRO AS ble stiftet 12. februar 1971. Selskapet har som formål å drive yrkesmessig attføring og utvikling, produksjon og markedsføring av elektronisk utstyr, samt annen virksomhet som er forenlig med dette.

Lunner kommune har et utstrakt samarbeid med spesielt kommunene Gran og Jevnaker når det gjelder samarbeid som er organisert som vertskommunesamarbeid.

Interkommunale samarbeid (kommuneloven § 28)

- Gran og Lunner voksenopplæring
- Skatteoppkreveren for Hadeland
- Flyktningtjenesten for Gran og Lunner
- Gran og Lunner interkommunale vannverk
- Opplæringskontoret for fag i offentlig sektor, Hadeland
- Lunner og Gran brann og redning
- Interkommunalt innkjøpssamarbeid på Hadeland
- Lunner og Gran kulturkontor
- Landbrukskontoret for Hadeland
- Sosialtjenesten for Lunner og Gran
- Lunner og Gran legevakt
- Etablererveileder for Lunner og Gran
- Krisesenter Hønefoss
- 110-sentraler i Hedmark og Oppland

Interkommunale samarbeid (annen organisering)

- Regionrådet for Hadeland

Interkommunale selskaper (IKS)

- Innlandet revisjon IKS

2.4 Kommunens plan- og styringssystem

Plan- og bygningsloven og Kommuneloven har som formål å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Lovverket krever at Lunner kommune skal bidra til dette gjennom systematisk og samordnet planlegging.

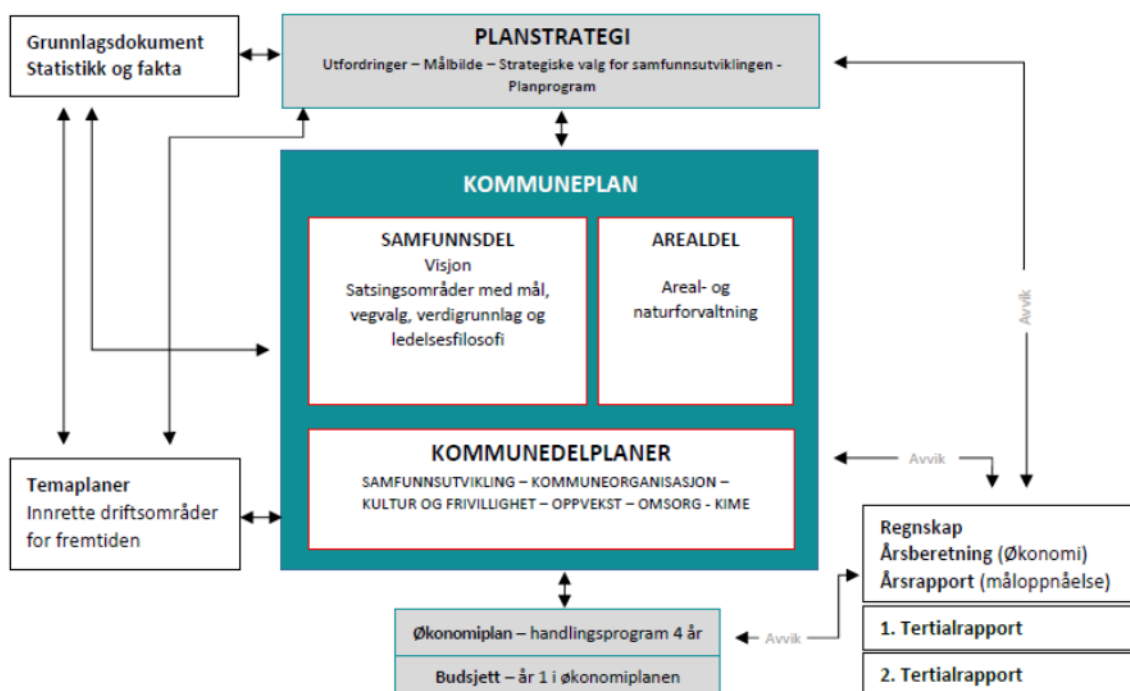
Plan- og styringssystemet skal være et utviklingsredskap som ivaretar lovkravene til planlegging, og som sikrer at alle våre virksomheter arbeider mot samme mål, og at kommunen kan etterprøve det som er utført. Samtidig bidrar det til å synliggjøre behov for endringer.

Kommuneplanlegging forutsetter tydeliggjorte roller i planarbeid, ansvars plassering hos politisk og administrativ ledelse og involvering av tillitsvalgte. Det forutsetter også kontinuerlig relasjonsbygging og dialog med innbyggere og aktører i og utenfor kommuneadministrasjonen.

Plan- og bygningsloven sier at alle kommuner skal ha en kommuneplan. Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Den skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver.

Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel, og den skal revideres hvert fjerde år. Plan- og bygningsloven setter krav om at samfunnsdelen skal ha en kortsiktig handlingsdel med en tidsramme på fire år og som revideres årlig.

Modell av plan- og styringssystemet:

Figur 2 Plan og styringssystem

Et godt plan- og styringssystem handler om å ha en helhetlig kommuneplanlegging. Det innebærer et rullerende plansystem som arbeider sammen med valgperiodene.

God kopling mellom samfunnsdel og handlingsdel med økonomiplan er viktig for en god rullerende kommuneplanlegging. Lunner kommune utfordres av mange planer og en for sektorisert planlegging. Sammenhengen mellom kommuneplanens samfunnsdel, de sektoroppdelte kommunedelplanene og økonomiplan/handlingsdel kunne etter rådmannens vurdering være bedre.

3 UTFORDRINGSBILDET

3.1 RAMMEBETINGELSER

Kommunesektoren står ovenfor store utfordringer i årene som kommer. Demografiske endringer, teknologisk utvikling og forventninger fra innbyggerne stiller nye krav til kommunale tjenester. Velferdsoppgavene øker samtidig som inntekter fra oljerelatert inntekt faller. Det innebærer at offentlig sektor må fornyes, forenkles og forbedres. Dette stiller krav til omstilling og til å bruke ressursene mer effektivt.

3.1.1 Regjeringens forslag til statsbudsjett

Statsbudsjettet legger til grunn at kommuner og fylkeskommuner skal tilby flere og bedre tjenester. Det skal blant annet gis rom for et bedre tilbud til personer med rusproblemer, økt satsing på tidlig innsats i barnehage og skole, og forebyggende tiltak for barn, unge og familier.

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018 gir kommunesektoren følgende handlingsrom:

Vekst frie inntekter	3,8 mrd. kroner
Demografi	2,2 mrd. kroner
Pensjonskostnader	0,4 mrd. kroner
Satsning innenfor vekst i frie inntekter*	0,8 mrd. kroner
Handlingsrom uten effektivisering	0,4 mrd. kroner
Effektivisering 0,5 %	1,2 mrd. kroner
Handlingsrom med effektivisering	1,6 mrd. kroner

* Satsning innenfor vekst i frie inntekter	
Opptrappingsplan rus	300 mill. kroner
Tidlig innsats barnehage og skole	200 mill. kroner
Forebyggende tiltak barn, ungdom og familie	200 mill. kroner
Egen fordeling båt- og ferjefylker	100 mill. kroner

Tabell 1 Forslag til statsbudsjett – kommunesektorens handlingsrom

Skole

I statsbudsjettet for 2017 innførte regjeringen en ny modell for finansiering og styring av kompetanseutvikling i skolen. For 2018 foreslår regjeringen om lag 200 mill. kroner til ordningen. Dette tar mer hensyn til ulike behov i kommunene. Det er videre foreslått nesten 1,5 mrd. kroner til videreutdanning av lærere og skoleledere. Satsingen på tidlig innsats i barnehage og skole øker til sammen med 200 millioner kroner i 2018, hvorav 100 mill. kroner for skoleområdet.

Barnehager

Bevilgningen til flere barnehagelærere foreslås økt med om lag 252 millioner kroner til 424 millioner kroner i 2018. I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2017 ble det øremerkede tilskuddet til flere barnehagelærere innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. Maksimalprisen for en barnehageplass foreslås økt til kr 2 910 fra 1. januar 2018. Det vil si en økning på kr 110 pr. måned. Kravet til redusert foreldrebetaling og ordningen med gratis kjernetid for tre-, fire- og femåringer i familier med lav inntekt blir videreført.

Om lag 400 millioner kroner foreslås bevilget til kvalitet og kompetanse i barnehagene i 2018.

Satsingen på tidlig innsats i barnehage og skole øker med til sammen 200 millioner kroner i 2018, hvorav 100 mill. kroner til barnehageområdet. For barnehagene innebærer dette midler til en ny tilskuddsordning for å rekruttere flere minoritetsspråklige barn i barnehage, gratis kjernetid for alle 2- og 3-åringer i asylmottak, og videreutdanning for barnehagelærere innen språkutvikling og språklæring.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Innenfor veksten i frie inntekter er 200 millioner kroner til forebyggende tiltak for barn, unge og familier.

Barnevern

Bevilgningene til kvalitets- og kompetansetiltak i barnevernet øker med 35 millioner kroner i 2018. Regjeringen foreslår å bevilge om lag 80 millioner kroner til kvalitets- og kompetansesatsingen i 2018. Det tilføres 40 millioner kroner til bedre psykisk helsehjelp til barn i barnevernet. Midlene skal hovedsakelig gå til opprettelsen av to omsorgs- og behandlingstilbud for barn som har behov for psykisk helsehjelp, samtidig som at de får langvarig og/eller spesialisert omsorg utenfor hjemmet.

Regjeringen vil øke satsen for honorar til fagkyndige med 7 millioner kroner for å få flere dyktige fagkyndige til å ta oppdrag i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker.

Flyktninger

Det er foreslått 2,9 millioner kroner til kompetanseheving av lærere i norskopplæringen. Integreringsmottak og omliggende områder skal prioriteres. Videre er det foreslått 6,7 millioner kroner i 2018 til pliktfesting av opplæring for asylsøkere i mottak.

Helse- og omsorgstjenesten

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til Kommunalt pasient- og brukerregister med 15 mill. kroner i 2018.

Tilskuddet til grunn-, videre- og etterutdanning foreslås økt med 25 mill. kroner, til totalt om lag 350 mill. kroner i 2018. Det foreslås også 1,5 mrd. kroner til oppfølging av Kompetanseløft 2020.

På investeringssiden legger regjeringen til rette for økning i investeringstilskudd for heldøgns omsorgsplasser som skal gi om lag 1 800 nye plasser.

Rustilbud

Regjeringen foreslo å øke bevilgningene med 2,4 mrd. kroner i perioden 2016-2020. I 2016 og 2017 ble bevilgningene økt med henholdsvis 541 og 446 mill. kroner. For 2018 foreslår regjeringen en styrking på 300 mill. kroner gjennom kommunenes frie inntekter.

Videre foreslås det en reduksjon på 40 mill. kroner i tilskudd til ideelle og frivillige organisasjoner som i samarbeid med kommuner tilbyr institusjons- og aktivitetstilbud for mennesker med rus- og/eller prostitusjonserfaring.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatt på produksjonsutstyr og -installasjoner foreslås fjernet. Det er foreslått en overgangsordning over fem år fra og med 2019.

Maksimal sats på eiendomsskatt foreslås senket fra 2 til 1 promille i innføringsåret. Tilsvarende kan eiendomsskatten bare økes med maksimalt 1 promille i året, mot 2 i dag.

Annet

Regjeringen foreslår å bevilge 76,4 millioner kroner til tilskuddsordningen for gang- og sykkelveier. Ordningen har som mål å fremme mer sykling på kommunale og fylkeskommunale veier.

Husbanken sin låneramme foreslås redusert med én mrd. kroner i 2018, til 17 mrd. kroner. Regjeringen mener at lånerammen vil være tilstrekkelig til å dekke etterspørselen etter lån og til å opprettholde den boligpolitiske måloppnåelsen. Startlån skal ha førsteprioritet innenfor lånerammen.

Den lave merverdiavgiftssatsen er foreslått økt fra 10 % til 12 %. Dette omfatter blant annet transport og overnatting.

3.1.2 Demografikostnader

Veksten i frie inntekter i 2018 må ses i sammenheng med anslåtte merutgifter i kommunesektoren som følge av befolkningsutviklingen. Beregninger utført av Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) viste merutgifter i kommunesektoren på 2,7 mrd. kroner i 2018 som følge av demografisk utvikling. Om lag 2,2 mrd. kroner av dette må finansieres innenfor veksten i frie inntekter. Merutgiften er det en antar at det vil koste kommunesektoren ved uendret standard og produktivitet i tjenesten for å opprettholde blant annet skole, barnehage og omsorgstjenesten.

3.1.3 Pensjonskostnader

Kommunenes pensjonskostnader har over flere år vært høyere enn de regnskapsmessige pensjonskostnadene. I kommuneproposisjonen for 2018 er veksten i samlede pensjonskostnader for kommunesektoren anslått til om lag 350 mill. kroner ut over det som dekkes av deflator for 2018. Økningen i pensjonskostnadene må derfor dekkes innenfor veksten i kommunenes frie inntekter.

3.1.4 Effektivisering

Regjeringen uttrykker at det er rom for mer effektiv ressursbruk i kommunesektoren, slik at tjenestetilbudet kan forbedres utover det som følger av inntekstveksten. Analyser fra Senter for økonomisk forskning av data fra 2015 anslo et potensiale for effektivisering i kommunesektoren på 12 % innenfor sektorene barnehage, skole og pleie og omsorg forutsatt at alle kommuner blir like effektive som den mest effektive av sammenlignbare kommuner. I statsbudsjettet er dette synliggjort ved at det forventes at kommuner effektiviserer for å frigjøre midler til bedre tjenester. Dersom kommunesektoren setter et effektiviseringskrav til egen virksomhet på 0,5 %, tilsvarer det 1,2 mrd. kroner i 2018.

3.1.5 Digitalisering

I statsbudsjettet er det satt av 100 mill. kroner i 2018 til finansiering av IKT-prosjekter i kommunal sektor i tillegg til 25 mill. kroner som ble gitt i 2017. Digitalisering kan skape nye måter å levere offentlige tjenester på. Det er en forutsetning at kommunesektoren bidrar tilsvarende med egne midler.

Ordningen administreres av KS og kommunesektoren er så langt anmodet om å bidra med følgende finansiering:

- 5 kroner pr. innbygger i fylkeskommunene
- 20 kroner pr. innbygger i kommunene

Kommunal- og regionaldepartementet ser behov for en videre utredning for å kartlegge aktuelle prosjekter, samt nærmere utredning av hvordan kommunene kan bidra til finansiering av slike prosjekter.

3.1.6 Grunnleggende prinsipper og risikomomenter

Nedenfor følger en beskrivelse av hvilke grunnleggende prinsipper som er lagt til grunn for utarbeidelse av budsjett og økonomiplan samt hvilke risikomomenter som ligger til grunn.

Grunnleggende prinsipper

Disse prinsippene er lagt til grunn for utarbeidelse av budsjett og økonomiplan for Lunner kommune:

- Budsjett 2018 er utarbeidet med utgangspunkt i justert budsjett pr. juli 2017.
- Rammene er justert for gjennomførte budsjettjusteringer som ikke skal videreføres fra 2017 og helårseffekt av vedtatte budsjettjusteringer som skal videreføres.
- Budsjettet fremskrevet med lønns- og prisvekst.
- Økonomiplanen er presentert i 2018-kroner.
- Sentrale poster, både når det gjelder inntekter og utgifter er beregnet og vurdert på nytt.
- Frie inntekter er budsjettert i tråd med KS-modellen.
- Pensjonsutgifter er beregnet med utgangspunkt i informasjon fra KLP og SPK.
- Det er ikke gitt økt ramme til tjenestestedene som følge av generell demografiutvikling utover det som reflekteres gjennom nye tiltak. Det forutsettes at tjenestestedene må håndtere endringer innenfor tildelt rammer.
- Rammen til de kommunale barnehagene er fordelt mellom barnehagene i tråd med kommunens fordelingsmodell for barnehagene. Det er lagt til rette for en bemanningsfaktor på 6,3 og barnehagene er kompensert for ventet bortfall i foreldrebetaling som følge av søskenmoderasjon.
- Inntekten knyttet til ressurskrevende tjenester budsjetteres sentralt.
- Selvkosttjenester er budsjettert ved hjelp av selvkostmodellen fra Momentum.
- Lønnsoppgjøret utover overheng/etterslep holdes igjen sentralt.
- Økonomiplanen er balansert i rådmannens forslag.

Risikomomenter

Det er en rekke faktorer som kan påvirke budsjettet, men ikke minst forutsetningene som er lagt for økonomiplanperioden.

Den største risikoen er kommunenes inntekter. Regjeringen har i statsbudsjettet varslet at vi må forutsette at kommunene i fremtiden vil få mindre midler fra staten. Dette kan igjen medføre at det i større grad vil bli innført egenbetaling på kommunale tjenester. For Lunner kommune er det også usikkerheter knyttet til de forutsetninger som ligger til grunn for beregningen av frie inntekter. For 2018 ser vi blant annet at

befolkningsutviklingen gir lavere inntekter for kommunen enn varslet i kommuneproposisjonen i mai.

Arbeidstakerorganisasjonene og KS sentralt jobber med en særavtale om godtgjøring til personer som jobber som avlastere. Problemstillingen i «Avlasterdommen» er om avlaster er å se på som arbeidstaker eller oppdragstaker. Skillet mellom arbeidstaker og oppdragstaker er viktig da det vil få betydning for retten til sykepengen, feriepenger, yrkesskadedekning og bruk av midlertidig arbeidsavtaler og oppsigelsesvern. Dommen kan få betydning for blant annet personer som benyttes til utførelse av ulike sosiale tjenester, slik som støttekontakter, avlastere, beredskapshjem, besøkshjem og fosterhjem. Inntil en avklaring er på plass, vet vi ikke noe mer om hvilket økonomisk omfang dette vil få. Det kan dreie seg om betydelige summer, da det kan komme krav om etterbetaling for inntil 3 år fra dommen ble gjort gjeldene i juni 2016 og frem til i dag.

I forslag til statsbudsjett øker innslagspunktet på ressurskrevende tjenester med kr 50 000 pr. bruker ut over lønnsvekst. Dette får konsekvenser for kommunen alt i 2017, da vi inntektsfører dette i det året som utgiften påløper selv om tilskuddet ikke utbetales før i 2018. Hver bruker vil koste oss tilsvarende mer for hver gang innslagspunktet øker ut over lønnsvekst. Statsbudsjettet inneholder ingen videre føringer i forhold til tilskuddet for 2018. Dette gjør at det er risiko knyttet til hva kommunen vil få i tilskudd til ressurskrevende tjenester i perioden 2018-2021, noe som også gjør at våre inntekter blir usikre.

Utviklingen i finanskostnader i planperioden er en usikkerhet. Så langt er prognosene at rentenivået i Norge forventes å stige, men i et svært lavt tempo. Vi har to større investeringer innenfor helse og omsorg som vil gi økte finanskostnader i årene som kommer.

Regjeringen legger opp til at kommunene ved effektivisering kan frigjøre midler til bedre tjenester. I hvilken grad dette er gjennomførbart i alle kommuner er en risiko, da kommunene er svært ulikt sammensatt. Ny teknologi forutsetter mer effektiv drift. Det er en risiko for at utviklingen ikke går i takt med at ansatte gis rom for å nyttiggjøre seg teknologien på riktig måte slik at en får reelle gevinster. Det varsles store endringer i dagens måte å arbeide på inn i fremtiden og mange yrkesgrupper vil måtte omstilles. Omstillinger koster som regel en del før de gir de store gevinstene.

3.1.7 Rammebetingelser for Lunner kommune

Lunner kommune i likhet med svært mange kommuner har hatt to år med svært gode resultater. Dette har gitt rom for å bygge opp reserver for fremtiden.

I 2014 og 2015 gjennomførte Lunner kommune en omstilling av driften, «Varig balanse», for å få en sunnere økonomi. Det ble til sammen innarbeidet omstillingstiltak på 24 mill. kroner i løpet av disse to årene. Dette muliggjorde at budsjettene for 2015 og 2016 hadde rom for overskudd og en vesentlig oppbygging av disposisjonsfond. I tillegg fikk vi drahjelp av at i 2015 og 2016 var skatteinntektene på landsbasis, og dermed også til Lunner kommune, vesentlig høyere enn varslet.

Regnskapstall i hele 1 000	2016	2015	2014	2013	2012
Skatteinntekter	229 314	209 542	195 464	193 201	185 082
Frie disponible inntekter	508 591	473 752	454 759	434 875	416 451
Sum driftsinntekter	675 934	644 238	621 705	601 854	567 996
Lønnsutgifter inkl. sos. utgifter	422 129	407 219	407 430	390 624	363 775
Sum driftsutgifter	651 919	608 211	608 517	595 127	563 099
Brutto driftsresultat	24 014	36 026	13 187	6 726	4 897
Netto finansinntekter/-utgifter	29 211	28 421	31 504	27 431	22 590
Netto driftsresultat	23 625	32 595	5 850	1 622	3 490
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	13 508	22 208	1 740	0	8 939
Sykefravær	9,1 %	9,2 %	9,3 %	7,3 %	9,3 %
Antall ansatte	685	704	701	698	686
Antall årsverk	554	557	556	561	541

Tabell 2 Hovedtall

Selv om budsjettene og de regnskapsmessige resultatene i perioden har vært gode, har det i økonomiplanen vært synliggjort fremtidige utfordringer. Kommunen har over flere år investert mye, og det ligger også store investeringer i økonomiplanen. Disse investeringene blir i hovedsak finansiert ved låneopptak, som gir økte rente- og avdragsutgifter i årene som kommer. I økonomiplanen for 2017-2020 er det forutsatt både økt eiendomsskatt med 6 mill. kroner og besparelser innenfor pleie og omsorg med 8 mill. kroner knyttet til flere trinn i omsorgstrappa. Det har vært nødvendig for å kunne opprettholde et ønsket nivå på den øvrige driften og den årlige avsetningen til disposisjonsfond. Det har samtidig over flere år vært merforbruk innen helse og omsorg, og pr. 2. tertial 2017 er prognosen et merforbruk på 4 mill. kroner. Det medfører behov for en nedjustering av avsetning til disposisjonsfond i 2017. Budsjettene til helse og omsorg synes over flere år å ha ligget for lavt i forhold til det som har vært det reelle behovet innenfor dette området. En tilpasning til et mer realistisk nivå vil kunne «spise opp» den besparelsen som er lagt inn i tidligere økonomiplan, og andre tiltak må vurderes for å legge frem et forsvarlig budsjett og økonomiplan.

3.1.7.1 Økonomisk stilling og nøkkeltall

Selv om Lunner kommune har vært gjennom en stor omstillingsprosess i 2014 og 2015, og har et flott resultat for 2016, så er kommunens økonomi fortsatt under press. Det vil bli nødvendig med omstilling også i årene fremover. Kommunens kontinuerlige fokus på forbedring og innovasjon vil kunne bidra til å finne smartere løsninger i driften. I tillegg må nye investeringsprosjekter vurderes meget nøye før de vedtas, slik at den økonomiske bærekraften sikres også fremover.

For å belyse kommunenes økonomiske handlingsrom og evnen til å finansiere aktiviteten og møte forpliktelsene, både på kort og lang sikt, har Teknisk beregningsutvalg (TBU) trukket frem 3 indikatorer¹ som de har kommet med følgende anbefalinger til:

- Gjeldsnivået - bør være under 75 % av inntektene.
- Netto driftsresultat² - bør være 1,75 % av inntektene.
- Disposisjonsfond³ - bør være 5 % av inntektene.

¹ Jf. Dokument 3:5 (2014-2015) Riksrevisjonens undersøkelse om kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning.

² Netto driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag og viser hva kommunen sitter igjen med til avsetninger og investeringer.

Kommuner som scorer dårligere enn anbefalt på alle disse indikatorene har «begrenset økonomisk handlingsrom i møte med eventuell reduksjon av inntekter eller økte renteutgifter og andre økte utgifter», i følge Riksrevisjonen.

Indikator	Anbefaling	Status Lunner 31.12.16	Status Lunner 31.12.15
Gjeldsnivå	<75 % av inntektene	77,1 %	73,2 %
Netto driftsresultat	1,75 % av inntektene	3,5 %	5,0 %
Disposisjonsfond	5 % av inntektene	7,1 %	2,7 %

Tabell 3 Nøkkeltall

Lunner kommune har per utgangen av 2016 et gjeldsnivå på 77 % av inntektene, netto driftsresultat på 3,5 % av inntektene og disposisjonsfond på 7,1 % av inntektene. Det betyr at Lunner scorer dårligere enn anbefalt nivå på 1 av 3 indikatorer. Gjeldsnivået er høyt og forventes å stige ytterligere i kommende økonomiplanperiode.

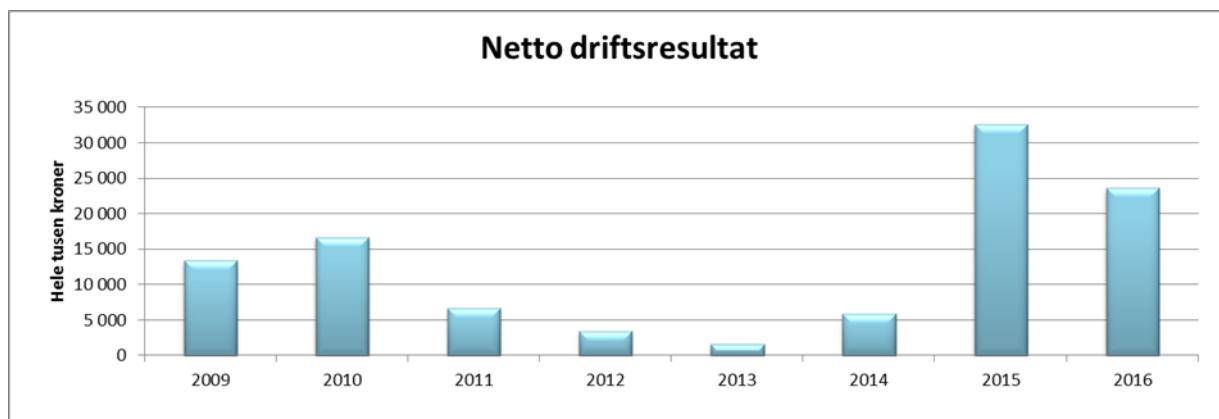
I september 2017 behandlet kommunestyret egne handlingsregler for finansielle måltall. Det ble tatt utgangspunkt i TBU sine måltall og anbefalinger, men de ble sett i sammenheng med lokale forhold. Kommunestyret vedtok følgende:

- Netto driftsresultat skal være mellom 1,75 % og 5 % av driftsinntektene.
 - I netto driftsresultat skal det være avsatt en udisponert buffer på 3 mill. kroner til uforutsette utgifter i løpet av året.
- Gjeldsnivået skal normalt være under 75 % av driftsinntektene.
- Disposisjonsfondet skal være minst 5 % av driftsinntektene.
 - Den delen av disposisjonsfondet som overstiger 7 % av inntektene, kan benyttes til finansiering av investeringer eller driftstiltak som ikke er av varig karakter.
 - Buffer på 2 % ligger som en ytterligere sikkerhet for uforutsette hendelser i tillegg til den reserverte tilleggsbevilgningen under pkt. 1. Dersom denne benyttes, må den dekkes opp i forbindelse med budsjettprosessen for det påfølgende år.
 - Disposisjonsfondet må minst være like stor som balanseført premieavvik.

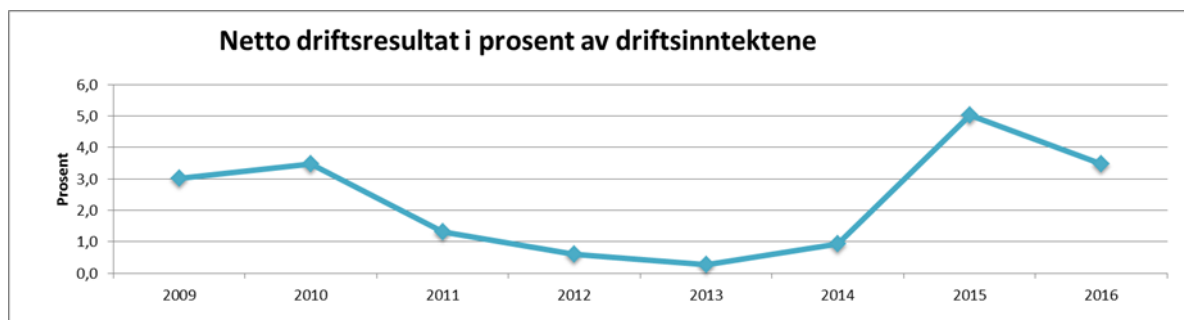
³ Disposisjonsfond er fond bygget opp av frie midler og til kommunestyrets disposisjon. Disposisjonsfond representerer en buffer for uforutsette hendelser.

Netto driftsresultat

Figurene under viser utvikling i netto driftsresultat over tid i kroner og i prosent av driftsinntektene for Lunner kommune.

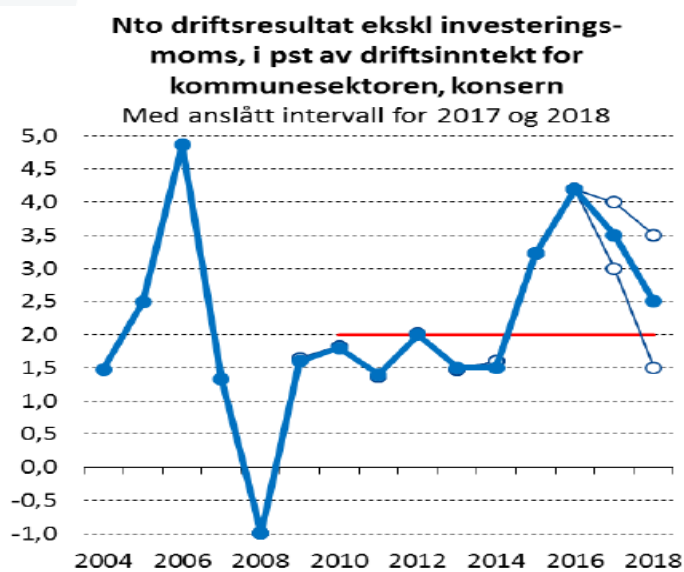

Figur 3 Netto driftsresultat årene 2009 - 2016

Figur 4 Netto resultatgrad i % av driftsinntektene

Trenden i resultatene for Lunner kommune er like landet for øvrig for årene 2015 og 2016. For landet ser det slik ut:

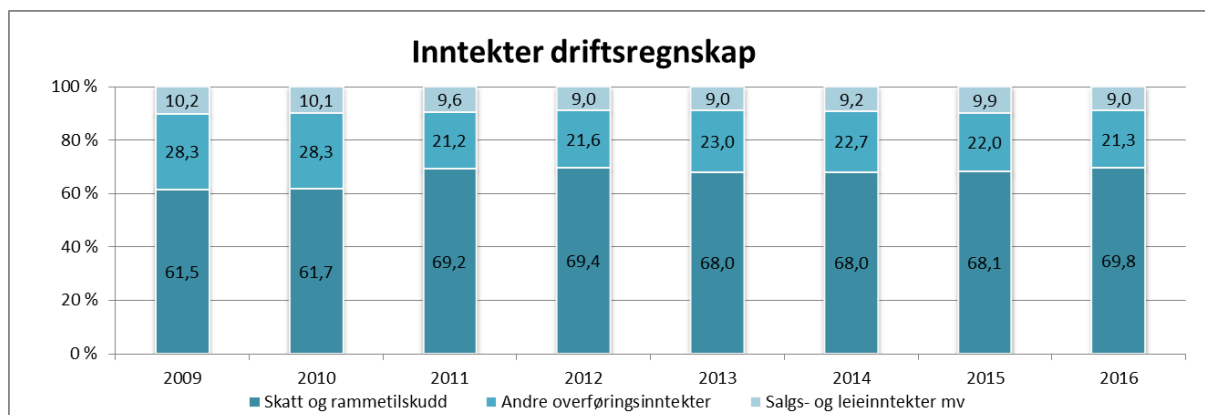

Kilde: Kostra, TBU, KS

Figur 5 Netto driftsresultat, kommunesektoren

Inntektsutvikling

Det er skatteinntektene og andre statlige overføringer (tilskudd knyttet til flyktninger) som øker mest de siste årene. For 2016 utgjorde de frie inntektene (skatt og rammetilskudd) 70 %, andre overføringsinntekter 21 % og andre salgs- og leieinntekter 9 %.

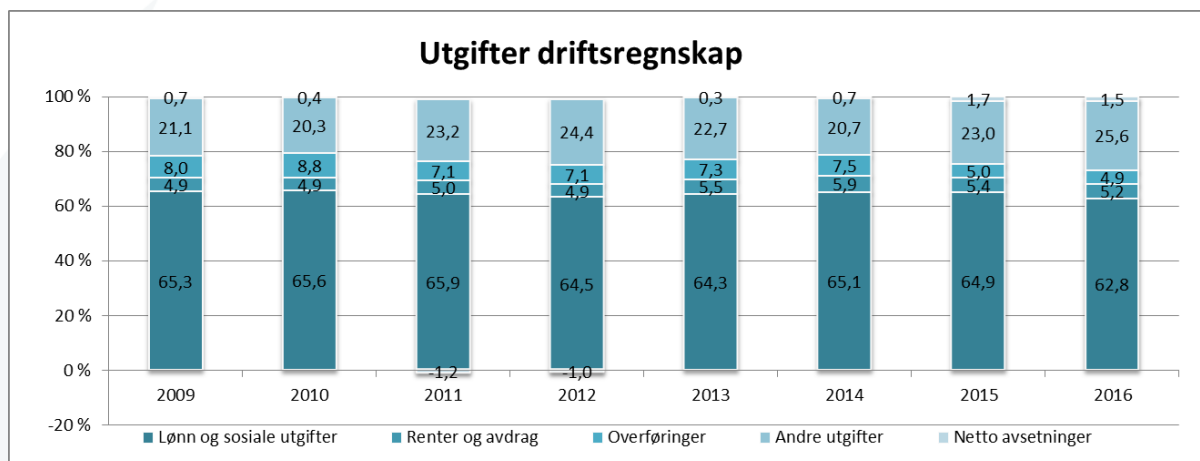

Figur 6 Inntekter i driftsregnskapet, årene 2009-2016

I 2011 økte andelen frie inntekter fra 62 % til 69 % med en tilsvarende reduksjon i overføringsinntektene. Årsaken er at finansiering av barnehagene fra 2011 ble innlemmet i rammetilskuddet.

3.1.7.2 Utgiftsutvikling

Lønn og sosiale utgifter utgjør over 60 % av kommunens totale driftsutgifter. Renter og avdrag ligger rundt 5 % og overføringer har ligget på rundt 7 %, men har gått noe ned fra 2014 til 5 %. Andre utgifter endrer seg fra år til år.

Figur 7 Utgifter i driftsregnskapet, årene 2009-2016

3.1.7.3 Lønns- og prisvekst

I forslaget til statsbudsjett er anslag på lønns- og prisvekst (deflator) fra 2017 til 2018 på 2,6 %. Herav lønnsvekst 3 % og prisvekst 1,8 %. I deflator veier lønnsvekst 2/3 og prisvekst 1/3.

Lønn er fremskrevet med 1 % i budsjettet for 2018 på tjenestestedene. Dette gjelder overheng og etterslep etter lønnsoppgjøret i 2017. De resterende 2 % i lønnsvekst er holdt tilbake på et sentralt område for nærmere fordeling etter lønnsoppgjøret i 2018.

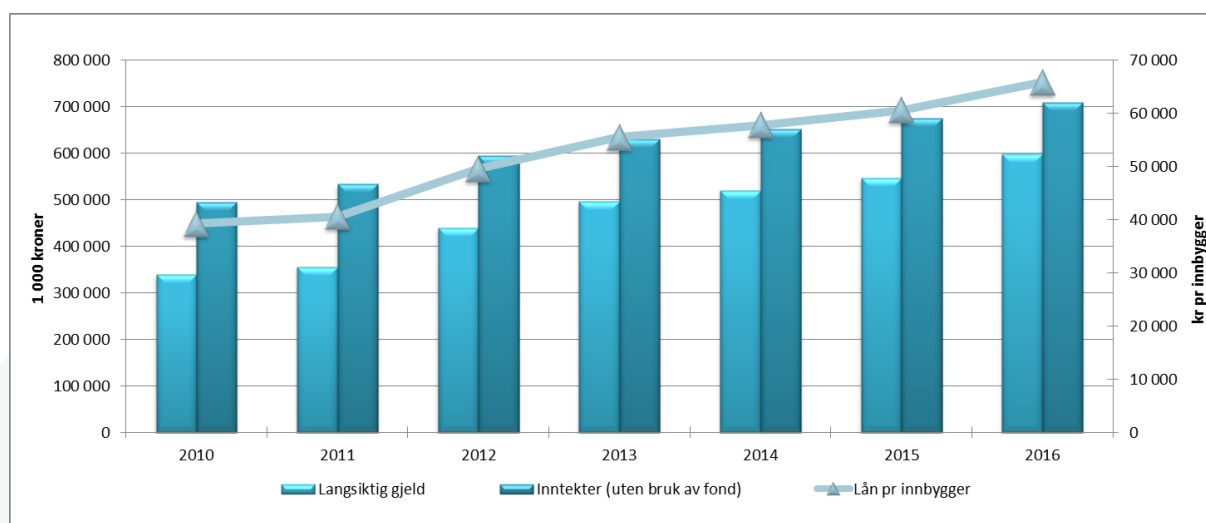
3.1.7.4 Pensjonskostnader

Justert for lønnsvekst venter både KLP og SPK en svak nedgang i kommunens pensjonsutgifter i forhold til justert budsjett 2017 per juli. Pensjonselskapene venter at premieavviket samlet vil øke fra 8 mill. kroner til 15 mill. kroner. Det oppveies av omvendt endring i premien, slik at kostnaden holder seg ganske konstant.

Det er tatt høyde for vekst i amortisert premieavvik KLP i økonomiplanperioden. Amortisering av premieavvik øker fra 4,8 mill. kroner til 5,3 mill. kroner fra 2017 til 2018, og ytterligere i økonomiplanperioden. KLP venter at premieavviket i 2019 vil ligge på nivå med premieavviket i 2018, for deretter å stige fra 14 mill. kroner til 21 mill. kroner i 2020, og ned til 19 mill. kroner i 2021. Det er ikke innarbeidet andre endringer i pensjon, fordi vi forutsetter at øvrige utgiftsøkninger blir fanget opp av veksten i frie inntekter.

3.1.7.5 Finansutgifter

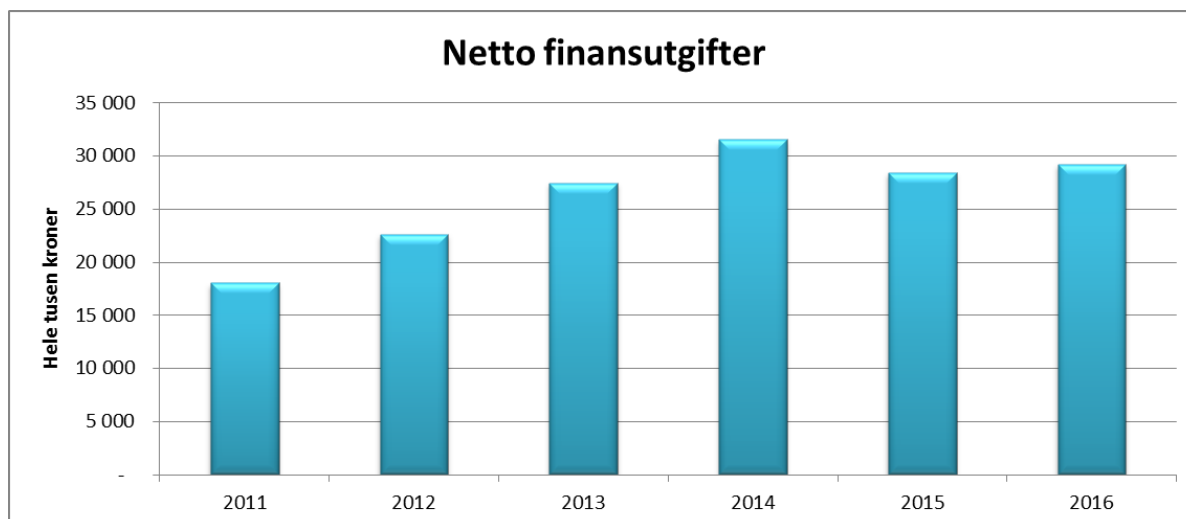
Langsiktig gjeld har økt siden 2010. Inntektene har også økt i perioden, men lånegjelden har økt prosentvis mer, bortsett fra i 2011. Tabellen under viser økningen i lånegjeld per innbygger og i faktisk lånegjeld i perioden 2010-2016.

Figur 8 Langsiktig gjeld, årene 2010-2016

Langsiktig gjeld per innbygger (utenom pensjonsforpliktelse) utgjør ved utgangen av 2016 kr 65 839.

Figuren nedenfor viser utviklingen i netto finansutgifter i årene 2011-2016. Som figuren viser øker utgiftene fra år til år frem til 2014, og synker fra 2014 til 2015. Hovedforklaringen til nedgangen er det lave rentenivået, samt restrukturering av kommunens gjeld som bidrar til lavere renteutgifter.

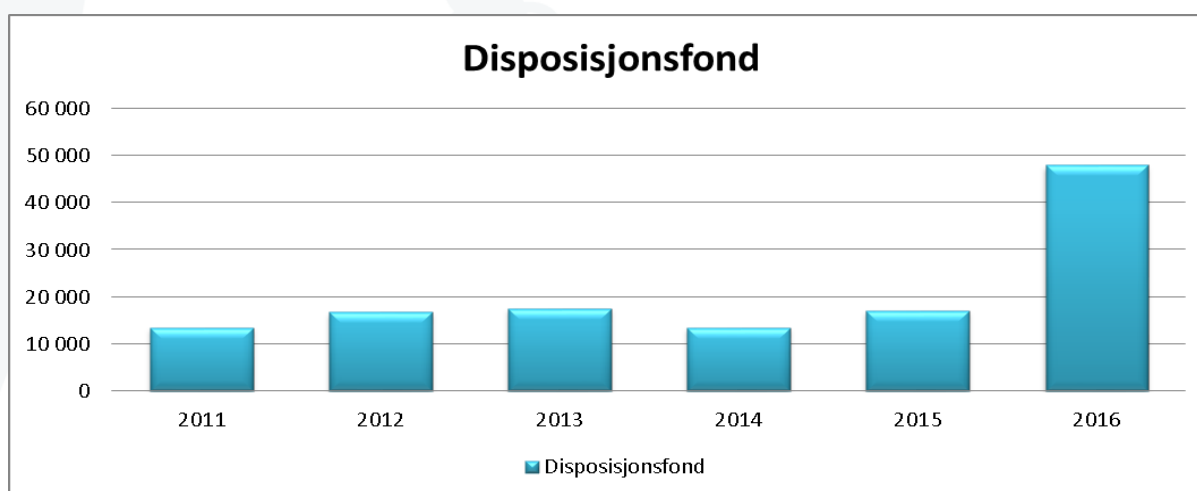
Figur 9 Netto finansutgifter, årene 2011-2016

Rentemarkedet har over tid ligget lavt. I økonomiplanen for de neste 4 årene er det allikevel forventet at netto finansutgifter skal vokse fra år til år som følge av økt gjeld. Brutto driftsresultat, det vil si resultat før finansposter, har hatt en positiv utvikling siden 2012. Når netto finansutgifter er ventet å stige fra år til år, må også brutto driftsresultat forbedres tilsvarende fra år til år dersom ikke netto driftsresultat (resultat etter finansposter) skal forverres.

3.1.7.6 Egenkapital/fond

Disposisjonsfond

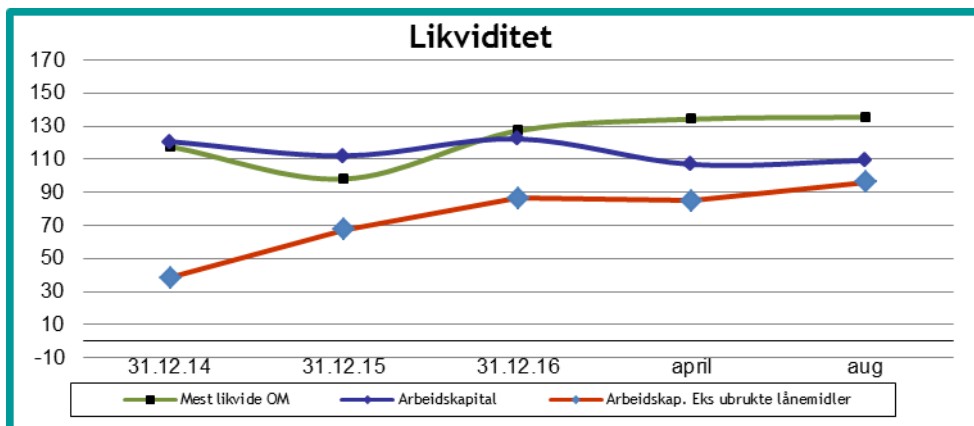
Resultatet for 2015 og 2016 ga kommunen bedre handlingsrom ved at disposisjonsfond ble tilført til sammen 30,9 mill. kroner i løpet av 2016. Resultatet for 2016 ga kommunen mulighet til å øke reservene ytterligere, og budsjettert netto avsetning til disposisjonsfond i 2017 etter disponering av resultat fra 2016 er 18 mill. kroner, mens det i opprinnelig budsjett for 2017 var 8 mill. kroner. Rapportering etter 2. tertial 2017 viser et merforbruk. Dette medfører at vi netto kan avsette 6 mill. kroner mindre til disposisjonsfond enn planlagt.

Figur 10 Disposisjonsfond, årene 2011-2016

Likviditet

Likviditet betyr betalingsevne. I henhold til kommuneloven skal kommunen til enhver tid ha nok likviditet til å kunne betale sine forpliktelser til forfall. Arbeidskapitalen, som er uttrykk for disponibel likviditet, er definert som 'omløpsmidler - kortsiktig gjeld'. Figuren nedenfor viser utviklingen i arbeidskapital.

Figur 11 Likviditet

Det har i stor grad vært ubrukte lånemidler som har reddet kommunens likviditet. Fondsoppbyggingen knyttet til overskuddene i 2015 og 2016 har imidlertid bidratt til at også arbeidskapital utenom ubrukte lånemidler har styrket seg. Dette er viktig, da det er ventet at ubrukte lånemidler fremover i tid vil reduseres som følge av at investeringsprosjekter gjennomføres.

Premieavviket bidrar også til at likviditeten er svakere enn det som fremkommer i nøkkeltallsberegningene. Ved utgangen av 2016 er akkumulert premieavvik 30 mill. kroner. Det vil si at vi over flere år har utbetalt til sammen 30 mill. kroner mer til våre pensjonsleverandører enn det vi har regnskapsført som pensjonskostnad, og dette skal utgiftsføres over fremtidige år. Dette er i tråd med gjeldende regelverk for kommunesektoren, men skaper store utfordringer i kommuneøkonomien.

3.2 Sammenligning med andre kommuner

3.2.1 Kommunebarometeret

Lunner havner på en 204. plass i Kommunebarometeret 2017. Plasseringen er korrigert med hensyn til økonomiske rammebetingelser. Nøkkeltallene er samlet sett litt svakere enn normalen i Kommune-Norge. Lunner har ingen plasseringer blant de 100 beste i noen sektor. Beste plassering er innen enhetskostnader (117. plass). Kommunen har sine svakeste plasseringer innen kultur (362. plass), helse (340. plass) og barnehage (332. plass).

Hvis vi ser bort fra kommunenes ulike økonomiske utgangspunkt, kommer Lunner på en 297. plass. Nøkkeltallene er en del bedre enn økonomiske forutsetninger skulle tilsi. Utvikling over tid i Kostra-tall i årene 2010-2017 justert for nøkkeltallene som er brukt i 2017-barometeret gir Lunner kommune følgende plasseringer:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nøkkeltallene alene	379	275	298	280	355	251	221	297
Totaltabellen - justert for økonomiske forutsetninger	259	146	184	174	261	163	131	204
Grunnskole		230	268	188	144	127	136	168
Pleie og omsorg	362	262	214	337	333	287	291	283
Barnevern	364	324	295	215	346	309	136	223
Barnehage	374	296	367	289	321	321	391	332
Helse	143	146	203	197	142	143	259	340
Sosial	94	117	165	169	289	174	151	303
Kultur	403	393	394	286	328	397	370	362
Økonomi	219	121	153	245	236	256	189	215
Kostnadsnivå			86	141	179	123	57	117
Miljø og ressurser	138	204	272	309	373	229	320	226
Saksbehandling	278	315	214	173	299	127	121	221
Vann, avløp og renovasjon	254	231	132	89	273	353	283	297

Grønn - plassering blant de 25 % beste kommunene, gul - plassering mellom 26-50 % av kommunene, orange - plassering mellom 51-75 % av kommunene og rød - plassering mellom 76-100 % av kommunene.

Figur 12 Nøkkeltall Lunner kommune

Grunnskolen: Kommunen bidrar ganske normalt til elevenes resultater. De aller fleste lærerne i barneskolen som underviser i fagene, oppfyller de nye kompetansekravene i norsk, engelsk og matte, ifølge statistikken. På ungdomsskolen oppfyller 55 % av lærerne i matematikk, engelsk og norsk nye krav til fordypning i fagene. Snittet for hele landet er 60 %. Andelen elever i småskolen som får spesialundervisning er lav målt mot de fleste andre kommuner. Det teller positivt i barometeret.

Pleie og omsorg: Målt mot hvor mange over 80 år som faktisk bor på sykehjem, har kommunen litt få plasser avsatt til demente. Nasjonalt er anslaget at fire av fem eldre på sykehjem er demente. I Lunner er 30 % av plassene ment for demente. Denne dekningsgraden er omtrent som for ett år siden. Ifølge tall fra Helsedirektoratet er det bare 88 % av de med funksjonshemninger, som får bistand til å delta i arbeid og studier. Andelen er høy. Forutsatt at kommunen har gode tilbud på lavere trinn i omsorgstrappa, bør de fleste som bor på sykehjem ha omfattende bistandsbehov. I Lunner er det 73 % som er i denne kategorien. Snittet er 75 %.

Barnevern: Kommunen har en god statistikk for saksbehandlingen i barnevernet. KommuneNorge har blitt bedre de siste årene, snittet er nå 86 %. Sett de fire siste årene under ett, er statistikken litt bedre enn i normalkommunen. Ved nyttår var andelen av sakene med tiltak i hjemmet midt på treet. 62 % av barna med tiltak var ikke omplassert. Snittet for hele landet var 60 %.

Barnehage: Ifølge statistikken er det 8 % av barn født før 1. september som sto uten en barnehageplass 15. november. Det er kommunens plikt å ha plassene tilgjengelig, gitt at barna også har en faktisk rett på plass (det sier ikke statistikken direkte). En feilkilde er at søknader for plass til barn bosatt i andre kommuner, kan være inkludert i tallene. Bemanningen i barnehagene i Lunner er klart lavere enn i de beste kommunene. Som regel er bemanningen lavere jo større kommunen blir. Snittet er 11 363 timer per årsverk. 27 % av andre ansatte i kommunale barnehager har pedagogisk utdanning. Landsgjennomsnittet er på 36 %. 73 % av barna med minoritetsbakgrunn går i barnehage, ifølge tallene. Det er

midt på treet målt mot resten av landet. Snittet er 76 %. Ulike telletidspunkt for barn i barnehage og antall minoritetsspråklige barn er en feilkilde.

Sosialtjeneste: Unge mottakere går litt kortere tid på sosialhjelp i Lunner enn i normalkommunen. I barometeret regnes kort stønadstid som bra. Det må være positivt at sosialhjelp er en midlertidig løsning på vei mot noe mer permanent. For de over 25 år er stønadstiden omtrent som i normalkommunen. En høy andel av dem som mottar sosialhjelp, søker ikke jobb (32 %).

Kultur: Besøket i biblioteket er på et normalt nivå, målt per innbygger. Av de voksne i kommunen er det bare 11 % som er registrert som aktive lånere på biblioteket. De fleste kommuner har bedre tall. Telemarksforskning setter sammen oversikt over hvor mange kulturarbeidere det er i kommunene, privat eller offentlig. I Lunner er sysselsettingen ganske lav målt mot folketallet.

Økonomi: Resultatet var ørlite svakere enn for ett år siden. Målt over de siste fire årene har driften gått i pluss. Kommunen har et solid disposisjonsfond, som normalt vil være stort nok til å håndtere plutselige økonomiske utfordringer. Netto renteekspontert gjeld er på nivå med landsgjennomsnittet (37 %), målt mot brutto driftsinntekter. Det siste året har gjeldsgraden økt. Lunner bruker 1,2 % av inntektene på å betjene gjeld, før avdrag. Gjennomsnittet i Kommune-Norge er på 0,5 %. Investeringsnivået har vært omtrent middels i Lunner de fire siste årene.

Kostnadsnivå: Netto utgifter til grunnskolen (korrigert for utgiftsbehovet) i Lunner ligger litt lavere enn normalnivået. Innen pleie og omsorg ligger kostnadene litt under det som er normalnivået. Barnehegekostnadene ligger midt på treet.

3.2.2 KOSTRA-sammenligninger

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som opplyser om kommunal og fylkeskommunal virksomhet. Tallmaterialet omfatter det meste av virksomheten i kommunene og fylkeskommunene. Alle kommuner er gruppert i 16 grupper, etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Grupperingen er basert på Langørgen, Løkken og Aaberge: "Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2013". Lunner tilhører Kostragruppe nr. 7.

I vedlegg «KOSTRA-sammenligninger» følger utvalgte grafer som viser nøkkeltall for Lunner kommune for årene 2014-2016. Grafene viser også tilsvarende data for kommunene Jevnaker, Vestre Toten og Nannestad i tillegg til Kostragruppe 7 og landet uten Oslo. Viser også til dokumentet «Årsrapport 2016» behandlet i kommunestyret 15. juni 2017, sak 57/17, med tabeller og kommentarer til Kostratall.

3.3 Demografisk utvikling og kostnader

Kommunale tjenester er rettet mot mennesker i aller livets faser. Tjenestebehovet varierer fra kommune til kommune ut i fra hvilke aldersgrupper innbyggerne består av. Barn- og unge i alderen 0-18 år har tjenestebehov innenfor eksempelvis barnehage og skole. Innbyggere over 67 år er store målgrupper innenfor tjenester som institusjons- og hjemmetjenester.

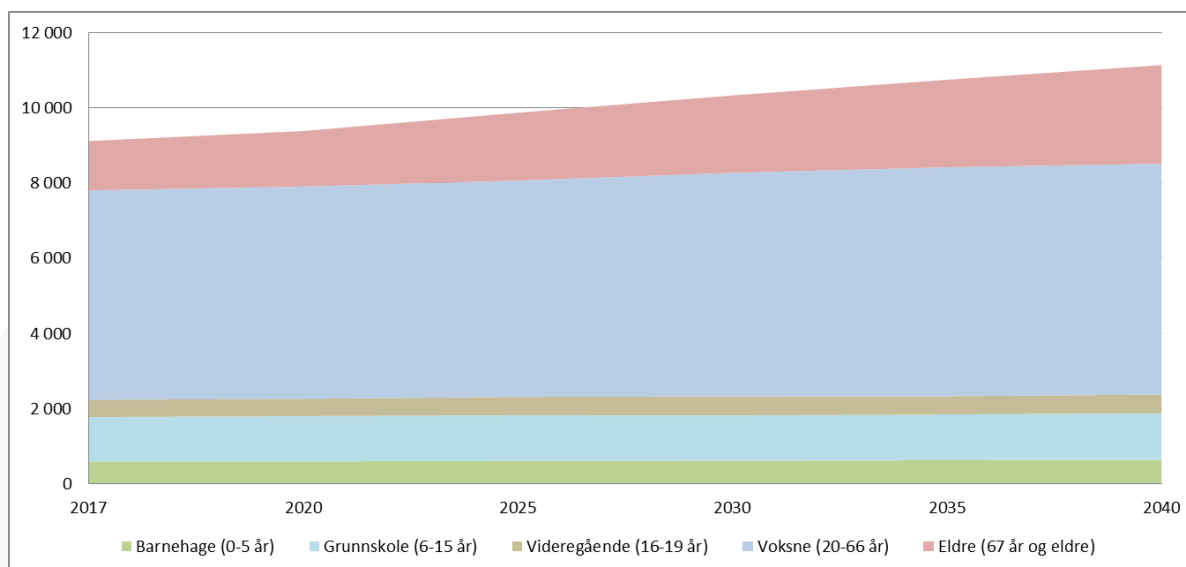
Befolkningsframskriving er beregning av fremtidig befolkningsstørrelse og sammensetning, fordelt på kjønn, alder og bostedskommune. Beregninger baserer seg på sannsynligheten for fødsler, dødsfall, innenlandske flyttinger og inn- og utvandring.

Aldersgruppe	2017	2018	2019	2020	2021	Endring 2018-2021
0 år	86	88	89	91	90	2
1-5 år	513	522	517	506	507	-15
6-12 år	815	825	835	837	837	12
13-15 år	360	339	347	366	376	37
16-19 år	457	462	455	460	457	-5
20-44 år	2 691	2 669	2 681	2 683	2 705	36
45-66 år	2 878	2 919	2 950	2 959	2 947	28
67-79 år	980	1 036	1 083	1 137	1 196	160
80-89 år	269	264	269	273	286	22
90 år eller eldre	62	67	64	67	67	0
Total befolkning	9 111	9 191	9 290	9 379	9 468	277

Tabell 4 Befolkningsutvikling

Framskrivninger fra SSB (middels nasjonal vekst) indikerer en samlet befolkningsvekst i perioden 2018-2021 på 413 innbyggere i Lunner kommune. Som tabellen viser, vil den største veksten komme i gruppene 13-15 år og 67-79 år. Øvrige deler av befolkningen vil være relativt stabil i antall i perioden.

I grafen under vises forventet befolkningsutvikling over perioden frem til 2040 ved middels nasjonal vekst. Som grafen viser, vil det i hovedsak være vekst i aldersgruppen 67 år og eldre, men også aldersgruppen 20-66 år vil ha en vekst. I øvrige aldersgrupper forventer vi kun små endringer.

Figur 13 Forventet befolkningsutvikling

Det prognosen ikke fanger opp, er effekten av realisering av lokale planer for utbygging slik som Saglunden på Harestua, Roa torg, Liåker, Østhagan på Grua og annen planreserve.

4 OPPFØLGING AV KOMMUNEDELPLANENE

Alle kommuner er pålagt å utarbeide en økonomiplan som skal omfatte hele kommunens virksomhet. Økonomiplanen er kommuneplanens handlingsdel, og kommunestyrets arena for beslutninger om hvordan kommunen skal utvikles og hvilken innsats som skal prioriteres og gjennomføres de kommende fire årene. Fordeling og omfordeling av økonomiske rammer avgjør hvordan kommunal aktivitet innrettes og hvilke tiltak som skal settes i verk. Det angir ressursfordeling, konkretiserer periodemål/strategier og tilhørende tiltak som skal gjennomføres for å følge opp satsningsområdene og mål i kommuneplanen.

Under følger en oversikt over satsningsområdene i kommunedelplanene. Økonomiske rammer og tiltak omtales i de påfølgende kapitlene.

4.1 Samfunnsutvikling

Kommunedelplan for samfunnsutvikling fremhever disse strategiske satsingsområdene:

1. lage attraktive tettsteder
2. næringsutvikling
3. folkehelse
4. kommunikasjon og bredbånd (overordnet infrastruktur)

Kommunedelplan for samfunnsutvikling finnes [her](#)⁴.

4.2 Kommuneorganisasjon

Kommunedelplan for kommuneorganisasjonen fremhever disse strategiske satsingsområdene:

1. Lokaldemokrati - fornyet rolle som lokalpolitiker.
2. Rett kompetanse til å utføre fremtidige tjenester.
3. Ledelse, medarbeider - og innbyggermedvirkning.
4. Tilgjengelige og tilpassede tjenester til innbyggerne og medarbeiderne.

Kommunedelplan for kommuneorganisasjonen finnes [her](#)⁵.

4.3 Kultur og frivillighet

Kommunedelplan kultur og frivillighet fremhever disse strategiske satsingsområdene:

1. Rom for kultur og idrett - nært innbyggeren.
2. Bredt og inkluderende kulturliv.
3. Frivillighet.

Kommunedelplan for kultur og frivillighet finnes [her](#)⁶.

⁴ <http://www.lunner.kommune.no/kommunedelplaner.301510.no.html>

⁵ <http://www.lunner.kommune.no/kommunedelplaner.301510.no.html>

⁶ <http://www.lunner.kommune.no/kommunedelplaner.301510.no.html>

4.4 Oppvekst

Kommunedelplan oppvekst fremhever disse strategiske satsingsområdene:

1. Tidlig, helhetlig og koordinert innsats overfor barn, unge og familier.
2. Inkludering og Integrering.
3. Barn og ungdoms fysiske og psykiske helse (folkehelse).
4. Høy kvalitet på oppvekstområdets faglige kjernevirksomhet.

Kommunedelplan for oppvekst finnes [her](#)⁷.

4.5 Pleie og omsorg

Kommunedelplan pleie og omsorg fremhever disse strategiske satsingsområdene:

1. Tidlig innsats
2. Inkludering
3. Kompetanse

Kommunedelplan for pleie og omsorg finnes [her](#)⁸.

4.6 Klima, infrastruktur, miljø og eiendom

Kommunedelplan klima, infrastruktur, miljø og eiendom (KIME) fremhever disse strategiske satsingsområdene:

1. Klima og miljø
2. Vann og avløp
3. Eiendomsforvaltning
4. Vedlikehold av veger
5. Trafikksikkerhet

Kommunedelplan for KIME finnes [her](#)⁹.

⁷ <http://www.lunner.kommune.no/kommunedelplaner.301510.no.html>

⁸ <http://www.lunner.kommune.no/kommunedelplaner.301510.no.html>

⁹ <http://www.lunner.kommune.no/kommunedelplaner.301510.no.html>

5 DRIFTSBUDSJETT

5.1 Skatt, rammetilskudd og andre overføringer for Lunner kommune

Kommunens samlede inntekter består av rammetilskudd fra staten, skatteinntekter, øremerkede tilskudd fra staten, avgifter, gebyrer og momskompensasjonsordningen.

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å jevne ut de økonomiske forutsetningene for at kommunene og fylkeskommunene skal kunne gi et mest mulig likeverdig tjenestetilbud over hele landet. Derfor inneholder inntektssystemet både en mekanisme for å utjevne utgifter og inntekter.

Kommunenes sentralforbund (KS) har utarbeidet en prognosemodell (KS-modellen) som Lunner kommune leger til grunn for å beregne hvordan forventede frie inntekter vil fordele seg på de ulike komponentene i inntektssystemet. Dersom skatteinngangen for en kommune isolert sett blir lavere enn forventet, vil dette i stor grad kompenseres av inntektsutjevning. Dersom skatteinngangen for hele kommunesektoren blir lavere enn forventet vil det medføre noe lavere inntekter for kommunene.

Frie inntekter er budsjettert i tråd med KS-modellen og forutsetningene om vekst i skatteinntekter som det fremgår av forslaget til statsbudsjett.

KS-modellen beregnet i mai Lunner sin andel av veksten i frie inntekter til 6,8 mill. kroner. Vår reelle vekst vil kun bli på 1,4 mill. kroner ut over lønns- og prisstigning. Bortfallet på 5,3 mill. kroner skyldes i hovedsak at utgiftsutjevningen er vesentlig redusert på grunn av at vårt folketall vokser saktere enn landet. Vi får da en mindre del av kaka i form av innbyggertilskudd.

Kriterier	(tall i hele 1000 kr)	Anslag komprp. basert på kriteriedata for 2016	Statsbudsjett 2018	Differanse
0-1 år		-203	-367	-163
2-5 år		-3 684	-3 951	-267
6-15 år		7 244	5 884	-1 360
16-22 år		-479	-335	144
23-66 år		305	249	-56
67-79 år		1 000	1 437	437
80-89 år		-3 986	-3 979	7
over 90 år		-4 608	-4 082	526
Basistillegg		1 044	1 125	80
Sone		-1 199	-1 107	92
Nabo		1 370	1 378	8
Landbrukskriterium		467	492	25
Innvandrere 6-15 år ekskl. Skandinavia		930	249	-681
Norskfødte med innv. foreld 6-15 år ekskl. Skand		0	0	0
Flytninger uten integreringstilskudd		-1 603	-1 707	-104
Dødlighet		2 394	1 709	-685
Barn 0-15 med enslige forsørgere		1 448	1 135	-313
Lavinntekt		-623	-886	-263
Uføre 18-49 år		555	337	-218
Opphopningsindeks		-979	-1 277	-298

Kriterier	(tall i hele 1000 kr)	Anslag komprp. basert på kriteriedata for 2016	Statsbudsjett 2018	Differanse
Urbanitetskriterium		0	0	0
Aleneboende 30 - 66 år		-1 245	-1 074	171
PU over 16 år		8 131	6 782	-1 349
Ikke-gifte 67 år og over		88	317	228
Barn 1 år uten kontantstøtte		922	-1 435	-2 357
Innbyggere med høyere utdanning		-2 023	-1 966	57
1 Kostnadsindeks		5 266	-1 073	-6 339
2 Tillegg/trekk (omfordeling) for kommunene		5 266	-1 073	-6 339
3 Nto. Virkning statl/priv. Skoler		2 890	2 817	-73
4 Sum utgiftsutjevning mm (2+3)		8 156	1 744	-6 412

Tabell 5 Utgiftsutjevning

Utgifter til satsingsområdene (føringer) utgjør kr 450 000 til rus, kr 340 000 til tidlig innsats i barnehage/skole og kr 350 000 til forebygging barn/unge/familier. Vi får lite handlingsrom ut over dette, og ikke noe til å dekke anslåtte demografikostnader. Teoretisk skal vi ha lavere utgifter til de gruppene hvor kriteriedataene er endret, jf. tabellen over. Det må vi se nærmere på i 2018.

5.1.1 Skatteinntekter

Skatteinntektene til Lunner kommune består av kommunens andel av skatt på alminnelig inntekt fra personlig skatteyttere og eiendomsskatt.

5.1.1.1 Ordinær skatteinntekt

Utvikling i skatteinntektene, inkl. skatteutjevning, er den inntektsposten det er knyttet størst usikkerhet til i forhold til. Skatteinntektene blir anslått ut i fra det samlede skatteanslaget for 2017 og 2018 for kommunene, og kommunene sine skatteinntekter i 2016.

Den kommunale skattøren for personlige skatteyttere foreslås i statsbudsjettet å holdes uendret på 11,8 prosentpoeng. Skattøren styrer fordelingen av inntekter fra skatt på alminnelig inntekt fra personlige skatteyttere mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Skatteinntektene til kommunene skal utgjøre om lag 40 % av de samlede inntektene.

KS-modellen indiker 2,4 % vekst for Lunner kommune fra 2017 til 2018.

5.1.1.2 Eiendomsskatt

I løpet av 2017 skal eiendommene retakseres i tråd med tidligere vedtatte rammer. Dette vil gi øket grunnlag for utskrivning av denne skatten. I gjeldende økonomiplan er det lagt inn en øket inntekt fra eiendomsskatt på 3 mill. kroner fra 2018 og ytterligere 3 mill. kroner fra 2019. Dette er anslag på effekten av retaksering i kombinasjon med en nedjustering av satsene. Dersom inntekten fra eiendomsskatt skal være uendret, kan for eksempel bunnfradraget økes fra kr 300 000 til kr 500 000 og satsen reduseres fra 5 ‰ til 3 ‰. Dersom vi vil øke inntektene fra eiendomsskatt med 3 mill. kroner, vil det for eksempel utgjøre økt kostnad per husstand (100 - 200 m²) på omtrent 500-1 000 kroner på Grindvoll og 800-1 500 kroner på Harestua sentralt ved å øke promillen til 3,5 pp og redusere bunnfradraget til kr 450 000. Eiendomsskatten på hytter ved Mylla (50 - 200 m²) vil da øke med 400-1 500 kroner.

5.1.2 Rammetilskudd

Ventet rammetilskudd uten inntektsutjevning er 222,0 mill. kroner i 2018. I tillegg kommer inntektsutjevning på 19,3 mill. kroner som gir sum rammetilskudd på 241,3 mill. kroner.

Oversikten viser hvordan rammetilskuddet og inntektsskatt fremkommer for Lunner kommune før eiendomsskatten legges til.

Tilskudd (1000 kr)	2017	2018	Endring
Innbyggertilskudd (likt beløp pr. innb.)	211 377	216 334	4 957
Utgiftsutjevningen	7 891	1 861	-6 030
Overgangsordning - INGAR	-915	1 640	2 555
Saker særskilt ford (inkl. helsestasjon, skolehelse og arbavg.)	1 664	1 702	38
Ordinært skjønn inkl. bortfall av dif.arb.avg.	600	500	-100
Endringer saldert budsjett 2014/2015/2016	0	0	0
Budsjettavtale og endr. i rammetilskudd	-198	0	198
Sum rammetilskudd uten inntektsutjevning	220 419	222 036	1 617
Netto inntektsutjevning	18 788	19 282	494
Sum rammetilskudd	239 207	241 318	2 111
Rammetilskudd - endring i %	3,2	0,9	
Skatt på formue og inntekt	234 034	239 685	5 651
Skatteinntekter - endring i %	2,06	2,41	
Andre skatteinntekter (eiendomsskatt)	0	0	0
Sum skatt og rammetilskudd (avrundet)	473 200	481 000	5 651
Sum - endring i %	2,6	1,6	
Ekstra skjønn tildelt av fylkesmannen	750	0	-750

(ufordelt skjønn fra Grønt Hefte - fordelt i løpet av året)

Tabell 6 Rammetilskudd Lunner kommune – hentet fra KS-modellen

Innbyggertilskuddet er et flatt beløp per innbygger som fordeles til alle kommunene før omfordeling som følge av utgiftsutjevningen. Det er antall innbyggere per 1. juli 2017 som legges til grunn. Lunner kommune får innbyggertilskudd på 216,33 mill. kroner for 2018 før omfordeling. Dette er en økning fra 2017 på nesten 5,0 mill. kroner.

Utgiftsutjevningen er innført for å sette kommunene i stand til å gi et mest mulig likeverdig tjenestetilbud over hele landet, uavhengig av aldersfordeling og strukturelle sosiale forhold. Det er utviklet kostnadsnøkler med ulike kriterier med vektorer. Gjennom kostnadsnøkler og et sett med kriteriedata, blir utgiftsbehovet for hver kommune beregnet. Deretter blir tilskuddet fordelt til kommunene etter deres utgiftsbehov. Utgiftsutjevningen er en rein omfordeling - det som enkelte kommuner blir trekt blir delt ut til andre kommuner. I budsjett for 2018 har Lunner kommune blitt tilført nesten 1,9 mill. kroner som følge av omfordeling mellom kommunene etter utgiftsutjevningen. Dette er en nedgang fra 2017 på 6,0 mill. kroner.

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal gi kommunene en skjerming mot brå nedgang i rammetilskuddet, og dermed gjøre inntektssystemet mer fleksibelt og forutsigbart. Ordningen sikrer at ingen kommuner har en beregnet vekst i rammetilskuddet fra ett år til det neste som er lavere enn kr 300 pr. innbygger under beregnet vekst på landsbasis, før finansiering av selve ordningen. I budsjettet for 2018 har Lunner kommune blitt tilført 1,6 mill. kroner i inntektsgarantiordningen i motsetning til 2017 hvor vi ble trukket 0,9 mill. kroner.

5.1.3 Andre overføringer

5.1.3.1 Ordinære skjønnsmidler

Den totale rammen på skjønnsmidler til kommunene i Oppland er på 50,6 mill. kroner. Rammen er redusert med 7,6 mill. kroner i forhold til 2017. Lunner kommune vil få kr 500 000 i ordinære skjønnsmidler for 2018. Rammen for skjønnsmidler er ikke stor nok til å dekke alle kommuners innmeldte behov. Tildelingen av midlene er begrunnet ut i fra kommunens behov for midler knyttet til ressurskrevende barn i barnehage.

Fylkesmannen har hold tilbake 15 mill. kroner til senere fordeling til innovasjons- og fornyingsprosjekter og 2,6 mill. kroner til utforutsette hendelser i løpet av året.

De ordinære skjønnsmidlene er budsjettert på sentralt område og fører isolert sett ikke til styrking av det enkelte tjenesteområde, men inngår i inntektene som finansierer kommunens tjenestetilbud generelt.

5.1.3.2 Andre generelle statstilskudd

Lunner kommune mottar 1,3 mill. kroner i særskilt fordeling til helsestasjons- og skolehelsetjenesten, inkludert jordmortjenesten.

I 2017 ble tilskudd til frivilligsentraler innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. Beløpet utgjør i 2018 kr 392 000. Dette er en økning på kr 27 000 ut over lønns- og prisvekst.

Lunner kommune budsjetterer med å motta 31,4 mill. kroner i integreringstilskudd i 2018. Dette er en reduksjon i forhold til i 2017 og er en følge av reduksjon i antall bosatte flyktninger.

5.1.3.3 Lunners andel effekt av statsbudsjettet

Fra Statsbudsjettet, føringer til økning i frie inntekter	Beløp nasjonalt 2018-priser (hele 1000 kr)	Beregnet effekt Lunner fra statsbudsjettet (hele kroner)	Effekt som innarbeides i 2018-budsjettet (hele kroner)	Kommentar
Styrking av forebygging barn, unge og familier	200 000	350 000	0	Tenkt som delfinansiering (60 %) av ny saksbehandlerstilling innen barnevern. Tiltaket er ikke prioritert i rådmannens forslag. Det er imidlertid prioritert et annet tiltak i barnevern som omfatter en ny stilling i 2018 og en i 2019. Disse tiltakene er ikke varig kostnadsøkende, men er ment å bidra til å redusere kostnad på tiltak utenfor familien. Vi øker kvalitet på tiltak i familien. Se listen over nye tiltak innarbeidet i rådmannens forslag.
Opptrappingsplan rus	300 000	450 000	450 000	Foreslått å tilføre 80 % til hjemmetjenesten og 20 % til kontor for psykisk helse.
Tidlig innsats skole	100 000	180 000	180 000	I rådmannens forslag er dette foreslått tilført PPT til dette arbeidet.
Tidlig innsats barnehage	100 000	160 000	160 000	I rådmannens forslag er dette foreslått tilført PPT til dette arbeidet.
Samarbeid overgang barnehage/skole	20 000	34 000	34 000	Foreslått tilført skole og barnehage.
Midler til frivilligsentraler	15 000	27 000	200 000	Foreslått varig effekt av økning som Frivilligsentralen midlertidig fikk i 2017 ut over føringene i statsbudsjettet.
Borgerlig vigsel	3 000	5 000	5 000	Foreslått tilført formålet.
Innlemmet øremerket tilskudd flere barnehagelærere	252 000	393 400	393 000	Helårseffekt. Tidligere tilført kr 281 000.
Redusert foreldrebetaling barnehager		10 000	10 000	
Ressurskrevende barn i barnehage		500 000	500 000	Ordinære skjønnsmidler. Foreslått tilført barnehage til formålet.
SUM		2 109 400	1 932 000	

Tabell 7 Lunners andel effekt av statsbudsjettet

Innlemming av boligososiale tilskudd i rammen utgjør et mindre beløp som ikke får betydning for våre budsjetter.

Det er i tillegg endringer i tiltaksordninger det søkes særskilt på. Det gjelder:

- Ressurskrevende tjenester
Innslagspunktet øker med kr 50 000 ut over anslått lønnsvekst. Nytt innslagspunkt kr 1 235 000.
- Kommunale IKT-prosjekter

5.2 Budsjett drift 2018

5.2.1 Budsjettskjema 1A - driftsbudsjettet

(Beløp i hele tusen kroner)

	BUDSJETTSKJEMA 1A - DRIFTSBUDSJETTET	Art 2	Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2016
1	Skatt på inntekt og formue	87	-239 700	-234 200	-228 743	-229 314
2	Ordinært rammetilskudd	80	-241 300	-239 200	-240 269	-231 684
3	Skatt på eiendom	87	-17 400	-14 400	-14 400	-14 193
4	Andre direkte eller indirekte skatter		0	0	0	0
5	Andre generelle statstilskudd	70/81	-31 406	-31 581	-31 781	-33 400
6	Sum frie disponible inntekter	Sum	-529 806	-519 381	-515 193	-508 591
7	Renteinntekter og utbytte	90	-3 618	-3 618	-3 618	-5 223
	Gevinst finansielle instrumenter					
8	(omløpsmidler)	909	0	0	0	0
9	Renteutgifter, prov. og andre finans.utg	50	13 850	13 200	13 200	13 610
10	Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	509	0	0	0	0
11	Avdrag på lån	51	24 000	22 400	22 500	20 824
12	Netto finansinntekter/-utgifter	Sum	34 233	31 983	32 083	29 211
13	Til dekn. av tidl. regn.messig merforb.	53	0	0	0	0
14	Til ubundne avsetninger	54	1 100	27 610	9 259	36 778
15	Til bundne avsetninger	55,56	200	0	0	25
16	Bruk av tidl. års regn.messig mindreforb.	93	0	-13 508	0	-22 208
17	Bruk av ubundne avsetninger	94	-2 835	-15 827	-955	-4 884
18	Bruk av bundne avsetninger	95	0	0	0	0
19	Netto avsetninger	Sum	-1 535	-1 725	8 304	9 711
20	Overført til investeringsbudsjettet	57	1 950	2 611	2 250	2 344
21	Til fordeling drift		-495 158	-486 512	-472 556	-467 325
22	Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)		495 158	486 512	472 556	453 817
23	Merforbruk/ mindreforbruk		0	0	0	-13 508

Tabell 8 Budsjettskjema 1A

Skatt og rammetilskudd er budsjetttert i henhold til statsbudsjettet og KS-modellen. Vi venter å motta 31,4 mill. kroner i integreringstilskudd i 2018.

Det er budsjetttert med utbytte på kr 637 500 fra Hadeland Kraft/Hadeland Energi og kr 200 000 fra Gjensidige i 2018.

Ubundne avsetninger betyr avsetning til disposisjonsfond. I budsjett for 2018 foreslår rådmannen avsetninger og bruk slik tabellene på neste side viser.

Avsetning til disposisjonsfond	2018
Avsetning til seniortiltak	1 100 000
Sum avsetning til disposisjonsfond	1 100 000

Bruk av disposisjonsfond	2018
Finansiere pukkelkostnader	2 510 000
Bruk av disp fond flyktninger i Flyktningtjenesten	-
Bruk av disp fond flyktninger til Eureka	325 000
Sum bruk av disposisjonsfond	2 835 000

Tabell 9 Avsetning til og bruk av disposisjonsfond

Overføring til investeringsregnskapet gjelder egenkapitaltilskudd til KLP, egenkapitaltilskudd Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn (kun i 2018) og finansiering av netto kostnad startlån.

5.2.2 Budsjettskjema 1B - driftsbudsjettet

(Beløp i hele tusen kroner)

BUDSJETTSKJEMA 1B - DRIFTSBUDSJETTET			Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2 016
	Til fordeling drift (fra budsjettskjema 1A)		-495 158	-486 512	-472 556	-467 325
	Fordelt slik pr ansvar:					
	Politikk		4 805	5 110	4 769	4 693
	Administrasjon og styring		27 673	28 120	26 053	21 229
	Opplæringskontoret		3 428	3 481	3 421	2 718
	Skatteoppkreveren for Hadeland		0	341	10	0
	Finans		-6 759	-12 811	9 144	37 293
	Grunnskole		89 311	95 342	89 138	91 440
	Voksenopplæring		683	5 289	825	4 794
	Barnehage		68 513	67 485	63 393	60 777
	Pedagogisk psykologisk tjeneste		5 054	4 888	4 297	3 223
	Helsestasjon og skolehelsetjeneste		6 229	6 173	5 456	5 047
	Barnevern		17 999	19 227	16 330	19 876
	Flyktninger		30 123	15 666	28 742	-20 403
	Sosiale tjenester		14 093	18 452	13 815	15 630
	Kultur		6 859	7 145	6 933	6 891
	Helse		14 166	14 234	14 391	13 056
	Lunner omsorgssenter og hjemmetjenester		86 637	92 489	79 693	81 925
	Tilrettelagte tjenester		76 884	65 736	58 632	65 976
	Samfunn og miljø		49 463	50 146	47 514	39 653
	Sum skjema 1B		495 158	486 512	472 556	453 817
899	Overskudd	Skjema 1A	0	0	0	-13 508
870	Renter utbytte lån	Skjema 1A	34 233	31 983	32 083	29 211
800	Skatt	Skjema 1A	-257 100	-248 600	-243 143	-243 507

Tabell 10 Budsjettskjema 1B

5.2.3 Økonomisk oversikt drift - budsjett

(Beløp i hele tusen kroner)

	ØKONOMISK OVERSIKT DRIFT		Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2016
1	Brukerbetalinger	600	-26 455	-23 435	-23 781	-25 231
2	Andre salgs og leieinntekter	620:660	-34 919	-32 452	-32 452	-35 837
3	Overføringer med krav til motytelse	700:780	-79 706	-76 312	-72 425	-99 396
4	Rammetilskudd	800	-241 300	-239 200	-240 269	-231 684
5	Andre statlige overføringer	810	-34 947	-35 851	-36 343	-39 926
		830:850				
6	Andre overføringer	880:895	-591	-92	-92	-354
7	Inntekts og formuesskatt	870	-239 700	-234 200	-228 743	-229 314
8	Eiendomsskatt	874:875	-17 400	-14 400	-14 400	-14 193
9	Andre direkte og indirekte skatter	877	0	0	0	0
10	Sum driftsinntekter	L1:L9	-675 018	-655 942	-648 505	-675 934
		010:089				
11	Lønnsutgifter	160:165	340 308	334 549	329 443	332 226
12	Sosiale utgifter	090:099	84 748	87 754	87 292	86 903
	Kjøp av varer og tj. som inngår i	100:285 -				
13	kommunens tjenesteproduksjon	160:165	70 449	70 055	67 493	82 326
	Kjøp av tjenester som erstatter kommunal.	300:380				
14	tjenesteprod.		92 092	87 527	87 092	94 554
15	Overføringer	400:490	71 667	53 031	57 479	32 847
16	Avskrivninger	590	31 316	31 316	28 894	28 894
17	Fordelte utgifter	-690	-13 875	-5 080	-17 940	-5 830
18	Sum driftsutgifter	L11:L17	676 705	659 152	639 753	651 919
19	Brutto driftsresultat	L10-L18	1 687	3 210	-8 752	-24 014
20	Renteinntekter og utbytte	900:905	-3 618	-3 618	-3 618	-5 228
	Gevinst finansielle instrumenter					
21	(omløpsmidler)	909	0	0	0	0
22	Mottatte avdrag på utlån	920:921	-50	-50	-50	-18
23	Sum eksterne finansinntekter	L20:22	-3 668	-3 668	-3 668	-5 246
24	Renteutgifter og låneomkostninger	500:501	13 850	13 200	13 200	13 612
25	Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	509	0	0	0	0
26	Avdrag på lån	510:511	24 000	22 400	22 500	20 824
27	Utlån	520:521	200	200	200	95
28	Sum eksterne finansutgifter	L24:L27	38 050	35 800	35 900	34 530
29	Resultat eksterne finanstransaksjoner	L23-L28	34 383	32 133	32 233	29 284
30	Motpost avskrivninger	990	-31 316	-31 316	-28 894	-28 894
		L19+L29+L				
31	Netto driftsresultat	30	4 753	4 026	-5 414	-23 625
32	Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	930	0	-13 508	0	-22 208
33	Bruk av disposisjonsfond	940	-2 835	-15 827	-955	-4 884
34	Bruk av bundne fond	950	-6 277	-6 288	-5 943	-6 630
35	Sum bruk av avsetninger	L32:34	-9 112	-35 623	-6 898	-33 722
36	Overført til investeringsregnskapet	570	1 950	2 611	2 250	2 344
	Avsatt til dekning av tidligere års					
37	regnskapsm. merforbruk	530	0	0	0	0
38	Avsatt til disposisjonsfond	540	1 100	27 610	9 259	36 778
39	Avsatt til bundne driftsfond	550	1 309	1 376	803	4 716
40	Sum avsetninger	L36:L39	4 359	31 597	12 312	43 839
	Regnskapsmessig	L31+L35				
41	merforbruk/mindreforbruk	+L40	0	0	0	-13 508

Tabell 11 Økonomisk oversikt drift

Rad 15 «Overføringer» inneholder diverse kostnader som foreløpig ikke er fordelt på arter.

5.2.4 Samletabell årsbudsjett pr. ansvar

(Beløp i hele tusen kroner)

Ansvar	Budsjett 2018				Justert budsjett 2017				Opprinnelig budsjett 2017			
	Lønn	Andre utg.	Inntekt	SUM	Lønn	Andre utg.	Inntekt	SUM	Lønn	Andre utg.	Inntekt	SUM
Politikk	2 373	2 500	-67	4 805	2 347	2 826	-63	5 110	2 399	2 433	-63	4 769
Administrasjon og styring	17 673	14 208	-4 208	27 673	19 169	14 942	-5 990	28 120	18 012	13 915	-5 875	26 053
Opplæringskontoret	8 357	570	-5 499	3 428	7 854	49	-4 422	3 481	7 753	57	-4 389	3 421
Skatteoppreveren for Hadeland	3 301	2 645	-5 946	0	3 599	2 541	-5 798	341	3 361	2 447	-5 798	10
Finans	-4 327	82 532	-548 716	-470 511	-12 011	102 578	-561 349	-470 782	9 342	83 208	-527 220	-434 670
Grunnskole	95 370	14 774	-20 833	89 311	99 903	16 015	-20 576	95 342	94 260	13 543	-18 665	89 138
Voksenopplæring	18 386	2 985	-20 689	683	18 313	4 058	-17 083	5 289	17 944	3 609	-20 729	825
Barnehage	49 908	32 404	-13 799	68 513	52 296	27 934	-12 746	67 485	47 781	29 817	-14 204	63 393
Pedagogisk psykologisk tjeneste	4 403	651	0	5 054	4 279	609	0	4 888	3 996	301	0	4 297
Helsestasjon og skolehelsetjeneste	6 016	525	-313	6 229	6 183	983	-993	6 173	5 342	567	-453	5 456
Barnevern	14 219	8 252	-4 472	17 999	13 209	8 567	-2 549	19 227	12 822	7 563	-4 056	16 330
Flyktninger	21 054	17 377	-39 715	-1 283	20 506	5 818	-39 200	-12 876	19 875	19 525	-39 400	0
Sosiale tjenester	2 183	16 275	-4 366	14 093	1 485	17 858	-891	18 452	1 387	17 804	-5 376	13 815
Kultur	1 243	5 688	-72	6 859	1 667	6 043	-566	7 145	1 560	5 439	-66	6 933
Helse	1 782	13 328	-943	14 166	4 002	11 152	-920	14 234	3 731	11 579	-920	14 391
Lunner omsorgssenter og hjemmetj	80 054	24 304	-17 721	86 637	77 609	30 202	-15 322	92 489	73 465	21 760	-15 532	79 693
Tilrettelagte tjenester	59 578	20 234	-2 929	76 884	58 274	10 145	-2 683	65 736	52 802	8 513	-2 683	58 632
Samfunn og miljø	39 061	53 102	-42 700	49 463	39 192	51 433	-40 479	50 146	36 417	51 576	-40 479	47 514
Sum	420 635	312 354	-732 988	0	417 877	313 753	-731 630	0	412 249	293 657	-705 906	0

Tabell 12 Årsbudsjett pr. ansvar

5.3 Økonomiplan drift 2018-2021

Økonomiplanen skal gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i hele økonomiplanperioden på fire år. Alle beløp er i 2018-kroner.

5.3.1 Budsjettskjema 1A – økonomiplan drift

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

BUDSJETTSKJEMA 1A - ØKONOMIPLAN DRIFT		Art 2	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
1	Skatt på inntekt og formue	87	-239 700	-239 700	-239 700	-239 700
2	Ordinært rammetilskudd	80	-241 300	-239 600	-240 000	-239 900
3	Skatt på eiendom	87	-17 400	-20 120	-19 840	-19 560
4	Andre direkte eller indirekte skatter		0	0	0	0
5	Andre generelle statstilskudd	70/81	-31 406	-26 525	-22 905	-20 131
6	Sum frie disponible inntekter	Sum	-529 806	-525 945	-522 445	-519 291
7	Renteinntekter og utbytte	90	-3 618	-3 918	-4 618	-4 818
8	Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	909	0	0	0	0
9	Renteutgifter, prov. og andre finans.utg	50	13 850	16 850	23 350	25 350
10	Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	509	0	0	0	0
11	Avdrag på lån	51	24 000	27 000	29 000	31 500
12	Netto finansinntekter/-utgifter	Sum	34 233	39 933	47 733	52 033
13	Til dekn. av tidl. regn.messig merforb.	53	0	0	0	0
14	Til ubundne avsetninger	54	1 100	1 100	1 100	1 100
15	Til bundne avsetninger	55,56	200	200	200	200
16	Bruk av tidl. års regn.messig mindreforb.	93	0	0	0	0
17	Bruk av ubundne avsetninger	94	-2 835	-3 242	-4 276	-4 866
18	Bruk av bundne avsetninger	95	0	0	0	0
19	Netto avsetninger	Sum	-1 535	-1 942	-2 976	-3 566
20	Overført til investeringsbudsjettet	57	1 950	1 800	1 850	1 900
21	Til fordeling drift		-495 158	-486 154	-475 838	-468 925
22	Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)		495 158	486 154	475 838	468 925
23	Merforbruk/ mindreforbruk		0	0	0	0

Tabell 13 Budsjettskjema 1A

5.3.2 Budsjettskjema 1B – økonomiplan drift

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

BUDSJETTSKJEMA 1B - ØKONOMIPLAN DRIFT			Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Til fordeling drift (fra budsjettskjema 1A)			-495 158	-486 154	-475 838	-468 925
Fordelt slik pr ansvar:						
Politikk			4 805	5 174	4 687	5 034
Administrasjon og styring			27 673	26 794	26 524	26 029
Opplæringskontoret			3 428	3 404	3 345	3 308
Skatteoppkreveren for Hadeland			0	0	0	0
Finans			-6 759	-7 741	-7 610	-7 527
Grunnskole			89 311	88 706	87 163	86 187
Voksenopplæring			683	678	666	659
Barnehage			68 513	68 049	66 865	66 117
Pedagogisk psykologisk tjeneste			5 054	5 019	4 932	4 877
Helsestasjon og skolehelsetjeneste			6 229	6 186	6 079	6 011
Barnevern			17 999	18 324	17 710	17 067
Flyktninger			30 123	26 751	24 629	22 639
Sosiale tjenester			14 093	13 605	13 299	13 150
Kultur			6 859	6 723	6 606	6 532
Helse			14 166	13 574	12 846	12 702
Lunner omsorgssenter og hjemmetjenester			86 637	87 495	86 784	86 058
Tilrettelagte tjenester			76 884	76 263	75 232	74 389
Samfunn og miljø			49 463	47 151	46 080	45 693
Sum skjema 1B			495 158	486 154	475 838	468 925
899	Overskudd (-)/underskudd (+)	Skjema 1A	0	0	0	0
870	Renter utbytte lån	Skjema 1A	34 233	39 933	47 733	52 033
800	Skatt	Skjema 1A	-257 100	-259 820	-259 540	-259 260

Tabell 14 Budsjettskjema 1B

5.3.3 Økonomisk oversikt drift - økonomiplan

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

	ØKONOMISK OVERSIKT ØKONOMIPLAN DRIFT		Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
1	Brukerbetalinger	600	-26 455	-26 455	-26 455	-26 455
2	Andre salgs og leieinntekter	620:660	-34 919	-34 919	-34 919	-34 919
3	Overføringer med krav til motytelse	700:780	-79 706	-79 706	-79 706	-79 706
4	Rammetilskudd	800	-241 300	-239 600	-240 000	-239 900
5	Andre statlige overføringer	810	-34 947	-30 066	-26 446	-23 672
		830:850				
6	Andre overføringer	880:895	-591	-591	-591	-591
7	Inntekts og formuesskatt	870	-239 700	-239 700	-239 700	-239 700
8	Eiendomsskatt	874:875	-17 400	-20 120	-19 840	-19 560
9	Andre direkte og indirekte skatter	877	0	0	0	0
10	Sum driftsinntekter	L1:L9	-675 018	-671 157	-667 657	-664 504
		010:089				
11	Lønnsutgifter	160:165	340 308	331 303	320 988	314 074
12	Sosiale utgifter	090:099	84 748	84 748	84 748	84 748
		100:285 -				
13	Kjøp av varer og tj. som inngår i kommunens tjene	160:165	70 449	70 449	70 449	70 449
14	Kjøp av tjenester som erstatter kommunal. tjenest	300:380	92 092	92 092	92 092	92 092
15	Overføringer	400:490	71 667	71 667	71 667	71 667
16	Avskrivninger	590	31 316	37 816	45 616	46 216
17	Fordelte utgifter	-690	-13 875	-13 875	-13 875	-13 875
18	Sum driftsutgifter	L11:L17	676 705	674 200	671 685	665 371
19	Brutto driftsresultat	L10-L18	1 687	3 043	4 028	868
20	Renteinntekter og utbytte	900:905	-3 618	-3 918	-4 618	-4 818
21	Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	909	0	0	0	0
22	Mottatte avdrag på utlån	920:921	-50	-50	-50	-50
23	Sum eksterne finansinntekter	L20:22	-3 668	-3 968	-4 668	-4 868
24	Renteutgifter og låneomkostninger	500:501	13 850	16 850	23 350	25 350
25	Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	509	0	0	0	0
26	Avdrag på lån	510:511	24 000	27 000	29 000	31 500
27	Utlån	520:521	200	200	200	200
28	Sum eksterne finansutgifter	L24:L27	38 050	44 050	52 550	57 050
29	Resultat eksterne finansransaksjoner	L23-L28	34 383	40 083	47 883	52 183
30	Motpost avskrivninger	990	-31 316	-37 816	-45 616	-46 216
31	Netto driftsresultat	L19+L29+L	4 753	5 309	6 294	6 834
		30				
32	Bruk av tidligere års regnskapsm mindreforbruk	930	0	0	0	0
33	Bruk av disposisjonsfond	940	-2 835	-3 242	-4 276	-4 866
34	Bruk av bundne fond	950	-6 277	-6 277	-6 277	-6 277
35	Sum bruk av avsetninger	L32:34	-9 112	-9 518	-10 553	-11 143
36	Overført til investeringsregnskapet	570	1 950	1 800	1 850	1 900
37	Avsatt til dekning av tidligere års regnskapsm. me	530	0	0	0	0
38	Avsatt til disposisjonsfond	540	1 100	1 100	1 100	1 100
39	Avsatt til bundne driftsfond	550	1 309	1 309	1 309	1 309
40	Sum avsetninger	L36:L39	4 359	4 209	4 259	4 309
		L31+L35				
41	Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk	+L40	0	0	0	0

Tabell 15 Økonomisk oversikt drift

5.4 Driftstiltak

I tabellene under fremkommer de endringene som er innarbeidet i rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan 2018-2021 i forhold til justert budsjett 2017 pr. juli 2017.

5.4.1 Tekniske justeringer og endringer i eksisterende aktivitet

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

Tekniske justeringer og endring i eksisterende aktivitet	2018	2019	2020	2021	Kommentar
	Endring ift. 2017	Endring ift. 2018	Endring ift. 2019	Endring ift. 2020	
Frie inntekter	-1 109 000	1 700 000	-400 000	100 000	Justering i henhold til statsbudsjettet og KS-modellen.
Eiendomsskatt	-3 000 000	-3 000 000			Økes slik som vedtatt i gjeldende økonomiplan.
Øremerket tilskudd barnehage innlemmet i ramme.	393 000				Lovendring fra aug 17. En slik innlemming i ramme "spiser" av endring i frie inntekter.
Økt inntektsgrense gratis kjernetid.	10 000				En slik innlemming i ramme "spiser" av endring i frie inntekter.
Deflatoreffekter	428 048				Virkning av at lønns- og prisvekst som vi godtgjøres for i statsbudsjettet ikke blir helt lik på kommunenivå. Det henger sammen med at vi ikke har eksakt samme fordeling mellom kostnads- og inntektsarter som det som ligger til grunn i statsbudsjettet.
Lønnsglidning ut over det som er kompensert gjennom statsbudsjettet	730 000				Særlig knyttet SLG og endret lederstruktur.
Overføring til investeringsregnskapet	-500 000	-150 000	50 000	50 000	Gjelder formidlingslån, egenkapitaltilskudd KLP samt eventuelle andre investeringstiltak som vi ikke kan finansiere direkte i investeringsregnskapet.
Vedlikeholdsfond	888 510				Full avsetning på byggene fra 2018.
Disposisjonsfond	-2 094 460				Endring netto bruk/avsetning til disp. fond ex.flyktninger og vedlikehold ifht. året før. Se egen tabell over gjenstående avsetning og bruk av disp.fond.
Rente- og avdragskompensasjon	456 729				Fra Husbanken og Udir. Kompensasjonen fra Udir bortfaller fra 2018. Det er hovedårsaken til endringen.
Netto finansutgifter	4 735 000	5 700 000	7 800 000	4 300 000	Øker mye i perioden, spesielt knyttet til de store investeringene OPS omsorgsboliger og LHOS.
Pensjon	-504 609				I hht prognose fra KLP. I hovedsak endret amortisering av premieavvik.
Selvkost	550 574				Endret bidrag fra selvkostområdene.
Ny taksering eiendomsskatt	-1 000 000	-500 000			Viser situasjonen i 2017 før bud just pr. 2.tertial. Budsjettet blir nedjustert fra kr 1,5 mill til kr 500' i 2.tertial 2017. Da bruker vi også kr 500' i 2018 og ingen ting i 2019.
Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottagere.	-40 000				Kostnaden er i tråd med sak behandlet av kommunestyret 2016. Vi la inn en pukkel til oppstart i 2018, og det er den som tas ut i 2019. Gjenstående beløp til formålet er kr 250 000.
Kapasitetsutvidelse privat barnehage	722 000				Grua barnehage hadde ikke fylt opp plassene i januar 17. Derfor reduksjon i 2017 med kr 722 000. Denne kostnaden kommer nå som helårseffekt i 2018. Varslet oppstart privat fam bhg aug 17 utsatt til aug 18. Ikke tatt høyde for kostnader fra aug 18 på denne siden annen bhg nedlegges.
Stortingsvalg 2017/Kommunevalg 2019	-404 000	404 000	-404 000	404 000	Gjennomføring av kommunevalget i 2019 og Stortingsvalget i 2021.
Ledelse og medarbeiderskap	-50 000				Det ble i 2017 bevilget kr 500 000 til formålet. Beløpet justeres ned til kr 450 000 ihht. HPØ 2017-2020.

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

Tekniske justeringer og endring i eksisterende aktivitet	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	Kommentar
Kommunepsykolog 100 %	-444 429		300 000		Nyopprettet kommunepsykologstilling fra januar 2017. Total kostnad er kr 800 000, men vi får refusjon tilsvarende kr 300 000 årlig til og med 2019. Ses i sammenheng med føringer i statsbudsjettet på opptrappingsplan rus. Det lå i tillegg kr 400 000 til dette i bud 2016 som er videreført i 2017. Disse er det ikke behov for.
Sykehjemslege 50 % + Kommunelege 50 %	354 000				Tiltaket ble dyrere enn antatt i budsjett 2017. Beløpet må økes i 2018 for å dekke helårseffekt.
OPS omsorgsboliger Roa	125 000	-370 000	-155 000		Årlige driftsutgifter. FDVU + variable tjenester kr 1,5 mill fra 01.12.18. Husleieinntekter kr 1,9 mill fra 01.02.19. Netto inntekt helårseffektkr 400 000. OPS-leien er innarbeidet som renter og avdrag i finansutgiftene.
Stedsprosjekt Roa	-200 000	-800 000			Midler til å utarbeide områderuleringsplan med konsekvensutredning for Roa, totalt skal det brukes ca. kr 1 mill. som fortsettelse av stedsanalyse og mulighetsstudie som ble gjort i 2016. Områderegulering for Roa starter høsten 2017. Kr 200 000 vil forfalle i 2017, mens resten, kr 800 000, vil bli brukt i løpet av 2018. Viser situasjon i 2017 før budjust. pr 2 tertial.
PPT Voksenopplæringen	60 000				Spesialpedagogiske tiltak elever i Voksenopplæringen.
Vertskommunetilskudd	289 000				Redusert inntekt som følge av at norsk mottaksdrift legger ned. Inntekt som bortfaller er betydelig større, men med den forsvinner også utgiftene. Dette er "overskuddet".
Medarbeiderdag		-200 000	200 000	-200 000	Skal gjennomføres annethvert år. Ligger i budsjett 2017 selv om det da ikke er medarbeiderdag, og det er videreført i 2018.
Kompensasjon av redusert foreldrebetaling	320 000				I 2017 ble det tilført kr 320 000 til dette i 1. tertial. Dette er ikke videreført i grunnlaget for budsjett 2018. Utfordringen var høyere i 2017, men resten ble dekket inn av reduserte utgifter på andre områder. Dersom vi ikke dekker opp for dette, må bemanningen reduseres ifht vedtatt bemanningsnorm.
Barn i barnehage i og fra andre kommuner	1 200 000				Øket utgift og redusert inntekt. Barnehageloven har bestemt at vi må dekke utgiftene til våre barn i andre kommuner. Dersom vi ikke dekker opp for dette, må bemanningen reduseres ifht vedtatt bemanningsnorm.
Barnevernvakt	400 000				Kommunestyret har besluttet å kjøpe barnevernvaktjenester fra Gjøvik kommune. Dette er en lovpålagt tiltak som ikke har vært ivarett tidligere. Kostnaden er beregnet på bakgrunn av barnepopulasjon, hvor Lunners barnepopulasjon tilsvarer 11 % av totalen i de kommuner Gjøvik barnevernvakt dekker.
Eureka	325 000	-325 000			Finansiering av tiltak for 2017 løses gjennom bruk av ubenyttede prosjektmidler samt KUM-midler. For 2018 løses finansieringsbehov primært gjennom forventede prosjektmidler. Dersom kommunene ikke mottar tilstrekkelig prosjektmidler, må behovet løses ved benyttelse av flyktningemidler fra disposisjonsfond (som en engangssum) og/eller ordinære driftsmidler. Kommunenes muligheter er her ulike. Begge kommuner tilstreber å finne egenfinansiering til et prosjekt. Foreslått finansiert fra disp fond flyktninger i 2018, og utgår deretter.
Eureka - bruk av fond	-325 000	325 000			Bruk av disposisjonsfond flyktninger til å finansiere Eureka.
Felles innkjøpsordning	-25 648				Nedjustert budsjett ihht. oppdatert anslag fra Felles innkjøpsordning.
Avviklet kjøp av tjenester rus	-205 200				Endret behov.
Netto økte tjenester til brukere i TT	13 600 000				Består av økt tjenestetilbud som delvis er dekket gjennom at eksisterende budsjettmidler er frigjort.
Tilskudd ressurskrevende tjenester	-5 100 000				Økt statstilskudd som følge av økte kostnader i TT.
Sosialhjelp	-1 000 000				Utgifter til sosialhjelp viser en betydelig nedgang pr. 2. tertial 2017. Siden de sosioøkonomiske kriteriene i inntektssystemet også er vesentlig bedret for LK forutsetter vi at nedgangen vil vare. Det er usikkerhet knyttet til tallet.

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

Tekniske justeringer og endring i eksisterende aktivitet	2018	2019	2020	2021	Kommentar
	Endring ift. 2017	Endring ift. 2018	Endring ift. 2019	Endring ift. 2020	
Miljøpris	15 000				K-sak 70/17 kr 15 000 avsettes årlig. Dette skal dekke prisen på kr 10 000, gjenstand og diplom.
Utgifter til introduksjonsstønad	644 230	-3 189 500	-1 685 400	-1 733 400	For lavt budsjettert i 2017. Venter et utgiftsnivå i 2018 som er høyere enn det som er videreført fra 2017.
Integreringstilskudd fra staten	930 000	4 881 000	3 620 000	2 773 500	Antall bosatte og inntekter reduseres i 2018. Antall personer i introduksjonsordningen er fremdeles høyt og dermed også utgiftene, slik at de ikke kan tas ned tilsvarende.
Redusert avsetning til/økt bruk av disposisjonsfond Flyktninger	-1 574 230	-1 691 500	-1 934 600	-1 040 100	Dette kommer som følge av økte utgifter introduksjonsstønad og reduserte inntekter integreringstilskudd. Mot slutten av perioden blir det bruk av fond og ikke redusert avsetning til fond.
SUM	9 599 515	2 784 000	7 391 000	4 654 000	

Tabell 16 Tekniske justeringer og endringer i eksisterende aktivitet

5.4.2 Nye Driftstiltak

Rådmannen ser behov for en rekke nye driftstiltak i planperioden. De tiltakene rådmannen ser et absolutt behov for, er innarbeidet i rådmannens forslag, og de fremkommer av tabellen under. Rådmannen ser i tillegg behov for flere tiltak, som det allikevel er vanskelig å se at kan bli gjennomført i dagens økonomiske situasjon. De ligger som vedlegg til dokumentet.

Ny driftstiltak innarbeidet i rådmannens forslag

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

NYE TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
	Endring ift. 2017	Endring ift. 2018	Endring ift. 2019	Endring ift. 2020	
Buffer	994 154	-994 154			Handlingsreglene sier 3 mill. kroner. Fant ikke rom for mer i 2018. Ikke funnet rom for en buffer fra 2019.
Eiendomsskatt verker og bruk		280 000	280 000	280 000	Forslag om endringer i eiendomsskatteloven. Dette er et anslag på hva vi taper dersom dette blir vedtatt.
Skatteoppkreveren	-160 000	160 000			Midlertidig nedtak ved permisjon hos Skatteoppkreveren. Lunner sin andel.
Øket ressurs innkjøp	262 000				Vår andel av ett nytt årsverk i felles innkjøpsordning.
Overføring til drift - EK-innskudd GHMT	200 000	-200 000			Ses i sammenheng med investeringstiltaket og årlige driftsutgifter til tiltaket.
Hovedverneombud	125 000				Økt avsetning til frikjøp.
Digitale skilt	90 000	-90 000			Bedre kvalitet for lånere - vil enklere finne frem i Biblioteket på egen hånd.
Digital reiseregning	60 000	-25 000			Årlig økt driftkostnad kr 35 000 pluss opplæring første år.
Digitalt verktøy for styring	50 000	150 000			Vi skal være innovative og ta i bruk ny teknologi. Et digitalt styringverktøy som vil gi lettere tilgang til data og større sikkerhet. Vil over tid frigi tid hos ledere.
Sikker utskrift	40 000	-22 000			Hindre at sensitiv informasjon kommer på avveie ved at man må identifisere seg for å få ut sine utskrifter.
Automatisering bibliotek	24 000				Lisens ny modul Micromarc. Driftskonsekvens av tidligere gjennomført investering.

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

NYE TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
	Endring ift. 2017	Endring ift. 2018	Endring ift. 2019	Endring ift. 2020	
Borgerlig vigsel	5 000				Beløpet tilsvarer det vi blir tilført gjennom rammetilskuddet knyttet til den nye oppgaven som er tillagt kommunen. Det vil komme egen sak angående dette. Saken vil blant annet belyse egenandeler.
ROS analyse	120 000	-120 000			Gran og Lunner brannvesen har hatt tilsyn fra DSB. Det må utarbeides ny ROS analyse for branntjenesten. Midlene går til anskaffelse av konsulentbistand.
Branninspektør	100 000	200 000			Gran og Lunner brannvesen har hatt tilsyn fra DSB. Det må ansettes ny branninspektør innen 1. juni 2018.
Konsulent planlegging	400 000	-400 000	-100 000		Kommuneplanens samfunns- og arealdel. Dersom ikke tiltaket blir vedtatt må en større del av arbeidet utføres av interne ressurser. Konsekvensen blir at framdriftsplanen endres.
Geodata				130 000	Kartlegge tettstedene(FKB-B) og utmarksstrøk(FKB-C) i 2017, ajourføre AR5 i 2018(fakturert i 2017). Kartlegge all FKB-B i 2021 og FKB-C 2022, og areal og ressurskart (AR5) i 2021/2022.
Ressurskrevende barn i barnehage	500 000				Vi er tildelt kr 500 000 i ordinære skjønnsmidler til dette. Beløpet er i tråd med det vi søkte om og er et uttrykk for den kostnaden vi har på området.
Frivilligsentralen	200 000				Kommunestyret tilførte Frivilligsentralen kr 200 000 til integreringsarbeid i 2017 ut over føringene om tilskudd til Frivilligsentraler i statsbudsjettet. Det er et eget tiltak i kommunedelplan kultur og frivillighet. Finansiering endres fra fond til å være innenfor rammen. Av dette beløpet utgjør føringer i statsbudsjettet kr 27 000.
Overgang bhg/skole	18 000				Samarbeid overgang barnehage/skole.
Overgang bhg/skole	16 000				Samarbeid overgang barnehage/skole.
Tidlig innsats skole/barnehage	160 000				Statsbudsjettet fordeler tiltaket med 50 % etter barnehage- og 50 % etter grunnskolenøkkelene. Vi mottar totalt kr 340 000, hvorav kr 160 000 til barnehage og kr 180 000 til skole. Dette er andelen som gjelder barnehage. Tildeles i kommunens ramme - ikke øremerket, men er en tydelig føring i statsbudsjettet.
Tidlig innsats skole/barnehage	180 000				Statsbudsjettet fordeler tiltaket med 50 % etter barnehage- og 50 % etter grunnskolenøkkelene. Kr 180 000 er til ppt for skoleområdet.
Saksbehandlere barnevern	600 000	450 000	-300 000	-450 000	Tiltaket omfatter en ny stilling i 2018 og en i 2019. For å redusere kostnad på tiltak utenfor familien, er det avgjørende med tettere oppfølging av både fosterhjem og hjemmeboende barn. Vi øker kvalitet på tiltak i familien. Dersom stillingene ikke vedtas, vil det være vanskelig å imøtekomme kommende endringer i barnevernsløvgivningen.
Redusere sosialtjenesten med 40 % stilling	-110 000	-70 000	-70 000		Ses i sammenheng med at satsningen på rusfeltet tilføres andre kommunale tjenester.
Regjeringens satsing rus	90 000				80% hjemmetjenesten 20 % til kontor for psykisk helse. Dette er andel til kontor for psykisk helse.
Økt grunnbemanning LOS	2 900 000				Grunnbemanning LOS dekker ikke turnus. Gir høye vikarutgifter.
Hjemmetjenesten	1 960 000	205 000	225 500	248 050	Økt fastlønn kr 2 mill og ytterligere 10% vekst per år. Reduserer vikarutgifter med kr 750 000. Kr 360 000 av dette er dekket under egen linje - regjeringens føring rus. Ytterligere kr 1 mill. knyttet til at vi skal slutte å kjøpe sykehjemsplasser.
Brukerstyrt personlig assistent (BPA)	1 600 000				Vedtak til to nye brukere kr 1,2 mill. Brukerne har ikke tidligere mottatt tjenester som nå bortfaller fra kommunen. Underdekning i forhold til dagens vedtak.

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

NYE TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
	Endring ift. 2017	Endring ift. 2018	Endring ift. 2019	Endring ift. 2020	
Overligger sykehus	1 000 000	-500 000	-500 000		Overliggerdøgn sykehuset, kjøp av sykehjemsplasser for å hindre overliggerdøgn.
Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn	500 000				Medlemskapet vil være en styrke i forhold til Folkehelselovgivning og i særlig grad kommuneoverlegens rolle i smittevern, pålagt stedfortrederfunksjon, samt en faglig arena for samarbeid og styrking av folkehelsearbeid generelt. Kommunen mangler kompetanse for å ivareta dette i dag.
Bemannings omsorgsboliger Roa		2 100 000			Hvilende nattevakt, aktivtør dagtid, hjemmetjeneste base der. 2 måneder i 2018, helårseffekt i 2019.
Regjeringens satsing rus	360 000				80% hjemmetjenesten 20% til kontor for psykisk helse. Dette er andel til hjemmetjenesten.
Dagsenter LOS øket aktivitet	200 000		600 000		Øket kapasitet på dagsenteret i 2018 gjør at flere kan bo hjemme lenger. Fra 2020 bortfaller tilskudd til 100 % stilling som allerede er der i dag.
Kjøp av telefoner, mobil profil i TT	100 000	-100 000			Økte lisenser dekkes innenfor ordinær ramme. Disse brukes ikke privat, kun i jobb.
SUM	12 584 154	1 023 846	135 500	208 050	

Tabell 17 Nye driftstiltak

5.4.3 Innsparing og kutt i driften

Det er ubalanse i budsjettet og økonomiplanen allerede før det er tatt stilling til nye tiltak. Dette gjør at det er behov for en rekke innsparinger og kutt i driften for å få skape rom for ny aktivitet og balanse i driften. Under følger en tabell som viser de kuttiltakene som er innarbeidet i rådmannens forslag og beskrivelse av konsekvenser.

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

INNSPARINGSTILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
	Endring ift. 2017	Endring ift. 2018	Endring ift. 2019	Endring ift. 2020	
Ikke ansette ny biblioteksjef	-500 000				Biblioteksjef har sagt opp sin stilling. Ikke ansette ny men tilby en økt stilling til en allerede ansatt som får fagansvar. Budsjett kan tilbakeføres til virksomhetsleder. Dette betyr at et bibliotek må stenge.
Redesign av administrativ organisering	0	-600 000			Rådmannen skal komme tilbake til kommunestyret med en egen sak om dette.
Ikke avsette til disp. fond vedlikehold	-2 347 020				Vedtatt og planlagt avsetning til fremtidig vedlikehold av våre nyere bygg. HABA, Frøystadtunet, Lunnertunet, Harestua Arena.
Vakant stilling som næringsrådgiver	-850 820				Næringslivssatsingen knyttes til de samarbeidene som er etablert: Hadelandshagen, Etablererveileder, Gjøvikregionen-, Ringeriks- og Hadelandsregionens reiselivssamarbeid. Samfunnsplanlegger bruker 10 % til å følge opp næringslivssatsingen.
Vedlikehold asfaltert vei	-815 214				Kimeplanen - pengene er avsatt til å reasfaltere 1 kilometer veg i året.

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

INNSPARINGSTILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Ikke fylle opp ledige barnehageplasser kommunale bhg i perioden januar-juli 2018	-400 000				Tilsvarende to 100 % stillinger (assistent) i perioden. Dette betyr at barn som fyller ett år i denne perioden og/eller barn som flytter til kommunen ikke vil få tilbud om bhgplass før 01. august 2018.
Vakant stilling barnehage	-245 000				40 % vakant stilling i adm i barnehagesektoren. Gir større belastning på de øvrige lederne i barnehagesektoren.
Redusere assistentstilling til barn med vedtak om spesialopplæring	-220 000				Stor risiko for at barn ikke får vedtak i tråd med sakkyndig vurdering.
Redusere grunnbemanning barnehage	-575 000				Bemanningsfaktor endres fra 6,3 til 6,4. Flere barn pr. voksen, mindre mulighet til å gi et pedagogisk forsvarlig tilbud, øker utfordringene dersom barnehageloven endres fra august 2018.
Redusert vikarbudsjett i barnehagene	-260 000				Det settes ikke inn vikar.
Overføre øremerket stilling i bhg til ordinær bemanning	-450 000				Redusert tilbud til minoritetsspråklige barn og foreldre i barnehager.
Kurs og faglig oppdatering barnehage	-110 000				Mindre mulighet til kurs og faglig oppdatering.
Redusere ramme i skolene	-2 500 000				Hovedsakelig stillinger - voksentetthet/lærerstillinger og øvrige ansatte, redusert vikarbruk.
Redusere ressurs til drift i skolene	-150 000				Lærebøker, inventar ol. med 10 %. Mindre mulighet til oppdatering av læremidler, inventar ol.
Redusere ressurs til ledelse i skolene	-700 000				Redusert mulighet til pedagogisk ledelse av skolene
Voksenopplæringen	-271 000				Introduksjonsdeltakerne vil stå uten tiltak i skolen høst- og vinter-ferie, hvor de har rett og plikt til å delta på program.
Flyktningtjenesten	-132 000				Mange introduksjonsdeltakere vil stå uten tiltak i skolens sommer-, høst- og vinterferie, hvor de har rett og plikt til å delta på program.
Disp.fond flyktninger	-1 464 615				Ikke avsette til disp.fond flyktninger i 2018-2021.
Tjenester fag, utvikling og forvaltning	-2 120 000	-850 000			Omdefinere bruk av fagkompetanse og redusere med ett årsverk i tjenesten. Færre tilgjengelige institusjonsplasser. Kan bety venteliste og noen fler overligger på sykehus, samt redusert aktivitet med oppsøkende hverdagsmestring/tidlig innsats.
Utsette tilsetting av fag- og kvalitetsutvikler	-760 000				Det vil bety at oppfølging av kvalitet og koordinering av pålagt systemarbeid må ivaretas innen eksisterende personellramme.
Endret turnus fagledere	-530 000				Fagledere går inn i helgeturnus, hver 6. uke - styrke fagkompetanse på helg.
Redusert dagaktivitet for psykisk helse	-273 000				Sentrale føringer om å ha tilbud, men ikke hvor mye. Vil bety at vi ikke imøteser nasjonal satsning på psykisk helse og rus, og at mange pasienter/brukere får redusert tilbud.
Innføre/øke egenandel for transport til dagaktivitet/fysio	-700 000				Kan bety at noen velger å ikke benytte tilbudet.
Senke tjenestenivået i helse og omsorg med 1,5 %	-2 300 000				Gjennomgang av eksisterende vedtak. Definere fremtidig tjenestenivå.

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

INNSPARINGSTILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Planlegge med 1-2 ledige senger i institusjon	-1 000 000				Konsekvens: kan bety venteliste og klagesaker.
Øvrige innsparingstiltak		-3 317 846	-8 426 500	-5 312 050	Det er i planperioden behov for yterligere innsparinger. Rådmann må kjøre en prosess på dette i løpet av 2018 for å konkretisere tiltakene.
SUM	-19 673 669	-4 767 846	-8 426 500	-5 312 050	

Tabell 18 Innsparingstiltak

5.4.4 Økonomisk handlingsrom

Oppsummering av tabellene i avsnitt 5.4.1 - 5.4.3 fremkommer av tabellen under:

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

Akkumulert utfordring	2018	2019	2020	2021
Ubalanse før nye tiltak (= endringer i eksisterende aktivitet)	9 600	12 384	19 775	24 429
Nye tiltak i perioden i Rådmannens forslag	12 584	13 608	13 744	13 952
Finansiering av pukkel-tiltak fra disposisjonsfond	-2 510	-1 550	-650	-200
Innsparingstiltak i perioden	-19 674	-24 442	-32 868	-38 180
Sum balansering	0	0	0	0

Tabell 19 Økonomisk handlingsrom

Det er ubalanse i budsjettet og økonomiplanen allerede før det er tatt stilling til nye tiltak. Dette fremkommer av den øverste linja i tabellen over (Ubalanse før nye tiltak). Ubalansen er på 9,6 mill. kroner i 2018 som vokser i økonomiplanperioden. Se nærmere om dette i kapittel 5.4.1.

Rådmannen ser behov for en rekke nye driftstiltak i planperioden. De tiltakene rådmannen prioriterer er innarbeidet i forslag til budsjett for 2018 og økonomiplan 2018-2021. Se nærmere om dette i kapittel 5.4.2.

Det er behov for en rekke innsparinger og kutt i driften for å skape rom for ny aktivitet og balanse i driften. Rådmannen har innarbeidet de innsparinger og kutt som fremkommer av kapittel 5.4.3.

I innsparingstiltakene ligger det 3,3 mill. kroner i 2019, 8,4 mill. kroner i 2020 og 5,3 mill. kroner i 2021 som er fordelt som et jevnt kutt på alle ansvar. Siden det er behov for innsparinger av denne størrelsesorden, vil rådmannen gjennomføre en større prosess i løpet av 2018. Dette kan medføre at innsparingene kommer på andre steder enn det som ligger i forslaget til økonomiplan. Kuttene i 2019-2021 kommer på toppen av vesentlige kutt i 2018.

5.5 Finansposter

Vi venter at netto finansutgifter vil øke med 4,7 mill. kroner fra justert budsjett 2017 til budsjett 2018. Av dette skyldes 2,2 mill. kroner for lavt budsjettert avdrag i 2017. Den resterende økningen på 2,5 mill. kroner skyldes i hovedsak økt lånemasse.

Avdrag investeringslån er et beregnet minimumsavdrag, og det er vanskelig å anslå størrelsen på dette fordi fremdriften på investeringsprosjektene i inneværende år påvirker det. Høyere lån vil gi et øket minimumsavdrag.

Det er lagt til grunn et låneopptak i tråd med forslaget under kapittelet investeringer. I økonomiplanperioden er det beregnet finanskostnader basert på investeringstiltakene som er foreslått prioritert i perioden, jf. kapittelet om investeringer. Fremtidige renter er anslått ut fra tilgjengelig informasjon.

NOK 1 000	Just bud 2017	Budsjett 2018	Øk plan 2019	Øk plan 2020	Øk plan 2021
Renteinntekter	-1 930	-2 030	-2 330	-3 030	-3 230
Renteinntekter formidlingslån	-750	-750	-750	-750	-750
Mottatte avdrag på sosiallån	-50	-50	-50	-50	-50
Utbytte*	-888	-838	-838	-838	-838
Sum finansinntekter	-3 618	-3 668	-3 968	-4 668	-4 868
Renter investeringslån	12 400	13 100	16 100	22 600	24 600
Renter formidlingslån	750	750	750	750	750
Avdrag investeringslån	20 200	24 000	27 000	29 000	31 500
Avsetning bundne fond	0	200	200	200	200
Sum finansutgifter	33 350	38 050	44 050	52 550	57 050
Netto finansutgifter	29 733	34 383	40 083	47 883	52 183
Forventet 3 md. NIBOR	0,90 %	0,85 %	1,05 %	1,55 %	1,68 %

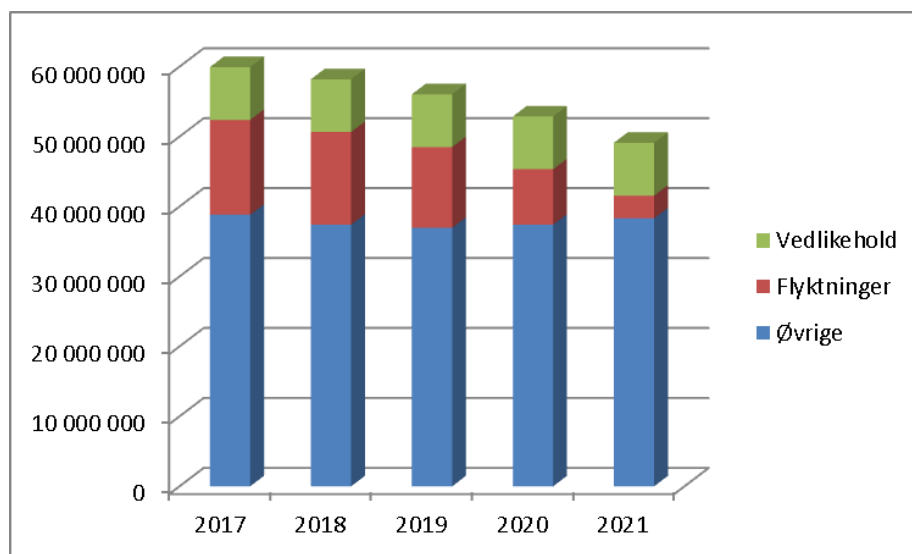
* Utbytte fra Hadeland Energi kr 637 500 i hele perioden. Utbytte fra Gjensidige kr 250 000 i 2017, deretter kr 200 000.

Formidlingslån - investering NOK 1 000	Just bud 2017	Budsjett 2018	Øk plan 2019	Øk plan 2020	Øk plan 2021
Mottatte avdrag	-1 250	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
Betalte avdrag	2 200	2 600	2 600	2 600	2 600
Netto i investeringsregnskapet	950	400	400	400	400
Renteinntekter og -utgifter føres i driftsregnskapet og inngår i tabellen over.					

Tabell 20 Finansposter

5.6 Disposisjonsfond

Kommunen har i løpet av 2016 og 2017 bygget opp solide disposisjonsfond. Dersom bruk og avsetning blir slik som i rådmannens forslag, vil de utvikle seg slik i økonomiplanperioden:

Figur 14 Disposisjonsfond, årene 2017-2021

Dette innebærer at vedtatt årlig avsetning til vedlikeholdsfond ikke blir gjennomført i perioden. Avsetning til disposisjonsfond for utgifter til seniortiltak er opprettholdt med 1,1 mill. kroner pr. år for å ta høyde for et anslag på kostnadene til seniortiltak. Det er foreløpig ikke budsjettert bruk av fondet med tilhørende økte kostnader. Dette har nettoeffekt null i driftsbudsjettet, men gjør at disposisjonsfondet egentlig er 4 mill. kroner lavere etter 4 år.

Vi mottar integreringstilskudd fra staten for å finansiere utgifter til Flyktninger. Dette kommer som frie midler. Inntektene kommer tidligere enn en del av utgiftene, og de overskytende inntektene har vi årlig avsatt til disposisjonsfond for å finansiere de fremtidige utgiftene. Når vi nå går inn i en periode med lavere inntekter knyttet til færre flyktninger, vil det være naturlig å tære på dette disposisjonsfondet. Vi har nylig blitt varslet om at vi kan vente enda færre flyktninger enn lagt til grunn i rådmannens forslag, slik at disse tallene trolig blir endret.

I august 2017 vedtok kommunestyret en sak om finansielle måltall. Der ble det bestemt at disposisjonsfondet skal være minst 5 % av driftsinntekten, eller omtrent 33 mill. kroner. Dersom disposisjonsfondet overstiger 7 % av driftsinntektene, eller omtrent 46 mill. kroner, kan det overskytende benyttes til finansiering av investeringer eller driftstiltak som ikke er av varig karakter. Disposisjonsfondet må i tillegg minst være like stor som balanseført premieavvik. Det utgjør per nå 26 mill. kroner. Det er i perioden lagt opp til en forsiktig bruk av disposisjonsfond til finansiering av pukkel-kostnader. Dette er i tråd med styringsregelen.

Grafen over viser at kommunen har omtrent 20 mill. kroner mer på disposisjonsfond enn våre handlingsregler krever. Dette er et handlingsrom det er viktig å ta godt vare på. Økonomiplanen viser at vi står overfor store utfordringer i årene som kommer.

Oversikt over bruk og avsetning til disposisjonsfond i økonomiplanperioden:

Avsetning til disposisjonsfond	2018	2019	2020	2021
Avsetning til seniortiltak	1 100 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000
Sum avsetning til disposisjonsfond	1 100 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000

Bruk av disposisjonsfond	2018	2019	2020	2021
Finansiere pukkelkostnader	2 510 000	1 550 000	650 000	200 000
Bruk av disp fond flyktninger i Flyktningtjenesten	-	1 691 500	3 626 100	4 666 200
Bruk av disp fond flyktninger til Eureka	325 000	-	-	-
Sum bruk av disposisjonsfond	2 835 000	3 241 500	4 276 100	4 866 200

Tabell 21 Utvikling i disposisjonsfond

6 INVESTERINGSBUDSJETT

6.1 Budsjett investering 2018

6.1.1 Budsjettskjema 2A - investeringsbudsjettet

Tall i NOK 1 000

	BUDSJETTSKJEMA 2A - INVESTERINGSBUDSJETTET		Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2016
1	Investeringer i anleggsmidler	01-50,69,79	222 692	124 631	98 183	118 729
2	Utlån og forskutteringer	520	8 000	8 000	8 000	4 540
3	Kjøp av aksjer og andeler	529	1 550	1 561	1 300	1 418
4	Avdrag på lån	51	2 600	2 200	2 200	7 019
5	Dekning av tidligere års udekket	53	0	1 406	0	2 132
6	Avsetninger	54-56	0	0	0	3 318
7	Årets finansieringsbehov		234 842	137 799	109 683	137 156
8	Finansiert slik:					
9	Bruk av lånemidler	91	-154 125	-93 021	-91 809	-87 062
10	Inntekter fra salg av anleggsmidler	66-67	0	-520	0	-3 794
11	Tilskudd til investeringer	81-89	-60 397	-21 706	-2 850	-9 585
12	Kompensasjon av merverdiavgift	72	-16 170	-15 552	-11 208	-19 767
13	Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	0-77,92(72)	-2 200	-2 450	-1 250	-7 152
14	Andre inntekter	60-65,90	0	0	0	0
15	Sum ekstern finansiering		-232 892	-133 248	-107 117	-127 359
16	Overført fra driftsbudsjettet	97	-1 950	-2 611	-2 250	-2 344
17	Bruk av tidligere års udisponert		0	0	0	0
18	Bruk av avsetninger	93-96	0	-1 939	-316	-6 047
19	Sum finansiering		-234 842	-137 799	-109 683	-135 750
20	Udekket/udisponert		0	0	0	1 406

Tabell 22 Budsjettskjema 2A

6.1.2 Budsjettskjema 2B - investeringsbudsjettet

Tall i NOK 1 000

	BUDSJETTSKJEMA 2B - INVESTERINGSBUDSJETTET	Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2016
	Til investeringer i anleggsmidler (fra budsjettskjema 2A)	222 692	124 631	98 183	118 729
	Fordelt slik (pr. prosjekt):				
	Bygg- og eiendommer				
006	Lunner barnesko, oppgrader		2 148	1 500	4 628
105	Oppgraderinger LOS		471	200	148
207	Helhetlig Frøystad	5 000	5 395	3 000	3 401
208	Harestua arena		9 259	8 500	58 513
304	Frøystadtunet		6 154	6 000	15 715
306	Helse- og omsorgssenter, omsorgsboliger	61 000	20 464	700	2 319
307	Dagsenter Lunner Psykiatri				9
427	EPC prosjekt		2 778	1 500	6 189
551	Bidrag til etablering av Klemmaparken		515		
564	Grua skole, nytt skolekjøkken				427
565	Grua skole, solskjerming				270
566	Harestua skole, solskjerming				250
575	Roa omsorgsboliger		492	200	796
576	Nye armaturer Rådhuset		906	700	58
601	Oppgradere nød/ledelys		301		199
602	Harestua skole, adgangskontroll			250	
604	Utvidelse klasserom LUB		826		174
605	Ny renholdssentral LUB		587		13
606	Nytt ventilasjonsaggregat rådhuset		850		
623	Harestua skole, utrede kapasitetsutvidelse		5 210	800	340
697	Kjøp og salg av eiendommer 2016				248
706	Harestua skole, kapasitetsutvidelse			1 000	
707	Nytt helse- og omsorgssenter			20 000	
715	Oppgradere nød/ledelys		200	200	
723	Harestua skole, brannforebyggende tiltak		5 000		
724	Rehabilitering toalettrom Lunner rådhus		2 000		
801	Omsorgsboliger Roa, OPS	114 692			
802	Strølager Grua og Harestua	600			
803	Oppgradere nød/ledelys	200			
815	Solskjerming skolekjøkken Harestua	100			
	IKT				
553	IKT- Årlige investeringer felles		198		260
571	Digitale nøkler hjemmetjenesten		375	375	
572	Digitalisering av eiendomsarkivet		1 299		446
614	Server legevakt		181		
615	IKT årlige investeringer		1 000		
617	GPS oppmåling 2016				180
701	Kart (geodata)		500	500	
702	IKT årlige investeringer		1 000	1 000	
703	Digitaliseringsprosjektet, videreføring		275	320	
705	Digitalisering av bibliotek		135	135	
714	Velferdsteknologi		100	100	
718	Klimaregnskap		100	100	
722	Elektronisk manntall		140		
804	IKT- Årlige investeringer	1 000			
805	Digitaliseringsprosjektet, videreføring	600			
806	Digitaliseringsstrategi	1 000			

Tall i NOK 1 000

	BUDSJETTSKJEMA 2B - INVESTERINGSBUDSJETTET	Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2016
	Maskiner, utstyr og inventar				
603	Kost med oppsamler				571
609	Brukt stigebil, LK andel				597
620	Maskiner kjøkken LOS		600	600	
708	Brukt bil, dagaktivitet TT		300	300	
709	Møbler, fellesareal og personaldel ifbm flytting av Kalvsj		150	150	
710	Traktor		1 750	1 500	
716	Bil vaktmester		650	650	
717	Avfallssystemer på alle avdelinger		300	300	
807	Brannbil	1 200			
808	Vaktmesterbil LOS	550			
809	Vaktbil veg	650			
810	Kombimaskin / traktor snø, gress, feie	300			
811	Inventar omsorgsboliger Roa	5 000			
812	Robot gulvvasker	400			
813	Adgangskontroll Lunner rådhus	120			
814	Innbruddsalarm/kamera	180			
816	Senger LOS	150			
	Veger og trafiksikkerhet				
315	Trafiksikkerhetstiltak		574	574	
402	Omlegging Elvefaret				714
411	Trafiksikkerhetstiltak		438	438	
423	Skifte av armaturer i gatelysene				345
555	Trafiksikkerhetstiltak 2015		1 350	1 350	
608	Gatels		2 051	2 100	949
711	Asfaltere 1 km grusveg hvert år		1 000	1 000	
726	Ferist Vestbygda		146		
817	Gatels	1 500			
818	Utkjøp av eiendom for gangveg LUB	100			
819	Trafiksikkerhetstiltak Råstadbakka	6 200			
820	Gangveg Melby-Heimly	2 300			
821	Asfaltere 1 km grusveg hvert år	1 000			
	Vann- og avløpsplan				
223	Grindvold renseanlegg, rehab/oppgradering				326
414	Utarbeide saneringsplan VA				7
557	Grøa vannverk		5 450	5 300	50
560	Tilknytning vann og avløp Rema 1000				984
561	Rehabilitering VA anlegg				339
577	Nytt avløpsanlegg Fossli				197
610	Rehabilitering ledninger VA		1 756	1 600	744
612	Bil tjenestekjøring VA				343
613	Bygg til kjemikaliedosering. Sørås		800	800	
616	Kunstgressbane Grua - omlegging VA				476
712	Rehabilitering ledninger VA		5 000	5 000	
713	Gravemaskin VA		1 670	1 400	
719	Øke brannvannkapasitet Roa VA		12 000	12 000	
720	Kommunikasjonsutstyr til høydebasseng og pumpest		600	600	
721	VA-ledning til Nordstrand skidestinasjon		1 000	1 000	
725	Høydebasseng Nordstrand skidestinasjon		3 800		
822	Rehabiliter ledninger VA	5 000			

Tall i NOK 1 000

	BUDSJETTSKJEMA 2B - INVESTERINGSBUDSJETTET	Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2016
823	Pumpestasjon avløp Rypsekkvegen	1 600			
824	Fjellhammer-Bjørge seter tilknytning	6 900			
825	FDV system for VA	350			
826	Harestua renseanlegg utbygging	5 000			
	Idrett og kultur				
578	Kunsgressbane Grua - utrede		64		86
619	Rehabiliteringsprosjekt kirken				600
622	Grua gravplass		13 441	13 441	10 000
624	Kunsgressbane Grua-Granly		481	800	6 819
704	Rehabiliteringsprosjekt kirken		400	200	
	SUM	222 692	124 631	98 183	118 729

Tabell 23 Budsjettskjema 2B

6.1.3 Økonomisk oversikt investering - budsjett

Tall i NOK 1 000

	ØKONOMISK OVERSIKT INVESTERING - budsjett		Budsjett 2018	Budsjett 2017 rev	Budsjett 2017	Regnskap 2016
1	Salg av driftsmidler og fast eiendom	660:670	0	-520	0	-3 794
2	Andre salgsinntekter	600:650 700:710,	0	0	0	0
3	Overføringer med krav til motytelse	730:780	0	-1 200	0	-2 186
4	Kompensasjon for merverdiavgift	729	-16 170	-15 552	-11 208	-19 767
5	Statlige overføringer	810 830:850,	-60 397	-18 981	-200	-9 560
6	Andre overføringer	880:895	0	-2 725	-2 650	-25
7	Renteinntekter og utbytte	900:905	0	0	0	0
8	Sum inntekter		-76 567	-38 977	-14 058	-35 331
9	Lønnsutgifter	010:080; 160:165	0	0	0	257
10	Sosiale utgifter	090:099 100:285	0	0	0	35
11	Kjøp av varer og tj. som inngår i komr	(160:165)	222 692	110 275	84 542	88 071
12	Kjøp av tj. som erstatter komm. tj.pr	300:380	0	0	0	0
13	Overføringer	400:480	0	14 356	13 641	30 367
14	Renteutgifter og omkostninger	500:501 690, 290,	0	0	0	0
15	Fordelte utgifter	790	0	0	0	0
16	Sum utgifter		222 692	124 631	98 183	118 729
17	Avdrag på lån	510:511	2 600	2 200	2 200	7 019
18	Utlån	520:521	8 000	8 000	8 000	4 540
19	Kjøp av aksjer og andeler	529	1 550	1 561	1 300	1 418
20	Dekning av tidligere års udekket	530	0	1 406	0	2 132
21	Avsatt til ubundne investeringsfond	548	0	0	0	0
22	Avsatt til bundne fond	550	0	0	0	3 318
23	Sum finansieringstransaksjoner		12 150	13 168	11 500	18 427
24	Finansieringsbehov		158 275	98 821	95 625	101 825
25	Bruk av lån	910:911	-154 125	-93 021	-91 809	-87 062
26	Salg av aksjer og andeler	929	0	0	0	0
27	Mottatte avdrag på utlån	920:921	-2 200	-1 250	-1 250	-4 966
28	Overføringer fra driftsregnskapet	970	-1 950	-2 611	-2 250	-2 344
29	Bruk av tidligere års udisponert	930	0	0	0	0
30	Bruk av disposisjonsfond	940	0	-316	-316	-970
31	Bruk av bundne driftsfond	950	0	0	0	0
32	Bruk av ubundne investeringsfond	948	0	-217	0	0
33	Bruk av bundne investeringsfond	958	0	-1 406	0	-5 077
34	Sum finansiering		-158 275	-98 821	-95 625	-100 419
35	Udekket/udisponert		0	0	0	1 406

Tabell 24 Økonomisk oversikt investering

6.2 Generelt om investeringer

Investeringer i planperioden har en ramme på 611 mill. kroner. Budsjettet til kommunen er ettårig, slik at investeringsprosjekter i 2017 som ikke følger den fremdrift som lå til grunn da budsjettet for 2017 ble vedtatt, må rebudsjetteres i 2018 for at investeringsprosjektene skal kunne sluttføres. I rådmannens forslag har vi ikke innarbeidet estimat på rebudsjettering fra 2017 til 2018.

De foreslåtte tiltak til investeringer innebærer bruk av lånemidler på til sammen 367 mill. kroner totalt i 4-årsperioden hvorav 34 mill. kroner er selvfinansierende. Det vil si at bruk av lånemidler utover selvfinansierende er 333 mill. kroner. Med selvfinansierende lån mener vi her lån innen vann- og avløpssektoren, hvor selvkostberegninger kommer til anvendelse. I tillegg mottar vi rentekompensasjon knyttet til prosjektene rehabiliteringsprosjekter kirken. Disse er delvis selvfinansierende. Rådmannen foreslår i tillegg å bruke 8 mill. kroner pr. år til formidlingslån.

Investeringsbudsjettet er utarbeidet slik det er anbefalt i veileder for "Budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet". Dette innebærer at vi fordeler flerårige prosjekter over årene i henhold til forventet fremdriftsplan for prosjektet. Finansiering for prosjekter som strekker seg over mer enn ett budsjettår vil tilsvarende bli vedtatt årlig.

Rutinen for budsjettering av investeringer innebærer blant annet følgende:

- Kostnadsramme for prosjektet er et separat årsuavhengig vedtak som setter den økonomiske rammen for prosjektet og gir grunnlag for økonomiplanlegging.
- Økonomiplan investering er et separat planvedtak og har som formål å planlegge kommunens fremtidige virksomhet.
- Årsbudsjett investering er et separat bevilgningsvedtak med finansiering for budsjettåret.
- Finansiering skjer ikke per prosjekt, men for investeringsbudsjettet som helhet. Dette med grunnlag i at alle midler er frie og blir ansett som felles finansiering av investeringsporteføljen unntatt øremerket finansiering fra andre.

Gjenværende andel av prosjekter som er påbegynt før budsjettåret vil bli innarbeidet i budsjettet med et estimat på gjenstående arbeider i budsjettåret og eventuelt økonomiplanperioden. Det vil bli foreslått budsjettjustering etter årsavslutning for 2017 med endelige tall.

6.3 Investeringstiltak

Beløp i hele kr 1 000

TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
IKT årlige investeringer	1 000	1 000	1 000	1 000	Videreføring av økonomiplan 2017-2020
Digitaliseringsstrategi - utviklingsenhet	1 000	1 000	1 000		IKT-strategien anbefaler at vi må foreta en organisatorisk endring, hovedsakelig med en forvaltningsenhet og en utviklingsenhet. Midlene er til Utviklingsenheten som skal prioritere hvilke digitaliseringsprosjekter vi skal iverksette og følge opp.
Digitaliseringsprosjekt, videreføring	600				Digitalisere arkivet over kommunale eiendommer og anskaffelser. Ses i sammenheng med med påbegynt arbeid 2015.
Omsorgsboliger Roa, OPS	114 692				Vi betaler netto etter tilskudd til OPS-utbyggeren. Netto kr 74 mill.
Nytt helse- og omsorgssenter	61 000	200 000	100 000		Skal erstatte LOS.
Trafikksikkerhetstiltak Råstadbakka	6 200				Ligger på prioritert liste over trafikksikkerhetstiltak. tiltak blir delvis finansiert av tilskudd fra Fylkesmannen.
Helhetlig Frøystad	5 000	10 000	15 000		Usikre tall. Sak om mulighetsstudie skal opp politisk i høst. Usikkerhet vedrørende fremdriftsplaner - henger også sammen med områderegulering av Roa
Inventar omsorgsboliger Roa	5 000				Renholdsmaskiner/utstyr, samt møbler og inventar til lokalene til hjemmetjenesten, dagsenter og fellesarealene 4,5 mill. kroner. Delfinansierer 1,5 mill. kroner med økte husleier. kr 500' til oppstartskostnader.
Gangveg Melby-Heimly	2 300				Ligger på prioritert liste over trafikksikkerhetstiltak. tiltak blir delvis finansiert av tilskudd fra Fylkesmannen.
Gatelys	1 500	1 500			Skifte armatur i gatelys til LED jf. plan.
Ny brannbil Roa	1 200				Lunner sin andel
Asfaltere 1 km grusveg hvert år	1 000	1 000	1 000	1 000	Satt inn som tiltak i KIME plan for å øke kvaliteten på kommunale veger.
Vaktbil veg	650				Ny vaktbil. Den gamle har økt risiko for kostnader til drift og reparasjon.
Strølager på Grua og Harestua	600				Vi mister det lageret vi har på Harestua (på almenningstomta), så vi må etablere et nytt. På Grua kan vi ikke lengre benytte det lageret vi har hatt ved Grua renseanlegg, og må derfor også her etablere et nytt.
Robot -gulvvasker	400				Gammel maskin i Lunner hallen må byttes ut.
Bytte ut kombimaskin/ traktor(snø, gress, feie)	300				Den gamle er fra 2006, og har vi har hatt økte reparasjonskostnader de siste årene.
Oppgradere nød - og ledelys	200	200	200		Nød og ledelys har gammel teknologi og trenger oppgradering
Innbruddsalarm/ kamera-behov for oppgradering	180				Programvaren er gammel og komponenter er ikke lenger lagervare.
Adgangskontroll behov for oppgradering Lunner rådhus	120				Programvaren er gammel og komponenter er ikke lenger lagervare.
Utkjøp av eiendom for gangveg til LUB	100				Ved å kjøpe ut grunn til gangveg, vil den eksisterende gangvegen bli permanent gangveg til LUB.

Beløp i hele kr 1 000

	TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
TILTAK UTEN SELVKOST	Solskjerming Harestua skole	100				Solskjerming for kolekjøkkenet.
	Harestua skole, kapasitetsutvidelse		35 000			Kapasitetsbehov utredet i 2017 og 2018. Veldig usikre tall. Beløpet tar utgangspunkt i full kapasitetsutvidelse. Kan komme i 2019 eller 2020.
	Renholdsbil til ambulerende renholdere		200			Kjøpe ut leaset bil.
	Bil vaktmester			650		Bil fra 2002 ønskes byttet i 2020.
	Stor tørketrommel - LOS vaskeriet		150			Vil bli vurdert om det kan vente til nytt helse og omsorgssenter er på plass.
	Rehabiliteringsprosjekter kirken		400	400	400	Videreføring av økonomiplan 2017-2020. Var opprinnelig tenkt kr 400' pr. år i 5 år fra 2015-2019. Ønskes av kirken videreført også fra 2020. Midlene bevilget for 2017 ble ikke benyttet pga. store arbeider med kirkegården, men vil bli benyttet i 2018. Det gjør at det ikke vil være behov for nytt tiltak i 2018.
	Vaktmesterbil LOS	550				Nåværende bil er gammel og begynner å bli svært dårlig. Den er klar for utskifting pga slitasje over år. Har hatt en del dyre reparasjoner på bilen siste år og for å unngå dyre påkostninger må den skiftes ut.
	Nytt IKS	200				Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn. Ikke synlig i skjema 2B, bare i 2A som kjøp av aksjer og andeler.
TILTAK SELVKOST	Senger LOS	150	150	150		Etter oppsummeringsrapporten fra årlig elektromedisinsk tilsyn på senger ved LOS er det behov for utskifting senger. Det er et tidsspørsmål hvor lenge dagens senger kan brukes på grunn av deletilgang. Inntil nytt sykehjem er på plass, vil vi kun erstatte kondemnerte senger i perioden 2018-2020 med 10 senger i 2017 og 8-10 senger pr. år i perioden frem mot nytt sykehjem står ferdig.
	Fjellhammer- Bjørgeseter / tilknytning	6 900				Tilknytning av eksisterende bebyggelse.
	Rehabilitering ledninger VA	5 000	5 000	5 000	5 000	2 % av ledningsnettet skiftes årlig i henhold til teknisk plan.
	Bygge ut Harestua Renseanlegg	5 000				På grunn av slamhaug som hopper seg opp i Harestuvannet må renseanlegget bygges ut for å hindre at dette skal skje.
	Pumpest. avløp Rypesekkvegen Lunner.	1 600				Eksisterende pumpestasjon skiftes ut.
	FDV system for vann og avløp	350				Innkjøp av digitalt FDV-system som er integrert i driftskontrollanlegg.
	Vaktbil VA		600			Ny vaktbil vann og avløp
	Sum	222 892	256 200	124 400	7 400	

Tabell 25 Tiltak investeringer 2018-2021

6.4 Låneopptak

6.4.1 Vektet gjennomsnittlig avdragstid for budsjetterte låneopptak i 2018

Investering	Avdrag-tid	Beløp	Avdrag år 1	Avdrag år 1 v/separate lån
IKT årlige investeringer	5	800 000		160 000
Helhetlig Frøystad	40	4 500 000		112 500
Omsorgsboliger Roa, OPS	40	74 095 000		1 852 375
Inventar omsorgsboliger Roa	10	4 000 000		400 000
Nytt helse- og omsorgssenter	50	29 700 000		594 000
Vaktbil veg	10	520 000		52 000
Gatelys	20	1 200 000		60 000
Oppgradere nød - og ledelys	40	160 000		4 000
Bytte ut kombimaskin/ traktor(snø, gress, feie) (netto eller brutto)	10	240 000		24 000
Robot -gulvvasker	10	320 000		32 000
Asfaltere 1 km grusveg hvert år	10	800 000		80 000
Adgangskontroll behov for oppgradering Lunner rådhus	10	96 000		9 600
Innbruddsalarm/ kamera- behov for oppgradering	10	144 000		14 400
Utkjøp av eiendom for gangveg til LUB	40	100 000		2 500
Solskjerming skolekjøkken Harestua	40	80 000		2 000
Digitaliseringsprosjekt, videreføring	5	480 000		96 000
Digitaliseringsstrategi - utviklingsenhet - er dette utstyr, eller er det drift av selve utviklingsenheten?	5	1 000 000		200 000
Senger LOS	10	120 000		12 000
Vaktmesterbil LOS	10	440 000		44 000
Brannbil, Lunner sin andel	20	1 200 000		60 000
Trafikksikkerhetstiltak Råstadbakka	40	4 960 000		124 000
Gangveg Melby-Heimly	40	1 840 000		46 000
Strølagre på Grua og Harestua	20	480 000		24 000
Rehabilitering ledninger VA	40	5 000 000		125 000
Pumpest. avløp Rypesekkvegen Lunner.	20	1 600 000		80 000
Fjellhammer- Bjørgeseter / tilknytning	40	6 900 000		172 500
FDV system for vann og avløp	5	350 000		70 000
Bygge ut Harestua Renseanlegg	20	5 000 000		250 000
Lånefinansiering av årets investeringer	39	146 125 000	3 772 563	4 702 875
OPS - andel av låneopptak	40	-74 095 000		-1 852 375
Låneopptak i 2018 eks. OPS	37	72 030 000	1 924 344	2 850 500

Tabell 26 Låneopptak

6.4.2 Låneopptak i 2018

Rammen for låneopptak til investeringer settes til kr 146 125 000 i løpet av 2018 med en avdragstid på 39 år. Av dette gjelder kr 74 095 000 finansiell leasing i OPS omsorgsboliger, slik at det beløpet som skal lånes i markedet for øvrig er kr 72 030 000 med en avdragstid på 37 år.

Kommunestyret har vedtatt i finansielle måltall at gjeldsnivået normalt skal være under 75 % av driftsinntektene. Kommunen har allerede høyere gjeld enn dette, og det er planlagt større investeringer som gjør at låneopptaket i 2018 og i resten av økonomiplanperioden blir vesentlig høyere enn dette måltallet. Vi vil i løpet av perioden komme opp i en andel på omtrent 130 %. Dette er årsaken til den kraftige veksten i finanskostnader i perioden.

Startlån er en lånefinansiering for husstander med etableringsproblemer. Dette innebærer at kommunen tar opp lån i Husbanken for videre utlån. Det budsjetteres med låneopptak for videre utlån som startlån på inntil 8 mill. kroner i 2018 med en avdragstid på 25 år.

6.5 Økonomiplan investeringer 2018-2021

6.5.1 Budsjettskjema 2A – økonomiplan investering

Tall i NOK 1 000

	BUDSJETTSKJEMA 2A - Økonomiplan investering	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
1	Investeringer i anleggsmidler	222 692	256 200	124 400	7 400
2	Utlån og forskutteringer	8 000	8 000	8 000	8 000
3	Kjøp av aksjer og andeler	1 550	1 400	1 450	1 500
4	Avdrag på lån	2 600	2 600	2 600	2 600
5	Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0
6	Avsetninger	0	0	0	0
7	Årets finansierungsbehov	234 842	268 200	136 450	19 500
8	Finansiert slik:				
9	Bruk av lånemidler	-154 125	-152 560	-77 600	-15 000
10	Inntekter fra salg av anleggsmidler	0	0	0	0
11	Tilskudd til investeringer	-60 397	-64 800	-32 400	0
12	Kompensasjon av merverdiavgift	-16 170	-46 840	-22 400	-400
13	Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
14	Andre inntekter	0	0	0	0
15	Sum ekstern finansiering	-232 892	-266 400	-134 600	-17 600
16	Overført fra driftsbudsjettet	-1 950	-1 800	-1 850	-1 900
17	Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0
18	Bruk av avsetninger	0	0	0	0
19	Sum finansiering	-234 842	-268 200	-136 450	-19 500
20	Udekket/udisponert	0	0	0	0

Tabell 27 Budsjettskjema 2A

- Linje 9 Låneopptak til nye tiltak i 2018 er 146 mill. kroner. 8 mill. kroner gjelder låneopptak i Husbanken til videre utlån (startlån). 74 mill. kroner gjelder OPS.
- Linje 11 MVA komp OPS omsorgsboliger i 2018 41 mill. kroner. Tilskudd fra Husbanken til nytt helse- og omsorgssenter 20 mill. kroner i 2018, 65 mill. kroner i 2019 og 32 mill. kroner i 2020.
- Linje 12 All merverdiavgiftskompensasjon i investeringsregnskapet benyttes til finansiering.

Linje 16 Overføring fra driftsbudsjettet til finansiering av egenkapitaltilskudd KLP og netto kostnad startlån. I 2018 også finansiering av egenkapitaltilskudd i Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn.

6.5.2 Budsjettskjema 2B – økonomiplan investering

Tall i NOK 1 000

BUDSJETTSKJEMA 2B - Økonomiplan investering		Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Totalt bud 2018-2021
Til investeringer i anleggsmidler (fra budsjettskjema 2A)		222 692	256 200	124 400	7 400	610 692
Fordelt slik (pr prosjekt):						
<i>Bygg- og eiendommer</i>						
801	Omsorgsboliger Roa, OPS	114 692				114 692
306	Nytt helse- og omsorgssenter	61 000	200 000	100 000		361 000
207	Helhetlig Frøystad	5 000	10 000	15 000		30 000
802	Strølager Grua og Harestua	600				600
803	Oppgradere nød/ledelys	200	200	200		600
	Harestua skole		35 000			35 000
815	Solskjerming skolekjøkken Harestua	100				100
<i>IKT</i>						
804	IKT- Årlige investeringer	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
805	Digitaliseringsprosjektet, videreføring	600				600
806	Digitaliseringsstrategi	1 000	1 000	1 000		3 000
<i>Maskiner, utstyr og inventar</i>						
807	Brannbil	1 200				1 200
808	Vaktermesterbil LOS	550				550
809	Vaktbil veg	650				650
810	Kombimaskin / traktor snø, gress, feie	300				300
811	Inventar omsorgsboliger Roa	5 000				5 000
812	Robot gulwasker	400				400
813	Adgangskontroll Lunner rådhus	120				120
814	Innbruddsalarm/kamera	180				180
816	Senger LOS	150	150	150		450
	Bil ambulerende renholdere		200			200
	Bil vaktmester			650		650
	Tørketrommel LOS		150			150
<i>Veger og trafiksikkerhet</i>						
817	Gatelys	1 500	1 500			3 000
818	Utkjøp av eiendom for gangveg LUB	100				100
819	Trafiksikkerhetstiltak Råstadbakka	6 200				6 200
820	Gangveg Melby-Heimly	2 300				2 300
821	Asfaltere 1 km grusveg hvert år	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
<i>Vann- og avløpsplan</i>						
822	Rehabilitering ledninger VA	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
823	Pumpestasjon avløp Rypsekkvegen	1 600				1 600
824	Fjellhammer-Bjørgeseter tilknytning	6 900				6 900
825	FDV system for VA	350				350
826	Bygge ut Harestua renseanlegg	5 000				5 000
	Vaktbil VA		600			600
<i>Idrett og kultur</i>						
	Rehabiliteringsprosjekter kirken		400	400	400	1 200
SUM		222 692	256 200	124 400	7 400	610 692

Tabell 28 Budsjettskjema 2B

6.5.3 Økonomisk oversikt investering

Tall i NOK 1 000

ØKONOMISK OVERSIKT Økonomiplan investering			Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
1	Salg av driftsmidler og fast eiendom	660:670	0	0	0	0
2	Andre salgsinntekter	600:650	0	0	0	0
		700:710,				
3	Overføringer med krav til motytelse	730:780	0	0	0	0
4	Kompensasjon for merverdiavgift	729	-16 170	-46 840	-22 400	-400
5	Statlige overføringer	810	-60 397	-64 800	-32 400	0
		830:850,				
6	Andre overføringer	880:895	0	0	0	0
7	Renteinntekter og utbytte	900:905	0	0	0	0
8	Sum inntekter		-76 567	-111 640	-54 800	-400
		010:080;				
9	Lønnsutgifter	160:165	0	0	0	0
10	Sosiale utgifter	090:099	0	0	0	0
		100:285				
11	Kjøp av varer og tj. som inngår i komm tj.prod.	(160:165)	222 692	256 200	124 400	7 400
12	Kjøp av tj. som erstatter komm. tj.prod.	300:380	0	0	0	0
13	Overføringer	400:480	0	0	0	0
14	Renteutgifter og omkostninger	500:501	0	0	0	0
		690, 290,				
15	Fordelte utgifter	790	0	0	0	0
16	Sum utgifter		222 692	256 200	124 400	7 400
17	Avdrag på lån	510:511	2 600	2 600	2 600	2 600
18	Utlån	520:521	8 000	8 000	8 000	8 000
19	Kjøp av aksjer og andeler	529	1 550	1 400	1 450	1 500
20	Dekning av tidligere års udekket	530	0	0	0	0
21	Avsatt til ubundne investeringsfond	548	0	0	0	0
22	Avsatt til bundne fond	550	0	0	0	0
23	Sum finansieringstransaksjoner		12 150	12 000	12 050	12 100
24	Finansieringsbehov		158 275	156 560	81 650	19 100
25	Bruk av lån	910:911	-154 125	-152 560	-77 600	-15 000
26	Salg av aksjer og andeler	929	0	0	0	0
27	Mottatte avdrag på utlån	920:921	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
28	Overføringer fra driftsregnskapet	970	-1 950	-1 800	-1 850	-1 900
29	Bruk av tidligere års udisponert	930	0	0	0	0
30	Bruk av disposisjonsfond	940	0	0	0	0
31	Bruk av bundne driftsfond	950	0	0	0	0
32	Bruk av ubundne investeringsfond	948	0	0	0	0
33	Bruk av bundne investeringsfond	958	0	0	0	0
34	Sum finansiering		-158 275	-156 560	-81 650	-19 100
35	Udekket/udisponert		0	0	0	0

Tabell 29 Økonomisk oversikt investering

7 VIRKSOMHETER

7.1 Administrasjon og styring

Rådmannen er ansvarlig for saksutredninger for folkevalgte organer og iverksettelse av politiske vedtak. En viktig oppgave er å være bindeleddet mellom administrasjonen og politisk organ. Rådmannens ledergruppe består av rådmann og tre kommunalsjefer som utøver rådmannsfunksjonen. De ulike ansvarene innenfor administrasjon og styring rapporterer til rådmannsnivået og dekker hovedsakelig alle ansvars- og arbeidsområder som ikke er organisert under kommunalsjefområdene.

Fellesadministrasjonen (FA) består av både virksomhetsovergrepene fagområder og støttefunksjoner i tillegg til andre tjenester. De virksomhetsovergrepene områdene skal bidra til oppnåelse av overordnede mål og delmål som er definert i alle kommunens planer, handlingsprogram og økonomiplan. I tillegg skal FA bidra til at virksomhetene skal kunne nå sine mål på en mest mulig effektiv måte.

7.1.1 utfordringer

- Vi må fornye, forenkle og forbedre våre tjenester i årene som kommer. Dette stiller krav til omstilling og til å bruke våre ressurser stadig mer effektivt.
- Imøtekomme demografiske endringer, teknologisk utvikling og økende forventninger til tjenestene fra kommunens innbyggere.
- Benytte eksisterende systemer på en mer effektiv måte og samtidig ta i bruk ny teknologi. Vi må sørge for at endringer blir gjennomført på en slik måte at ansatte er i stand til å nyttiggjøre seg ny teknologi.
- Ung befolkning i kommunen, fødselsoverskudd. Det utfordrer kommunen til å bidra til å tilrettelegge for rekruttering av læringer, praksisplasser.
- Stor andel innvandrere og flyktninger - integrering blir et viktig fokusområde.
- Livsfaser - pendlere - livsfasepolitikk - være fleksible til arbeidstid og vi må tilpasse oss ansattes behov.
- Økning i de eldre aldersgrupper. Satse på velferdsteknologi og strategisk kompetanseplanlegging.

7.1.2 Muligheter

- Systematisk og kontinuerlig forbedringsarbeid på tvers i hele organisasjonen som kan bidra til effektiv ressursutnyttelse. Vi gjennomfører Lean i Lunner og har gjennom PILOTen utvidet vår verktøykasse med blant annet tjenstedesign, tjenstereiser. Ledere har jobbet systematisk i nettverk med andre ledere og deltatt på ulike samlinger knyttet til innovasjon.
- Ansettelse av IA-koordinator som kan gi oss større fokus og mer kompetanse ut i virksomhetene på oppfølging av sykefravær, noe som vil gi gevinster på sikt.
- Samarbeid mellom staten og KS innenfor digitalisering som gir oss uante muligheter til å kunne utnytte og forbedre dagens løsninger og samtidig jobbe frem nye.
- Kommunereform, sammenslåing av kommuner og regioner. Det ligger i kortene at statlige oppgaver vil overføres til større kommuner.
- Vi blir flere, vi flytter oftere, vi er mer mobile - og vi trekker i retning av regionsentra. Hva vil dette si for kommunen?

7.1.3 Driftsramme

Netto driftsramme for hele området viser følgende:

(Alle beløp i hele tusen)

Ansvar	Regnskap 2016	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Politikk	4 693	5 110	4 805	5 174	4 687	5 034
Administrasjon og styring	21 229	28 120	27 673	26 794	26 524	26 029
Opplærings-kontoret	2 718	3 481	3 428	3 404	3 345	3 308
Skatteoppkreveren	0	341	0	0	0	0
Finans	-430 032	-470 782	-470 511	-465 679	-456 918	-451 655
Sum	-401 392	-433 730	-434 605	-430 307	-422 361	-417 284

Tabell 30 Driftsramme

Politikk

(Alle beløp i hele tusen)

Politikk	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	2 347	2 373	2 337	2 254	2 197
Andre utgifter	2 826	2 500	2 904	2 500	2 904
Inntekter	-63	-67	-67	-67	-67
Netto resultat	5 110	4 805	5 174	4 687	5 034

Tabell 31 Driftsramme Politikk

Området består hovedsakelig av godtgjørelser til politiske utvalg og tilhørende kostnader.

Administrasjon og styring

(Alle beløp i hele tusen)

Administrasjon og styring	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	19 169	17 673	17 490	17 021	16 726
Andre utgifter	14 942	14 208	13 511	13 711	13 511
Inntekter	-5 990	-4 208	-4 208	-4 208	-4 208
Netto resultat	28 120	27 673	26 794	26 524	26 029

Tabell 32 Driftsramme Administrasjon og styring

Området består av rådmannen sin ledergruppe i tillegg til fellestjenester; økonomi, regnskap, personal, lønn, forsikring, innkjøp, ikt og informasjonsforvaltning. I tillegg er boligkontoret og skjenkebevilling lagt under FA.

Økonomi har to fagledere og ansvar for controllerfunksjonen, budsjett, regnskap, økonomistyring, finans, forsikring, kommunal innfordring og støtte for ledere. Det er 4,6 årsverk.

Personal og lønn har to fagledere og har ansvar for HMS-budsjett, rekruttering, lønnskjøring, seniorpolitikk, medarbeiderundersøkelse, sekretariatfunksjon for AMU, skjenkebevilling, lokal lønnspolitikk og støttefunksjoner for ledere. Det er 4,6 årsverk. Ikt har 4 årsverk i tillegg til 2 lærlinger. Ikt har ansvar for drift av hardware og software i kommunen samt IKT-relaterte prosjekter og støttefunksjoner.

Informasjonsforvaltning har ansvar for sentralbord og arkiv og støtte for ledere. Det er tre årsverk i tillegg til to lærlinger.

Boligkontoret jobber hovedsakelig med startlån og tilskudd og har 0,6 årsverk.

Budsjettet består hovedsakelig av lønn og sosiale utgifter og andre utgifter som blant annet er vedlikeholdsavtaler og lisenser, porto/telefoni og datakommunikasjon og datautstyr. Inntektene består blant annet av administrative tjenester til selvkostområdene, interkommunale samarbeid og noen salgsinntekter og gebyrer.

Opplæringskontoret

(Alle beløp i hele tusen)

Opplæringskontoret	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	7 854	8 357	8 333	8 274	8 237
Andre utgifter	49	570	570	570	570
Inntekter	-4 422	-5 499	-5 499	-5 499	-5 499
Netto resultat	3 481	3 428	3 404	3 345	3 308

Tabell 33 Driftsramme Opplæringskontoret

Opplæringskontoret er et vertskommunesamarbeid for Lunner og Jevnaker kommune. Det er 1,4 årsverk på Opplæringskontoret.

Opplæringskontoret er delt i to separate tjenester, drift av opplæringskontorets tjenester og drift av lærlingeordningen med oppfølging av lærlingene. Totalt for begge tjenestene er budsjettet på ca. 3,7mill. kroner.

Vi har i dag 35 lærlinger i opplæringskontoret fordelt slik:

10 lærlinger i Jevnaker

24 lærlinger/lærekandidater i Lunner

1 lærling i privat barnehage

Private barnehager og Jevnaker kommunes andel av Opplæringskontoret blir fakturert etter forbruk av tjenesten og vil variere med antall lærlinger de velger å ta inn. Vi kjøper tjenester for Jevnaker kommune innen helsefag for kr 82.000. Dette er bundet opp mot fagansvarlig helsefag. Hoveddelen av budsjettet er lønn og sosiale utgifter. Vi mottar refusjoner fra fylkeskommunen for hver lærling. 50 % av «basis 1» tilskuddet går til drift av opplæringskontoret. For 2018 er dette budsjettet til ca. 1,4 mill. kroner. Resten av tilskuddet går til drift av lærlingeordningen med 1,3 mill. kroner.

Skatteoppkreveren

(Alle beløp i hele tusen)

Skatteoppkreveren	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	3 599	3 301	3 301	3 301	3 301
Andre utgifter	2 541	2 645	2 645	2 645	2 645
Inntekter	-5 798	-5 946	-5 946	-5 946	-5 946
Netto resultat	341	0	0	0	0

Tabell 34 Driftsramme Skatteoppkreveren

Skatteoppkreveren for Hadeland er skatteoppkrever for Gran, Lunner og Jevnaker kommune.

Leder for Fellesadministrasjonen er også formell skatteoppkrever. Skatteoppkreveren har fagansvar mens virksomhetsleder har økonomi og personalansvar. Det er 5,2 årsverk ved Skatteoppkreveren for Hadeland.

Skatteoppkreveren for Hadeland har fire overordnede strategier for 2017. Vi skal:

- bidra til at skatter og andre krav betales til rett tid
- gi målrettet informasjon som skal gi økt etterlevelse
- gi brukerne god service
- bidra i bekjempelsen av Arbeidslivskriminalitet

Vi har tre hovedmål:

- Skatteregnskapet skal være korrekt og oppdatert
- Innfordringen skal være effektiv
- Arbeidsgiverkontrollen skal holde et riktig omfang og fastsatt faglig nivå

Lunner kommune sin andel beregnes ut i fra folketallet og tilsvarer ca. 30 %. Hoveddelen av budsjettet er lønn og sosiale utgifter. I tillegg kjøpes det tjenester fra andre kommuner, arbeidsgiverkontroller fra Nedre Romerike kemnerkontor, for omtrent kr 650 000 i året. Andre utgifter er til husleie/kontorplasser og til datakommunikasjon/lisenser.

Finans

(Alle beløp i hele tusen)

Finans	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	-12 011	-4 327	-4 275	-4 144	-4 061
Andre utgifter	102 578	82 532	87 248	95 098	99 448
Inntekter	-561 349	-548 716	-548 651	-547 871	-547 041
Netto resultat	-470 782	-470 511	-465 679	-456 918	-451 655

Tabell 35 Driftsramme Finans

Området består av

- sentrale inntekter, slik som skatt og rammetilskudd
- tilskudd til ressurskrevende tjenester
- finansinntekter og finansutgifter
- avskrivninger
- forsikringer
- KS-kontingent
- premieavvik, reguleringspremie og andre sentrale pensjonsposter
- avsetning til lønnsoppgjøret
- Lunner sin andel av de interkommunale samarbeidene Skatteoppkreveren og Felles innkjøpsordning
- Årsoppgjørdisposisjoner
- Bruk og avsetninger til disposisjonsfond

Det er ingen ansatte på dette området. Økonomiavdelingen følger opp dette budsjettet.

7.1.4 Økonomi – driftstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021.

Ny driftstiltak

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

NYE TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
	Endring ift. 2017	Endring ift. 2018	Endring ift. 2019	Endring ift. 2020	
Buffer	994 154	-994 154			Handlingsreglene sier 3 mill. kroner. Fant ikke rom for mer i 2018. Ikke funnet rom for en buffer fra 2019.
Eiendomsskatt verker og bruk		280 000	280 000	280 000	Forslag om endringer i eiendomsskatteloven. Dette er et anslag på hva vi taper dersom dette blir vedtatt.
Skatteoppkreveren	-160 000	160 000			Midlertidig nedtak ved permisjon hos Skatteoppkreveren. Lunner sin andel.
Øket ressurs innkjøp	262 000				Vår andel av ett nytt årsverk i felles innkjøpsordning.
Overføring til drift - EK-innskudd GHMT	200 000	-200 000			Ses i sammenheng med investeringstiltaket og årlige driftsutgifter til tiltaket.
Hovedverneombud	125 000				Økt avsetning til frikjøp.
Digital reiseregning	60 000	-25 000			Årlig økt driftkostnad kr 35 000 pluss opplæring første år.
Digitalt verktøy for styring	50 000	150 000			Vi skal være innovative og ta i bruk ny teknologi. Et digitalt styringverktøy som vil gi lettere tilgang til data og større sikkerhet. Vil over tid friggi tid hos ledere.
Sikker utskrift	40 000	-22 000			Hindre at sensitiv informasjon kommer på avveie ved at man må identifisere seg for å få ut sine utskrifter.
Borgerlig vigsel	5 000				Beløpet tilsvarer det vi blir tilført gjennom rammetilskuddet knyttet til den nye oppgaven som er tillagt kommunen. Det vil komme egen sak angående dette. Saken vil blant annet belyse egenandeler.
SUM	1 576 154	-651 154	280 000	280 000	

Tabell 36 Nye driftstiltak

Innsparing og kutt i driften

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

INNSPARINGSTILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Redesign av administrativ organisering		-600 000			Rådmannen skal komme tilbake til kommunestyret med en egen sak om dette.
Øvrige innsparingstiltak		-189 857	-480 532	-306 153	Det er i planperioden behov for ytterligere innsparinger. Rådmann må kjøre en prosess på dette i løpet av 2018 for å konkretisere tiltakene.
SUM	0	-789 857	-480 532	-306 153	

Tabell 37 Innsparingstiltak

Administrasjon og styring er i en fase hvor vi ser på hvordan vi best bør ruste oss for fremtiden.

I kapittel 4 omtales de strategiske hovedmålene. For at vi skal nå våre strategiske mål, må vi tenke nytt og se på organisatoriske endringer for å tilpasse oss fremtiden. Av den grunn ønsker vi redesign av administrasjonen og styring. Vi jobber med og definerer nye behov og ønsker å ruste organisasjonen for endring som må til. Det er særlig innen digitalisering administrasjonen kan hente gevinster. Gjennom dette arbeidet har vi sett at endringer vil komme, særlig i arbeidet med digitaliseringsstrategi og anbefalinger om hvordan vi bør organisere oss. I tillegg har vi gjennom vårt arbeid med nærvær, og enkelte virksomheter sitt høye sykefravær, sett behov for å øke ressurs på dette området. Innkjøp er også et område vi trenger økt kompetanse på. Dette kom tydelig frem gjennom forvaltningsrevisjon på området.

Mange av disse funksjonene mener vi vil gi besparelser for organisasjonen på sikt og det er viktig at vi henter ut gevinster. Det er ikke å komme unna at for å nå ditt vil det bli en «pukkelutgift» før vi kan hente ut gevinstene.

Vi har også gjennom dette arbeidet sett at vi ikke har rett kompetanse på enkelte områder for å utføre fremtidens tjenester. Det betyr at for å få til dette må vi tenke endrede arbeidsoppgaver for enkelte.

7.1.5 Økonomi – investeringstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 økonomiplan 2018-2021

Beløp i hele kr 1 000

TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
IKT årlige investeringer	1 000	1 000	1 000	1 000	Videreføring av økonomiplan 2017-2020
Digitaliseringsstrategi - utviklingsenhet	1 000	1 000	1 000		IKT-strategien anbefaler at vi må foreta en organisatorisk endring, hovedsakelig med en forvaltningsenhet og en utviklingsenhet. Midlene er til Utviklingsenheten som skal prioritere hvilke digitaliseringsprosjekter vi skal iverksette og følge opp.
Digitaliseringsprosjekt, videreføring	600				Digitalisere arkivet over kommunale eiendommer og anskaffelser. Ses i sammenheng med med påbegynt arbeid 2015.
Sum	2 600	2 000	2 000	1 000	

Tabell 38 Investeringstiltak

- IKT årlige investeringer: for å sikre at hardware og infrastruktur er tilfredsstillende og at vi har minst mulig nedetid er det behov for ytterligere investeringer.
- Digitaliseringsprosjekt, videreføring: Digitalisere arkivet fra eiendom og infrastruktur - kommunale eiendommer og anskaffelser. Ses i sammenheng med påbegynt arbeid i 2015. Arkivet er et historisk arkiv/spesialrom som i henhold til arkivforskriften ikke er forsvarlig (brann) og kommunen vil kunne bli stilt ansvarlig for tapt arkivmateriale.
- Digitaliseringsstrategi - utviklingsenhet: I henhold til strategi er anbefalingen at det må organisatorisk endring. til Hovedsakelig med en forvaltningsenhet og en utviklingsenhet. Utviklingsenheten skal prioritere hvilke digitaliseringsprosjekter som skal gjennomføres og følge opp disse. Forut for prioriteringene skal det gevinst realiseres. Det vil si at gevinster skal være synlige forut for prioriteringen. Gevinster kan hentes fra alle virksomheter både i form av økt kvalitet, besparelser i kroner eller miljø. Det vil si at besparelser vil synliggjøres i hele organisasjonen over tid.

7.2 Oppvekst

Består av virksomhetene skole, SFO, barnehage og familie, barn og integrering. Skolene og skolefritidsordningene reguleres av Opplæringsloven med forskrifter. Det er vedtatt eller under utarbeidelse egne kommunale planer for blant annet kvalitet i SFO, lese- og skriveopplæring og arbeid med trygt og godt elevmiljø ved skolene.

Barnehage består av både kommunale og private barnehager. Barnehagene driftes etter barnehageloven med forskrifter, og Lunner kommune har som barnehagemyndighet en rett og plikt til å påse at alle barnehager følger gjeldende lovverk.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste reguleres av Opplæringsloven og Barnehageloven. Tjenesten omfatter også barnehageteam og logopedtjeneste.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten omfatter helsestasjonstjenester, skolehelse-tjenester, jordmortjenester og foreldreveiledningstjenester individuelt og i gruppe. Tjenesten reguleres av Helse og omsorgstjenester i kommunen.

Barnevern omfatter kommunens barneverntjeneste og barnevernstiltak ovenfor barn og familier. Tjenesten reguleres av Barnevernloven med tilhørende forskrifter.

Oppvekst har tre interkommunale samarbeid i sin virksomhet. Flyktningetjenesten er et interkommunalt samarbeid med Gran, der Lunner er vertskommune. Tjenesten reguleres av introduksjonsloven og gir tjenester til flyktninger etter denne. Sosialtjenesten er et interkommunalt samarbeid med Gran som vertskommune. Sosiale tjenester reguleres av Lov om sosiale tjenester i NAV. Kulturkontoret for Lunner og Gran er et interkommunalt samarbeid med Gran som vertskommune. Bibliotek og kulturminnevern er ikke en del av det interkommunale samarbeidet. Lunner har to bibliotek, ett på Harestua og ett på Roa.

Kommunedelplan Oppvekst 2017-2020 gir lokale føringer for utvikling av områdene under oppvekst i Lunner, jf. kapittel 4.

7.2.1 Utfordringer

- Skole
 - Elevene skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø.
 - Elevene skal mestre de grunnleggende ferdighetene og ha et godt faglig utbytte av opplæringen.
 - Flere elever skal gjennomføre videregående opplæring.
- Barnehage
 - Det er vanskelig å treffe eksakt med tanke på hvor mange barnehageplasser kommunen trenger, og hvor det er størst behov for plasser.
 - Barnehagene har samlet sett fortsatt et høyt sykefravær.
 - Stadig høyere krav til kvalitet i barnehage, og økt forventning om et pedagogisk tilrettelagt tilbud.
- Barnevern
 - Barnevernreformen med økte oppgaver og utgifter til kommunen vil utfordre kommunen fra 2020. I Lunner kommune, der barnevern har relativt store utgifter til tiltak utenfor familien, vil dette bli spesielt merkbart. Behovet for omstilling er stort. En ekstra utfordring i det nødvendige endringsarbeidet er at tjenesten er lavt bemannet sammenliknet med andre kommuner.
- PPT
 - Spesialundervisning virker ikke. Det er kjent at det må komme endringer på dette området, men ennå er det ikke tydelig hvilke endringer som kommer. I påvente av nye nasjonale føringer er det viktig at kommunen ikke blir passive, men fortsetter arbeidet med å vri innsatsen fra individ til system og tidlig innsats.
- Flyktningtjeneste
 - Kommunen står ovenfor omstillingsbehov som følge av stor nedgang i antall flyktninger som skal bosettes - samtidig som det er flere flyktninger i introduksjonsprogrammet enn noen gang. I de neste årene vil inntektene reduseres hurtigere enn utgiften. Samtidig er det en for lav andel flyktninger som går over i skole eller arbeid.

7.2.2 Muligheter

- Skole
 - Fokus på å videreutvikle trivselsskapende tiltak i elevmiljøet, sikre god og meningsfull undervisning, ha god kontroll og oversikt med elevmiljøet og raske og effektive tiltak når utfordringer i elevmiljøet avdekkes.
 - Tidlig innsats nytter. Styrking av ressursbruken på 1.-4. trinn, oppdatert undervisningskompetanse på alle nivåer i skolen og godt systematisk samarbeid med PPT.
 - Systematisk arbeid med å utvikle en praktisk, varierte og relevant opplæring på alle nivåer i skolen, bedre oppfølging av enkeltelever i ungdomsskolen (IKO) og godt samarbeid med PPT og andre støttesystemer.
- Barnehage
 - I budsjettforslaget foreslår regjeringen å øke bevilgningen til flere barnehagelærere, dette vil på sikt være med å øke kvaliteten i barnehagene.
 - Regjeringen peker fortsatt på betydningen av «tidlig innsats».
 - Nytt lovforslag med tanke på pedagognorm og bemanningsfaktor i barnehage forventes vedtatt vår 2018.
- Barnevern
 - For å møte barnevernsreformen må den tidlige og forebyggende innsatsen økes i oppveksttjenesten. Samtidig må barneverntjenesten øke sin kompetanse i tråd med

nasjonale satsninger på området. Barneverntjenesten må også øke innsatsen i familiene for å forebygge omsorgsovertakelser.

- Pedagogisk Psykologisk tjeneste
 - Fortsette å øke pedagogisk- og psykologisktjenestens systemarbeid og tidlige innsats.
- Flyktningtjeneste
 - Benytte integreringstilskuddet som kommunen får mer målrettet mot kvalifiserende tiltak. Dette vil både bedre måloppnåelsen og øke kommunens omstillingskapasitet på området.

7.2.3 Driftsramme

Netto driftsramme for hele området viser følgende:

(Alle beløp i hele tusen)

Ansvar	Regnskap 2016	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Grunnskole	91 440	95 342	89 311	88 706	87 163	86 187
Voksenopplæring	4 794	5 289	683	678	666	659
Barnehage	60 777	67 485	68 513	68 049	66 865	66 117
Pedagogisk psykologisk tjeneste	3 223	4 888	5 054	5 019	4 932	4 877
Helsestasjon og skolehelsetjeneste	5 047	6 173	6 229	6 186	6 079	6 011
Barnevern	19 876	19 227	17 999	18 324	17 710	17 067
Flyktninger	-20 403	-12 876	-1 283	-1 466	-1 902	-2 159
Sosiale tjenester	15 630	18 452	14 093	13 605	13 299	13 150
Kultur	6 891	7 145	6 859	6 723	6 606	6 532
Sum	187 275	211 125	207 456	205 824	201 419	198 441

Tabell 39 Driftsramme

Grunnskole

(Alle beløp i hele tusen)

Grunnskole	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	99 903	95 370	94 765	93 222	92 247
Andre utgifter	16 015	14 774	14 774	14 774	14 774
Inntekter	-20 576	-20 833	-20 833	-20 833	-20 833
Netto resultat	95 342	89 311	88 706	87 163	86 187

Tabell 40 Driftsramme Grunnskole

Over 90 % av utgiftene under skole er lønn. Det er til og med 2016 benyttet midler fra bundne driftsfond for å dekke kommunens egenandel ved videreutdanning av lærere. Dette

fondet er nå brukt opp. Det er avsatt kr 204 000 som bundet driftsfond, fra Utdanningsdirektoratet for videreføring av realfagssatsinga i 2018.

Voksenopplæring

(Alle beløp i hele tusen)

Voksenopplæring	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	18 313	18 386	18 382	18 370	18 363
Andre utgifter	4 058	2 985	2 985	2 985	2 985
Inntekter	-17 083	-20 689	-20 689	-20 689	-20 689
Netto resultat	5 289	683	678	666	659

Tabell 41 Driftsramme Voksenopplæring

Gran og Lunner voksenopplæring er et samarbeid med Gran kommune, med Lunner kommune som vertskommune. De fleste elevene er voksne flyktninger som skal lære norsk og samfunnskunnskap. Men har også grunnskole og spesialundervisning for voksne.

Barnehage

(Alle beløp i hele tusen)

Barnehage	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	52 296	49 908	49 444	48 260	47 512
Andre utgifter	27 934	32 404	32 404	32 404	32 404
Inntekter	-12 746	-13 799	-13 799	-13 799	-13 799
Netto resultat	67 485	68 513	68 049	66 865	66 117

Tabell 42 Driftsramme Barnehage

I de kommunale barnehagene er det for 2018 budsjettet med en bemanningsfaktor på 6,3, hvilket er omtrent på samme nivå som inneværende år. I tillegg ser vi at lønnsutgifter knyttet til barn med spesielle behov øker.

Tilskudd til private ordinære barnehager er beregnet i henhold til forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager, hvilket innebærer at det er basert på kommunens regnskap to år tilbake i tid (2016).

Alder og type barnehage	Sats per heltidsplass, i kroner
Sats for driftstilskudd heltidsbarn 0-2 år, ordinære barnehager (kommunal sats)	209 370*
Sats for driftstilskudd heltidsbarn 3-6 år, ordinære barnehager (kommunal sats)	101 193*
Kapitaltilskudd private ordinære barnehager gis i tråd med statens satser for 2017	Avhenger av barnehagebyggets byggeår
Sats heltidsbarn under 3 år, drift og kapital, familiebarnehager (nasjonal sats)	171 100

Alder og type barnehage	Sats per heltidsplass, i kroner
Sats heltidsplass over 3 år, drift og kapital, familiebarnehager (nasjonal sats)	133 100
Sats for tilskudd til pedagogisk bemanning, ordinær privat barnehage 0-2 år (nasjonal sats)	2 214
Sats for tilskudd til pedagogisk bemanning, ordinær privat barnehage 3-6 år (nasjonal sats)	1 230

*Under forutsetning av at vedtak ikke påklages

Tabell 43 Satser private barnehage

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

(Alle beløp i hele tusen)

Pedagogisk psykologisk tjeneste	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	4 279	4 403	4 369	4 281	4 226
Andre utgifter	609	651	651	651	651
Inntekter	0	0	0	0	0
Netto resultat	4 888	5 054	5 019	4 932	4 877

Tabell 44 Driftsramme PPT

Tjenesten har 5,35 årsverk, og omfatter i tillegg til pedagogisk, psykologisk tjeneste; barnehageteam og logopedtjeneste. Utgiftene er i sin helhet knyttet til lønn og drift av tjenesten.

Helsestasjons- og skolehelsetjeneste

(Alle beløp i hele tusen)

Helsestasjon og skolehelsetjeneste	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	6 183	6 016	5 974	5 866	5 798
Andre utgifter	983	525	525	525	525
Inntekter	-993	-313	-313	-313	-313
Netto resultat	6 173	6 229	6 186	6 079	6 011

Tabell 45 Driftsramme Helsestasjon- og skolehelsetjeneste

For 2018 legges det i all hovedsak opp til en videreføring av drift. Tjenesten er redusert med 0,3 årsverk som følge av at UDI sa opp avtalen med Lunner statlige mottak (tidligere Lunby). I 2018 er utgiften til fysioterapeut på helsestasjonen lagt inn i helsestasjonens budsjett (lå tidligere i Helse og omsorg sitt budsjett).

I 2017 deltar tjenesten i tre prosjekter med statlig finansiering; styrking av jordmortjenesten, foreldreveiledning av minoritetsspråklige og et prevensjons prosjekt. Tjenesten har inntekter fra salg av vaksiner og mottar også statlig støtte til gjennomføring av HPV vaksinerings av unge kvinner.

Barnevern

(Alle beløp i hele tusen)

Barnevern	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	13 209	14 219	14 094	13 780	13 587
Andre utgifter	8 567	8 252	8 702	8 402	7 952
Inntekter	-2 549	-4 472	-4 472	-4 472	-4 472
Netto resultat	19 227	17 999	18 324	17 710	17 067

Tabell 46 Driftsramme Barnevern

Utgifter til barnevern omfatter både drift av egen barneverntjeneste og tiltak til barn og familier. Barneverntjenesten kjøper mange ulike tjenester, som advokat, sakkyndige utredninger og tiltak til enkeltbarn. I perioder med sykefravær og høy arbeidsbelastning, kjøper også kommunen barnevernkonsulenter til utførelse av undersøkelsessaker. Kommunen mottar refusjoner knyttet til enkeltbarn fra staten og fra andre kommuner, disse inntektene vil variere fra år til år.

Flyktninger

(Alle beløp i hele tusen)

Flyktninger	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	20 506	21 054	17 682	15 561	13 570
Andre utgifter	5 818	17 377	15 686	13 751	12 711
Inntekter	-39 200	-39 715	-34 834	-31 214	-28 440
Netto resultat	-12 876	-1 283	-1 466	-1 902	-2 159

Tabell 47 Driftsramme Flyktninger

Flyktningstjenesten er et interkommunalt samarbeid der Lunner er vertskommune. Antall ansatte har holdt seg stabilt over år, mens andelen flyktninger har økt betraktelig. Fra 2018 vil antall flyktninger som bosettes gå ned, men først på slutten av 2019 vil andelen flyktninger i introduksjonsprogrammet reduseres. Vi venter at antallet som bosettes i 2019 og 2020 vil være på nivå med 2018. Inntil tjenestene kan reduseres i tråd med inntektene, vil kommunen måtte bruke av avsatte fondsmidler.

Sosiale tjenester

(Alle beløp i hele tusen)

Sosiale tjenester	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	1 485	2 183	2 090	1 855	1 706
Andre utgifter	17 858	16 275	15 880	15 810	15 810
Inntekter	-891	-4 366	-4 366	-4 366	-4 366
Netto resultat	18 452	14 093	13 605	13 299	13 150

Tabell 48 Driftsramme Sosiale tjenester

Sosialtjenesten i NAV er et interkommunalt samarbeid der Gran er vertskommune. I tillegg deltar Lunner kommune i interkommunalt samarbeid om Krisesenter og Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO).

Utgiftene består av kjøp av tjenester fra de interkommunale samarbeidene og overføring av økonomisk bistand til livsopphold (økonomisk sosialhjelp). I 2017 innførte kommunen aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere.

I tallene over ligger også frivilligsentralen som i all hovedsak omhandler lønnsmidler. Frivilligsentralen mottar også støtte fra ulike organisasjoner til prosjekter og aktiviteter.

Kultur

(Alle beløp i hele tusen)

Kultur	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	1 667	1 243	1 197	1 080	1 006
Andre utgifter	6 043	5 688	5 598	5 598	5 598
Inntekter	-566	-72	-72	-72	-72
Netto resultat	7 145	6 859	6 723	6 606	6 532

Tabell 49 Driftsramme Kultur

Kulturkontoret for Lunner og Gran er et interkommunalt samarbeid på deler av kulturområdet der Gran er vertskommune. Samarbeidet omfatter støtte til idrett, lag og organisasjoner, kulturskole, den kulturelle spaserstokken, ungdomsarenaer m.v. Samarbeidet omfatter ikke bibliotek, kino, kultursal og kulturminnevern.

Vi har to bibliotek i kommunen på Harestua og Roa. Biblioteket opplever å ha et stramt budsjett, både når det gjelder bemanning og innkjøp. Vi har investeringsmidler i år som vi bruker på en ny hjemmeside/portal til lånerne og innføring av RFDI, en løsning som ivaretar både identifisering og tyverisikring. Dette vil spare oss for noe jobb på sikt og gi lånerne et bedre tilbud.

Vi har store utfordringer med lokaler. Roa sine lokaler er uten ventilasjon, og det vurderes å stenge lokalene.

7.2.4 Økonomi – driftstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 økonomiplan 2018-2021.

Ny driftstiltak

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

NYE TILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Ressurskrevende barn i barnehage	500 000				Vi er tildelt kr 500 000 i ordinære skjønnsmidler til dette. Beløpet er i tråd med det vi søkte om og er et uttrykk for den kostnaden vi har på området.
Frivilligsentralen	200 000				Kommunestyret tilførte Frivilligsentralen kr 200 000 til integreringsarbeid i 2017 ut over føringene om tilskudd til Frivilligsentraler i statsbudsjettet. Det er et eget tiltak i kommunedelplan kultur og frivillighet. Finansiering endres fra fond til å være innenfor rammen. Av dette beløpet utgjør føringer i statsbudsjettet kr 27 000.
Overgang bhg/skole	18 000				Samarbeid overgang barnehage/skole.
Overgang bhg/skole	16 000				Samarbeid overgang barnehage/skole.
Tidlig innsats skole/barnehage	160 000				Statsbudsjettet fordeler tiltaket med 50 % etter barnehage- og 50 % etter grunnskolenøkkelene. Vi mottar totalt kr 340 000, hvorav kr 160 000 til barnehage og kr 180 000 til skole. Dette er andelen som gjelder barnehage. Tildeles i kommunens ramme - ikke øremerket, men er en tydelig føring i statsbudsjettet.
Tidlig innsats skole/barnehage	180 000				Statsbudsjettet fordeler tiltaket med 50 % etter barnehage- og 50 % etter grunnskolenøkkelene. Kr 180 000 er til ppt for skoleområdet.
Saksbehandlere barnevern	600 000	450 000	-300 000	-450 000	Tiltaket omfatter en ny stilling i 2018 og en i 2019. For å redusere kostnad på tiltak utenfor familien, er det avgjørende med tettere oppfølging av både fosterhjem og hjemmeboende barn. Vi øker kvalitet på tiltak i familien. Dersom stillingene ikke vedtas, vil det være vanskelig å imøtekomme kommende endringer i barnevernslovgivningen.
Redusere sosialtjenesten med 40 % stilling	-110 000	-70 000	-70 000		Ses i sammenheng med at satsningen på rusfeltet tilføres andre kommunale tjenester.
Digitale skilt	90 000	-90 000			Bedre kvalitet for lånere - vil enklere finne frem i Biblioteket på egen hånd.
Automatisering bibliotek	24 000				Lisens ny modul Micromarc. Driftskonsekvens av tidligere gjennomført investering.
SUM	1 678 000	290 000	-370 000	-450 000	

Tabell 50 Driftstiltak

Innsparing og kutt i driften

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

INNSPARINGSTILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Ikke fylle opp ledige barnehageplasser kommunale bhg i perioden januar-juli 2018	-400 000				Tilsvarende to 100 % stillinger (assistent) i perioden. Dette betyr at barn som fyller ett år i denne perioden og/eller barn som flytter til kommunen ikke vil få tilbud om bhgplass før 01. august 2018.
Vakant stilling barnehage	-245 000				40 % vakant stilling i adm i barnehagesektoren. Gir større belastning på de øvrige lederne i barnehagesektoren.
Redusere assistentstilling til barn med vedtak om spesialopplæring	-220 000				Stor risiko for at barn ikke får vedtak i tråd med sakkyndig vurdering.
Redusere grunnbemanning barnehage	-575 000				Bemanningsfaktor endres fra 6,3 til 6,4. Flere barn pr. voksen, mindre mulighet til å gi et pedagogisk forsvarlig tilbud, øker utfordringene dersom barnehageloven endres fra august 2018.
Redusert vikarbudsjetten i barnehagene	-260 000				Det settes ikke inn vikar.
Overføre øremerket stilling i bhg til ordinær bemanning	-450 000				Redusert tilbud til minoritetsspråklige barn og foreldre i barnehager.
Kurs og faglig oppdatering barnehage	-110 000				Mindre mulighet til kurs og faglig oppdatering.
Redusere ramme i skolene	-2 500 000				Hovedsakelig stillinger - voksentetthet/lærerstillinger og øvrige ansatte, redusert vikarbruk.
Redusere ressurs til drift i skolene	-150 000				Lærebøker, inventar ol. med 10 %. Mindre mulighet til oppdatering av læremidler, inventar ol.
Redusere ressurs til ledelse i skolene	-700 000				Redusert mulighet til pedagogisk ledelse av skolene
Voksenopplæringen	-271 000				Introduksjonsdeltakerne vil stå uten tiltak i skolen høst- og vinter-ferie, hvor de har rett og plikt til å delta på program.
Flyktningtjenesten	-132 000				Mange introduksjonsdeltakere vil stå uten tiltak i skolens sommer-, høst- og vinterferie, hvor de har rett og plikt til å delta på program.
Disp.fond flyktninger	-1 464 615				Ikke avsette til disp.fond flyktninger i 2018-2021.
Ikke ansette ny biblioteksjef	-500 000				Biblioteksjef har sagt opp sin stilling. Ikke ansette ny men tilby en økt stilling til en allerede ansatt som får fagansvar. Budsjetten kan tilbakeføres til virksomhetsleder. Dette betyr at et bibliotek må stenge.
Øvrige innsparingstiltak		-1 596 597	-4 035 152	-2 528 275	Det er i planperioden behov for ytterligere innsparinger. Rådmann må kjøre en prosess på dette i løpet av 2018 for å konkretisere tiltakene.
SUM	-7 977 615	-1 596 597	-4 035 152	-2 528 275	

Tabell 51 Innsparingstiltak

Skole

- Reduksjon i skolens ressurs til undervisning.

Reduksjonen må i hovedsak tas ut ved reduksjon i undervisningsstillinger. Det betyr færre lærere i undervisningsstillinger, kutt i eller fjerning av funksjoner som leseveiledere, regneveiledere, redusert vikarbruk ol. Barnetrinnet har fått tilført nasjonale øremerkede ressurser til 1.-4. trinn, som ikke kan kuttes. Hoveddel av kutt vil derfor berøre 5.-7. trinn og ungdomstrinnet. Kan føre til oppsigelser.

- Reduksjon i ledelsesressursen i skolene.
Ledelsesressursen ble tidligere styrket ut over tariffestet minsteressurs. En reduksjon vil medføre mindre tid til pedagogisk ledelse og utviklingsarbeid og fokuset kan lett bli mest på administrasjon.
- SFO som selvkostområde.
SFO er et selvkostområde. Det betyr at foreldrebetaling og kostpenger skal dekke driften på den enkelte SFO. Enkelte elever som deltar på SFO trenger ekstra bemanning for å kunne være der. Kostnadene ved denne bemanningen kan ikke belastes foreldrene og fremstår derfor som en utgift på SFO-delen av skolebudsjettet.

Barnehage

- Tiltak for kompensasjon redusert foreldrebetaling. Det er nasjonale føringer på hva foreldre maks kan betale ut i fra egen inntekt. Redusert foreldrebetaling er dermed ikke noe vi styrer selv. Dersom dette ikke kompenseres fullt ut må det kuttes i grunnbemanning.
- Tiltak om å redusere bemanning til 01.08.18 innebærer en lavere bemanningsfaktor. Etter hovedopptaket hadde de kommunale barnehagene ledig kapasitet tilsvarende en avdeling (ca. 18 plasser). Dette er nå redusert til ca. 5 plasser fordelt på flere barnehager.
- Barn med spesielle behov. Reduksjon i tiltakene er krevende fordi det rammer en allerede svak gruppe.

Barnevern

- En saksbehandlerstilling i barnevern. Lunner barneverntjenesten har en lavere bemanning enn mange andre barneverntjenester. Dette fører til avvik ved rapportering til fylkesmannen og barnevernleder har over tid meldt at tjenesten ikke tilfredsstiller fylkesmannens definisjon av en forsvarlig tjeneste. Det er ikke funnet rom for dette i Rådmannens forslag.
- To midlertidige saksbehandlerstillinger barnevern. For at Lunner kommune skal møte de økonomiske og faglige utfordringene som følger av barnevernsreformen i 2020, er det nødvendig med en midlertidig styrking av tjenesten som igjen er tenkt å spares inn i perioden 2019-2021. Hvis kommune ikke greier å få vridt tjenesten slik at antall omsorgsovertakelser går ned, vil kommunen fra 2020 motsatt få økte utgifter.

Frivilligsentralen

- Med bakgrunn i kommunestyrets bevilling i 2017 og Kommunedelplan kultur og frivillighet ble det i 2017 opprettet en 50 % stilling. Styrkingen vi gjorde i 2017 på kr 200 000 var utover nasjonale føringer i statsbudsjettet. I år har statsbudsjettet en føring på kr 27 000. Vi foreslår i rådmannens forslag kr 200 000 som videreføring av den ekstra styrkingen i fjor.

Forebygging tidlig innsats skole/barnehage

- Ligger som en føring i statsbudsjettet og er etter rådmannens forslag tilført PPT.

Sosiale tjenester

- Redusere sosialtjenesten med 40 % stilling. Reduksjonen er foreslått fra vertskommunen og sees i sammenheng med andre endringer på området som innføring av aktivitetsplikt, innføring av IPS (individuell jobbstøtte) og bedre samhandling om rusoppfølging.

Flyktninger

- Først i 2019 vil antall flyktninger på introduksjonsprogrammet gå merkbart ned. Utgifter til introduksjonsstønad vil også for 2018 være høye samtidig med redusert inntekter fra integreringstilskudd. Endring i antall flyktninger som bosettes fører til lavere inntekter. Samtidig er det mange flyktninger i introduksjonsprogrammet, så vi vil fremdeles ha utgiften der. Inntil tjenestene kan reduseres i tråd med inntektene, vil kommunen måtte bruke av avsatte fondsmidler.

7.2.5 Økonomi – investeringstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 økonomiplan 2018-2021.

Beløp i hele kr 1 000

TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
Rehabiliteringsprosjekter kirken		400	400	400	Videreføring av økonomiplan 2017-2020. Var opprinnelig tenkt kr 400' pr. år i 5 år fra 2015-2019. Ønskes av kirken videreført også fra 2020. Midlene bevilget for 2017 ble ikke benyttet pga. store arbeider med kirkegården, men vil bli benyttet i 2018. Det gjør at det ikke vil være behov for nytt tiltak i 2018.

Tabell 52 Investeringstiltak

Oppvekst har ikke investeringstiltak i planperioden ut over det som ligger i tabellen over. Kapasitetsutvidelse på Harestua skole ligger inne i tiltakene til Samfunn og miljø.

7.3 Helse og omsorg

Kommunens mål for helse og omsorgstjenestene er definert som «å tilby trygge, helhetlige og koordinerte omsorgstjenester, og å legge til rette for størst mulig deltakelse til tross for sykdom og funksjonstap, slik at brukere og pasienter oppnår best mulig livskvalitet»

Helse- og omsorgstjenesten omfatter tildelingskontor, institusjonstjeneste, hjemme-tjeneste, miljøarbeidertjeneste, psykisk helse og avhengighet, ergo og fysioterapitjeneste, dagaktivitetstilbud og legetjeneste. Tjenesten har ansvar for utbygging, utforming og organisering av et tjenestetilbud som gir gode og forsvarlige helse- og sosialtjenester til alle som trenger det, uavhengig av alder eller diagnose.

Kommunen skal yte tjenester som blir stadig mer komplekse, noe som krever økt- og mer sammensatt kompetanse inkludert høyere krav til ledelse. En viktig forutsetning er at tjenesten innrettes med stor grad av fleksibilitet for å møte kontinuerlige endringer i fremtidens utfordringer, med bedre ressursutnyttelse og økt tverrfaglig samarbeid.

7.3.1 Utfordringer

- Kommunes tjenester skal være i tråd med lovverk og med myndighetenes føringer, ofte uten tilsvarende tilførte ressurser.
- Økende antall personer med betydelig omsorgsbehov i årene fremover innenfor begrensede økonomiske rammer.
- Fortsatt overføring av oppgaver og ansvar fra spesialisthelsetjenesten jf. Samhandlingsreformen.
- Tidlig utskrivelse fra sykehus og nedleggelse av døgnbaserte tjenester innen psykisk helse og rus.
- Økt behov for samhandling for helhetlige, koordinerte og trygge pasient- og brukerforløp i tjenesten.
- Behov for å tenke nytt i forhold til hvordan innbyggerne tilbys tjenester og på hvilket nivå vi kan tilby tjenester.
- Å imøtekomme innbyggernes stadig høyere forventninger om flere, og bedre tjenester.
- Forventninger og behov for aktivitetstilbud, dagtilbud og tilrettelagte arbeidsplasser øker.
- Utviklingen viser at antall unge brukere med omfattende og sammensatte behov for tjenester er økende. Kommunen yter tjenester til mange ressurskrevende brukere.
- Beholde og rekruttere nødvendig kompetanse for å sikre forsvarlighet og kvalitet i tjenestene.
- Behov for å ta i bruk nye digitale løsninger krever ansatte med mer digital kompetanse.
- Sikre kvalitet og internkontroll (systemarbeidet) i tjenesten.

7.3.2 Muligheter

- Kommune 3.0 etableres som grunnlag for utvikling av kommunens velferdsstrategi og fremtidige tjenester (tjenestedesign). Målet er at innbyggerne tar et større ansvar i eget liv og har realistiske forventninger til kommunens tjenestetilbud.
- Økt tverrfaglighet i tildeling av tjenester - for tildeling på lavest mulig omsorgsnivå.
- Nye tilrettelagte omsorgsboliger fyller mangler i tjenestekjeden.
- Fortsatt dreining i tjenestene fra institusjonsomsorg til hjemmebasert omsorg, fra passiv tjenesteyting til aktiv omsorg. Implementere hverdagsmestring som kultur.
- Kontinuerlig arbeid med forebygging og tidlig innsats.
- Utnytte velferdsteknologi, for å forebygge behov for tjenester og gi brukeren økt trygghet, mestring og selvstendighet.
- Bedre utnyttelse av eksisterende digitale systemer.
- Økt bruk av støttekontakter, ny organisering for bedre utnyttelse av ressursene.
- Økt samarbeid med frivillige.
- Økt bruk av dagaktivitetstilbud og treningsgrupper.
- Forebyggende hjemmebesøk til alle som fyller 80 år. Forebygge hjelpebehov og sette inn velferdsteknologi.

7.3.3 Driftsramme

Netto driftsramme for hele området viser følgende:

(Alle beløp i hele tusen)

Ansvar	Regnskap 2016	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Helse	13 056	14 234	14 166	13 574	12 846	12 702
Lunner omsorgssenter og hjemmetjenester	81 925	92 489	86 637	87 495	86 784	86 058
Tilrettelagte tjenester	65 976	65 736	76 884	76 263	75 232	74 389
Sum	160 956	172 459	177 686	177 332	174 862	173 150

Tabell 53 Driftsramme

Budsjett er i hovedsak fordelt på institusjon, hjemmesykepleie, tilrettelagte tjenester og legetjenesten.

Helse

(Alle beløp i hele tusen)

Helse	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utgifter	4 002	1 782	1 689	1 462	1 318
Andre utgifter	11 152	13 328	12 828	12 328	12 328
Inntekter	-920	-943	-943	-943	-943
Netto resultat	14 234	14 166	13 574	12 846	12 702

Tabell 54 Driftsramme Helse

En stor andel av budsjettet omfatter kommunelegetjeneste og legevakt i tillegg til kjøp av eksterne plasser. Kjøp av eksterne plasser planlegges redusert i 2018. Tildelingskontoret er også organisert under helse, med 3 årsverk. Budsjett her er hovedsakelig lønnskostnader.

Det er behov for å øke legetjenesten på sykehjemmet. Dette er derfor lagt inn i som forslag til driftstiltak.

Lunner omsorgssenter og hjemmetjenester

(Alle beløp i hele tusen)

Lunner omsorgssenter	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	77 609	80 054	78 607	77 071	76 097
Andre utgifter	30 202	24 304	26 609	27 435	27 683
Inntekter	-15 322	-17 721	-17 721	-17 721	-17 721
Netto resultat	92 489	86 637	87 495	86 784	86 058

Tabell 55 Driftsramme Lunner omsorgssenter og hjemmetjenester

Budsjettet omfatter sykehjemmet og hjemmetjenesten. Største andel av kostnadene er knyttet til lønn. Det planlegges med å øke grunnbemanning med sykepleierkompetanse.

Lav grunnbemanning og økte, uforutsette utfordringer har medført press på kapasitet og kompetanse, og har i perioder generert store vikarkostnader.

Tilrettelagte tjenester

(Alle beløp i hele tusen)

Tilrettelagte tjenester	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utg.	58 274	59 578	59 058	57 726	56 884
Andre utgifter	10 145	20 234	20 134	20 434	20 434
Inntekter	-2 683	-2 929	-2 929	-2 929	-2 929
Netto resultat	65 736	76 884	76 263	75 232	74 389

Tabell 56 Driftsramme Tilrettelagte tjenester

Budsjettet omfatter tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne og brukere innen psykisk helse og rus. Kostnadene er vesentlig knyttet til lønn. Tilbud til ressurskrevende brukere og behov for å kjøpe ekstern kompetanse utgjør i tillegg en betydelig kostnad.

I budsjettrammen for 2018 på 65,7 mill. kroner utgjør lønnskostnader over 58 mill. kroner. Før eventuelle nye tiltak i 2018 kjøpes det tjenester fra private for 4,8 mill. kroner. Resterende utgifter er diverse driftskostnader. Budsjetterte inntekter er i tillegg til kompensasjon for merverdiavgift, refusjon lønn (sykefravær) som er budsjetterte til nesten 2,2 mill. kroner.

7.3.4 Økonomi – driftstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021.

Ny driftstiltak

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

NYE TILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Regjeringens satsing rus	90 000				80 % hjemmetjenesten 20 % til kontor for psykisk helse. Dette er andel til kontor for psykisk helse.
Økt grunnbemanning LOS	2 900 000				Grunnbemanning LOS dekker ikke turnus. Gir høye vikarutgifter.
Hjemmetjenesten	1 960 000	205 000	225 500	248 050	Økt fastlønn kr 2 mill og ytterligere 10% vekst per år. Reduserer vikarutgifter med kr 750 000. Kr 360 000 av dette er dekket under egen linje - regjeringens føring rus. Ytterligere kr 1 mill. knyttet til at vi skal slutte å kjøpe
Brukerstyrt personlig assistent (BPA)	1 600 000				Vedtak til to nye brukere kr 1,2 mill. Brukerne har ikke tidligere mottatt tjenester som nå bortfaller fra kommunen. Underdekning i forhold til dagens vedtak.
Overligger sykehus	1 000 000	-500 000	-500 000		Overliggerdøgn sykehuset, kjøp av sykehjemsplasser for å hindre overliggerdøgn.
Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn	500 000				Medlemskapet vil være en styrke i forhold til Folkehelse-lovgivning og i særlig grad kommuneoverlegens rolle i smittevern, pålagt stedfortrederfunksjon, samt en faglig arena for samarbeid og styrking av folkehelsearbeid generelt. Kommunen mangler kompetanse for å ivareta dette i dag.

NYE TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
	Endring ift.	Endring ift.	Endring ift.	Endring ift.	
	2017	2018	2019	2020	
Bemanning omsorgsboliger Roa		2 100 000			Hvilende nattevakt, aktivtør dagtid, hjemmetjeneste base der. 2 måneder i 2018, helårseffekt i 2019.
Regjeringens satsing rus	360 000				80% hjemmetjenesten 20% til kontor for psykisk helse. Dette er andel til hjemmetjenesten.
Dagsenter LOS øket aktivitet	200 000		600 000		Øket kapasitet på dagsenteret i 2018 gjør at flere kan bo hjemme lenger. Fra 2020 bortfaller tilskudd til 100 % stilling som allerede er der i dag.
Kjøp av telefoner, mobil profil i TT	100 000	-100 000			Økte lisenser dekkes innenfor ordinær ramme. Disse brukes ikke privat, kun i jobb.
SUM	8 710 000	1 705 000	325 500	248 050	

Tabell 57 Nye driftstiltak

Innsparing og kutt i driften

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

INNSPARINGSTILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
	Endring ift.	Endring ift.	Endring ift.	Endring ift.	
	2017	2018	2019	2020	
Tjenester fag, utvikling og forvaltning	-2 120 000	-850 000			Omdefinere bruk av fagkompetanse og redusere med ett årsverk i tjenesten. Færre tilgjengelige institusjonsplasser. Kan bety venteliste og noen fler overligger på sykehus, samt redusert aktivitet med oppsøkende hverdagsmestring/tidlig innsats.
Utsette tilsetting av fag- og kvalitetsutvikler	-760 000				Det vil bety at oppfølging av kvalitet og koordinering av pålagt systemarbeid må ivaretas innen eksisterende personellramme.
Endret turnus fagledere	-530 000				Fagledere går inn i helgeturnus, hver 6. uke - styrke fagkompetanse på helg.
Redusert dagaktivitet for psykisk helse	-273 000				Sentrale føringer om å ha tilbud, men ikke hvor mye. Vil bety at vi ikke imøteser nasjonal satsning på psykisk helse og rus, og at mange pasienter/brukere får redusert tilbud.
Innføre/øke egenandel for transport til dagaktivitet/fysio	-700 000				Kan bety at noen velger å ikke benytte tilbudet.
Senke tjenestenivået i helse og omsorg med 1,5 %	-2 300 000				Gjennomgang av eksisterende vedtak. Definere fremtidig tjenestenivå.
Planlegge med 1-2 ledige senger i institusjon	-1 000 000				Konsekvens: kan bety venteliste og klagesaker.
Øvrige innsparingstiltak		-1 209 734	-3 095 126	-1 960 299	Det er i planperioden behov for yterligere innsparinger. Rådmann må kjøre en prosess på dette i løpet av 2018 for å konkretisere tiltakene.
SUM	-7 683 000	-2 059 734	-3 095 126	-1 960 299	

Tabell 58 Innsparing

Driftstiltakene for 2018 omfatter vesentlig kostnader til å løse økte faglige utfordringer og økt antall brukere.

Tjenestene knyttet til ressurskrevende brukere utgjør største del av driftstiltakene, til tross for at det for disse brukerne gis en andel statlig refusjon. Kjøp av ekstern kompetanse utgjør en betydelig del av budsjettet.

Bemanning i Roa omsorgsboliger medfører økte kostnader. Det beregnes også noen oppstartkostnader for å etablere tjenesten fra november 2018.

Det knytter seg usikkerhet til budsjettmessige konsekvenser av endringer i økte krav i tjenestene, spesielt i forhold til:

- Samhandlingsreformen som medfører stadig mer komplekse faglige utfordringer og økt krav til kapasitet og kompetanse.
- Økning i antall brukere som tildeles Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA). Tjenesten kjøpes eksternt.
- Økning i antall unge brukere med omfattende og sammensatte behov.

Krav om at oppdragsavtaler for avlastere må omgjøres til arbeidstakerforhold jf. «avlasterdommen». Budsjettmessige konsekvenser er ikke avklart, men ventes å bli betydelig.

Primæroppgavene i institusjon, hjemmesykepleien og i tilrettelagte tjenester er prioritert i budsjettet. I tillegg legges vekt på å videreutvikle dagtilbud basert på vedtak, som en viktig del av det forebyggende arbeidet. I driftstiltak foreslås å redusere nivået på tjenestene med 1 %. Dette medfører blant annet at vi må ha noe ledig kapasitet på sykehjemmet for å sikre rotasjon, samt redusere kjøp av eksterne institusjonsplasser. Videre må tildeling av tjenester vurderes i et bredere tverrfaglig samarbeid, for å sikre lavest mulig tjenestenivå innen pålagte rammer.

Det foreslås videre å innføre egenandeler for å øke egenfinansieringen fra brukerne. I tillegg foreslås det at vi i mindre grad yter ikke lovpålagte tjenester for å redusere kostnadene samt å omdisponere personellressurser.

7.3.5 Økonomi – investeringstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 økonomiplan 2018-2021.

Beløp i hele kr 1 000

TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
Vaktmesterbil LOS	550				Nåværende bil er gammel og begynner å bli svært dårlig. Den er klar for utskifting pga slitasje over år. Har hatt en del dyre reparasjoner på bilen siste år og for å unngå dyre påkostninger må den skiftes ut.
Nytt IKS	200				Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn. Ikke synlig i skjema 2B, bare i 2A som kjøp av aksjer og andeler.
Senger LOS	150	150	150		Etter oppsummeringsrapporten fra årlig elektromedisinsk tilsyn på senger ved LOS er det behov for utskiftning senger. Det er et tidsspørsmål hvor lenge dagens senger kan brukes på grunn av deletilgang. Inntil nytt sykehjem er på plass, vil vi kun erstatte kondemnerte senger i perioden 2018-2020 med 10 senger i 2017 og 8-10 senger pr. år i perioden frem mot nytt sykehjem står ferdig.
Sum	900	150	150	0	

Tabell 59 Investeringstiltak

- Senger sykehjemmet
Erstatte 8-10 senger per år frem mot nytt sykehjem står ferdig. Investeringsiltaket vil kun erstatte kondemnerte senger, ikke godkjent ved elektromedisinsk tilsyn i perioden 2018-2020.
- Bil i ergoterapitjenesten
Ny bil til ergoterapitjenesten, da nåværende bil er gammel og preges av slitasje med tilhørende høye kostnader til reparasjoner. Bilen benyttes til å frakte ut hjelpemidler til brukere i deres hjem.

7.4 Samfunn og miljø

Kommunalområdet Samfunn og miljø har fokus på kommunens rolle som samfunnsutvikler. Dette fokuset må bli enda sterkere fremover for å legge til rette for den utvikling og vekst som er ønsket for Lunner kommune.

Kommunalområdet består av det som tidligere het Eiendom og infrastruktur og Areal og samfunn. I tillegg til omorganiseringen som ble iverksatt i juni, har det vært personalmessige endringer. Flere fagavdelinger består kun av en person, og ved avgang forsvinner verdifull kunnskap ut av avdelingen, som det vil ta tid å bygge opp. Samtidig gir nyrekruttering avdelingen ny og nødvendig kompetanse for å kunne styre mot flere digitale løsninger på fagområdene. Kommunalområdet har også fått ny leder.

Samfunn og miljø har ansvar for forvaltning, drift og utvikling av Lunner kommunes eiendomsmasse og infrastruktur (vann, veg, avløp), kraft og energibruk, renhold/vaktmestertjenester og oppgaver innenfor arealplanlegging, byggesaker og oppmåling. Kommunalområdet har også ansvar for alle selvkosttjenestene i kommunen, miljø/forurensning samt eiendomsskatten.

7.4.1 utfordringer

- Befolkningen i Lunner kommune vokser svakt, og veksten er under måltallet.
- Tilrettelegging for gode boområder og tettstedsarealer må prioriteres for å skape utvikling og den befolkningsveksten som er ønsket.
- Næringsutvikling og utvikling av næringsområder er en vesentlig oppgave for å få ønsket samfunnsutvikling.
- Kommunalområdet har ansvaret for å gjennomføre alle store investeringer som fastsettes i handlingsprogrammet. I kommunen er det igangsatt flere offentlige formålsbygg, med nytt helse- og omsorgssenter på Harestua og omsorgsboliger på Roa som de største. Kommunen vil komme til å binde budsjettene framover i mange år gjennom disse investeringene. Det blir derfor viktig at kommunen profesjonaliseres både som prosjekteier og styrker intern prosjektstyring.

7.4.2 Muligheter

- Fokus på en god hjemmeside, som vil effektivisere saksbehandlingstiden i forvaltningen
- Utvikle PlanDialog, kartløsningen som gjør det mulig for innbyggerne å følge planbehandlingen digitalt. Effektivisering gjennom innsyn og medvirkning i planprosesser.
- God styring av utbyggingsprosjekter både på framdrift og økonomi bidrar til forutsigbarhet og kontroll.

7.4.3 Driftsramme

Netto driftsramme for hele området viser følgende:

(Alle beløp i hele tusen)

Samfunn og miljø	Just bud 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Lønn og sosiale utgifter	39 192	39 061	38 739	37 924	37 406
Andre utgifter	51 433	53 102	51 482	51 382	51 512
Inntekter	-40 479	-42 700	-43 070	-43 225	-43 225
Netto resultat	50 146	49 463	47 151	46 080	45 693

Tabell 60 Driftsramme

Endring i rammen er merutgifter knyttet til omorganiseringen med formalisering av fag- og koordineringsansvar for kommunalområdet, i tillegg til en styrking på ledelsessiden. Forvaltnings-, drift og vedlikeholdsrammen holdes på 2017-nivå korrigert for lønnsvekst.

Kommunalområdet Samfunn og miljø har flere selvkostområder. For at det ikke skal være store svingninger i gebyrsatsene fra år til år, har hvert selvkostområde et bundet fond. På områder hvor vi ser at inntektsgrunnlaget er nedadgående over tid, uten at utgiftene kuttes, må gebyrsatsen økes for å oppnå selvkost. På byggesak har inntektene gått noe ned, samtidig som noen av oppgavene som inngår i byggesaksgebyret er økende (informasjon, veiledning, oppfølging og utgifter til tilsyn). Det har vært en økning i antall behandlede reguleringsplaner, og dette gir da en økt aktivitet på oppmåling.

7.4.4 Økonomi – driftstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 økonomiplan 2018-2021.

Ny driftstiltak

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

NYE TILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
ROS anlyse	120 000	-120 000			Gran og Lunner brannvesen har hatt tilsyn fra DSB. Det må utarbeides ny ROS analyse for branntjenesten. Midlene går til anskaffelse av konsulentbistand.
Branninspektør	100 000	200 000			Gran og Lunner brannvesen har hatt tilsyn fra DSB. Det må ansettes ny branninspektør innen 1. juni 2018.
Konsulent planlegging	400 000	-400 000	-100 000		Kommuneplanens samfunns- og arealdel. Dersom ikke tiltaket blir vedtatt må en større del av arbeidet utføres av interne ressurser. Konsekvensen blir at framdriftsplanen endres.
Geodata				130 000	Kartlegge tettstedene(FKB-B) og utmarksstrøk(FKB-C) i 2017, ajourføre AR5 i 2018(fakturert i 2017). Kartlegge all FKB-B i 2021 og FKB-C 2022, og areal og ressurskart (AR5) i 2021/2022.
SUM	620 000	-320 000	-100 000	130 000	

Tabell 61 Nye driftstiltak

Innsparing og kutt i driften

(Alle beløp i hele tusen 2018-kroner)

INNSPARINGSTILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Ikke avsette til disp. fond vedlikehold	-2 347 020				Vedtatt og planlagt avsetning til fremtidig vedlikehold av våre nyere bygg. HABA, Frøystadtunet, Lunnertunet, Harestua Arena.
Vakant stilling som næringsrådgiver	-850 820				Næringslivssatsingen knyttes til de samarbeidene som er etablert: Hadelandshagen, Etablererveileder, Gjøvikregionen-, Ringeriks- og Hadelandsregionens reiselivssamarbeid. Samfunnsplanlegger bruker 10 % til å følge opp næringslivssatsingen.
Vedlikehold asfaltert vei	-815 214				Kimeplanen - pengene er avsatt til å reasfaltere 1 kilometer veg i året.
Øvrige innsparingstiltak		-321 658	-815 690	-517 323	Det er i planperioden behov for ytterligere innsparinger. Rådmann må kjøre en prosess på dette i løpet av 2018 for å konkretisere tiltakene.
SUM	-4 013 054	-321 658	-815 690	-517 323	

Tabell 62 Innsparing

- Oppfølging av kommunedelplan for samfunnsutvikling krever innleie av konsulent for å revidere kommuneplanens arealdel og bestemmelsene til arealdelen.
- Økning i kostnadene til det interkommunale samarbeidet på Brann og redning. Gran og Lunner brannvesen har hatt tilsyn fra DSB. Det må ansettes ny branninspektør innen 1. juni 2018, og det må utarbeides en ny ROS-analyse.
- Lunner kommune har ikke en folkehelsekoordinator, som er et krav etter Folkehelseloven. Dette vil søkes løst innenfor eksisterende rammer.

- I rådmannens forslag er det ikke funnet rom for både å videreføre stillingen som næringsrådgiver og den øvrige næringslivssatsingen gjennom interkommunale og andre samarbeider. Næringslivssatsingen knyttes i rådmannens forslag til de samarbeidene som er etablert; Hadelandshagen, Etablererveileder, Gjøvikregionen-, Ringeriks- og Hadelandsregionens reiselivssamarbeid. I tillegg skal samfunnsplanleggeren benytte 10 % av sin stilling til å følge opp næringslivssatsingen. Næringskonsulent har en årlig utgift på omtrent kr 850 000. Deltagelsen i de nevnte samarbeidene koster omtrent kr 550 000 pr. år.

7.4.5 Økonomi – investeringstiltak

Forslag til årsbudsjett 2018 økonomiplan 2018-2021

Beløp i hele kr 1 000

TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
Omsorgsboliger Roa, OPS	114 692				Vi betaler netto etter tilskudd til OPS-utbyggeren. Netto kr 74 mill.
Nytt helse- og omsorgssenter	61 000	200 000	100 000		Skal erstatte LOS.
Trafikksikkerhetstiltak Råstadbakka	6 200				Ligger på prioritert liste over trafikksikkerhetstiltak. tiltak blir delvis finansiert av tilskudd fra Fylkesmannen.
Helhetlig Frøystad	5 000	10 000	15 000		Usikre tall. Sak om mulighetsstudie skal opp politisk i høst. Usikkerhet vedrørende fremdriftsplaner - henger også sammen med områderegulering av Roa
Inventar omsorgsboliger Roa	5 000				Renholdsmaskiner/utstyr, samt møbler og inventar til lokalene til hjemmetjenesten, dagsenter og fellesarealene 4,5 mill. kroner. Delfinansierer 1,5 mill. kroner med økte husleier. kr 500' til oppstartskostnader.
Gangveg Melby-Heimly	2 300				Ligger på prioritert liste over trafikksikkerhetstiltak. tiltak blir delvis finansiert av tilskudd fra Fylkesmannen.
Gatelys	1 500	1 500			Skifte armatur i gatelys til LED jf. plan.
Ny brannbil Roa	1 200				Lunner sin andel
Asfaltere 1 km grusveg hvert år	1 000	1 000	1 000	1 000	Satt inn som tiltak i KIME plan for å øke kvaliteten på kommunale vegger.
Vaktbil veg	650				Ny vaktbil. Den gamle har økt risiko for kostnader til drift og reparasjon.
Strølager på Grua og Harestua	600				Vi mister det lageret vi har på Harestua (på almenningstomta), så vi må etablere et nytt. På Grua kan vi ikke lengre benytte det lageret vi har hatt ved Grua renseanlegg, og må derfor også her etablere et nytt.
Robot -gulvvasker	400				Gammel maskin i Lunner hallen må byttes ut.
Bytte ut kombimaskin/ traktor(snø, gress, feie)	300				Den gamle er fra 2006, og har vi har hatt økte reparasjonskostnader de siste årene.
Oppgraderer nød - og ledelys	200	200	200		Nød og ledelys har gammel teknologi og trenger oppgradering
Innbruddsalarm/ kamera-behov for oppgradering	180				Programvaren er gammel og komponenter er ikke lenger lagervare.

TILTAK	2018	2019	2020	2021	KOMMENTAR
Adgangskontroll behov for oppgradering Lunner rådhus	120				Programvaren er gammel og komponenter er ikke lenger lagervare.
Utkjøp av eiendom for gangveg til LUB	100				Ved å kjøpe ut grunn til gangveg, vil den eksisterende gangvegen bli permanent gangveg til LUB.
Solskjerming Harestua skole	100				Solskjerming for kolekjøkkenet.
Harestua skole, kapasitetsutvidelse		35 000			Kapasitetsbehov utredes i 2017 og 2018. Veldig usikre tall. Beløpet tar utgangspunkt i full kapasitetsutvidelse. Kan komme i 2019 eller 2020.
Renholdsbil til ambulerende renholdere		200			Kjøpe ut leaset bil.
Bil vaktmester			650		Bil fra 2002 ønskes byttet i 2020.
Stor tørketrommel - LOS vaskeriet		150			Vil bli vurdert om det kan vente til nytt helse og omsorgssenter er på plass.
Fjellhammer- Bjørgeseter / tilknytning	6 900				Tilknytning av eksisterende bebyggelse.
Rehabilitering ledninger VA	5 000	5 000	5 000	5 000	2 % av ledningsnettet skiftes årlig i henhold til teknisk plan.
Bygge ut Harestua Renseanlegg	5 000				På grunn av slamhaug som hoper seg opp i Harestuvannet må renseanlegget bygges ut for å hindre at dette skal skje.
Pumpest. avløp Rypesekkevegen Lunner	1 600				Eksisterende pumpestasjon skiftes ut.
FDV system for vann og avløp	350				Innkjøp av digitalt FDV-system som er integrert i driftskontrollanlegg.
Vaktbil VA		600			Ny vaktbil vann og avløp
Sum	219 392	253 650	121 850	6 000	

Tabell 63 Investeringstiltak

De viktigste nye investeringstiltakene:

- Investering til nytt helse- og omsorgssenter på Harestua (LHOS), er estimert med 100 millioner kroner til byggestart. Totalrammen for prosjektet er beregnet til 414 millioner kroner. Beregnet låneopptak etter momskompensasjon og tilskudd fra Husbanken utgjør 216 millioner kroner.
- Tilskudd til OPS-prosjektet Roa omsorgsboliger har en nettoverdi på 74 millioner.
- Til renholdsmaskiner/utstyr, samt møbler og inventar til lokalene til hjemmetjenesten på Roa omsorgssenter, avsettes 5 millioner kroner, som delfinansieres gjennom økte husleier.
- Asfaltering av 1 kilometer grusveg er satt inn i KIME-planen for å øke kvaliteten på kommunale veger.
- 1,2 millioner kroner til ny brannbil på Roa.
- Til utvikling av helhetlig Frøystad er det avsatt midler på 5 millioner kroner. Videre framdrift er avhengig av politisk vedtak. Prosjektet henger sammen med områdereguleringen for Roa sentrum.

- Trafikksikkerhetstiltak i Raastadbakka på totalt 6,2 millioner kroner (3,6 + 2,6). Hvis midlene blir bevilget vil det bli søkt eksternt om tilskudd til trafikksikkerhetstiltak.
- Gangveg Melby - Heimly på 2,3 millioner kroner.
- Lager for strøsand på Harestua 0,6 millioner kroner.

8 VEDLEGG

Driftstiltak – ikke innarbeidet i rådmannens forslag

Rådmannen ser behov for flere driftstiltak enn det som er innarbeidet i økonomiplanen for 2018-2021, jf. tabellen under. Innenfor dagens økonomiske situasjon er det ikke rom for å gjennomføre disse tiltakene.

NYE TILTAK	2018 Endring ift. 2017	2019 Endring ift. 2018	2020 Endring ift. 2019	2021 Endring ift. 2020	KOMMENTAR
Buffer		3 000 000			Buffer for uforutsette hendelser gjennom året i henhold til saken om finansielle nøkkeltall.
Øke inntak av lærlinger	320 000	320 000			Økning til 18 lærlinger per år innen 2019.
Saksbehandler barnevern 60 %	350 000				Føring i statsbudsjettet styrking avforebygging barn, unge og familier. Kan finansiere 60 % stilling. Dersom denne stillingen ikke etableres, vil vi fortsatt ha avvik i saksbehandlingen og vi følger ikke de nasjonale føringene.
Saksbehandler barnevern 40 %	250 000				Økning i saksmengde fører til avvik, jf. internkontroll. Tjenesten har betydelig lavere saksbehandlingsressurs enn nabokommuner. Har behov for 100 % stilling. Ses i sammenheng med føring i statsbudsjettet styrking av forebygging barn, unge og familier kr 350 000 som finansierer 60 % av stillingen. Dette tiltaket finansierer de resterende 40 % av stillingen. Dersom denne stillingen ikke etableres, vil vi fortsatt ha avvik i saksbehandlingen.
Videreutdanning lærere	250 000				I 2017 ble rammen styrket med kr 250 000 i en ikke varig budsjettendring. Dersom nivået skal opprettholdes i 2018, må det vedtas et nytt tiltak. Selve undervisningen og kostnadene på høyskoler/universiteter er det staten som dekker. Dette er forskjellen på det staten dekker til vikar og det vikarer reelt koster skolene. Dersom ikke tiltaket vedtas, må videreutdanning for lærere gjennomføres uten å bruke den nasjonale vikarordningen.
Øke legebemannning på sykehjemmet	600 000				Legebemanningen på sykehjemmet dekkes i dag med 50 % stilling. Nylig tilsatt lege vurderer dekningsgraden som kritisk lav i forhold til de medisinskfaglige utfordringer som pasientene representerer. Kommuneoverlegen og kommunalsjef støtter vurderingen, som er i tråd med nylig fremlagt sak om bemanningen på sykehjemmet. Lav stillingsstørrelse for sykehjemslege er i tillegg en utfordring i å rekruttere og beholde lege.
SUM	1 770 000	3 320 000	0	0	

Selvkosttjenester

Lunner kommune beregner kommunale gebyrer i tråd med Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester (H-3/14, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, februar 2014). Selvkost innebærer at kommunens kostnader med å frembringe tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene.

Det er en rekke faktorer som Lunner kommune ikke rår over i forhold til hva selvkostresultatet for det enkelte år vil bli. De viktigste faktorene er budsjettårets forventede kalkylerente (5-årig SWAP-rente + 1/2 % -poeng), gjennomføringsevne på planlagte prosjekter (kapasitetsbegrensninger internt og eksternt), samt (uventede) inntekter fra nye abonnenter eller brukere. I sum fører dette til at det er utfordrende å treffe med budsjettet.

Kalkylerenten for 2018 anslått å være 1,95 %. Lønns- og prisvekst følger kommunens budsjettforutsetning. Kommunens selvkostmodell, Momentum selvkost kommune, benyttes til budsjettering på selvkostområdene.

Tallene som følger under er for 2016 en etterkalkyle, tallene for 2017 er prognostiserte verdier og ikke tall fra budsjettet. Tallene for 2018 til 2021 er fra budsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021.

1. Gebyrområde VANN

I Lunner kommune er vanngebyret todelt, bestående av et fast abonnementsgebyr og et variabelt forbruksgebyr. Fastgebyret utgjør 36,0 % av de totale gebyrinntektene.

1.1 Selvkostoppstilling

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	5 586 464	5 801 210	6 114 523	6 258 520	6 406 004	6 557 063
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	589 505	591 299	823 679	927 568	967 391	978 359
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	2 875 696	1 773 725	1 544 017	1 825 724	1 889 793	1 985 347
Indirekte kostnader (drift og kapital)	207 701	211 034	216 346	221 887	227 595	233 521
- Øvrige inntekter	-1 517 324	-1 266 950	-1 299 891	-1 338 888	-1 379 054	-1 420 426
Gebyrgrunnlag	7 742 042	7 110 319	7 398 673	7 894 810	8 111 729	8 333 864
Gebyrinntekter	8 249 148	6 617 319	6 101 110	7 069 761	7 339 788	8 109 127
Selvkostresultat	507 106	-493 000	-1 297 563	-825 049	-771 941	-224 737
Selvkost dekningsgrad i %	107 %	93 %	82 %	90 %	90 %	97 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	3 038 780	3 601 329	3 163 683	1 915 160	1 119 411	361 771
+/- Selvkostresultat	507 106	-493 000	-1 297 564	-825 050	-771 942	-224 737
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	55 443	55 355	49 041	29 301	14 302	4 863
Utgående balanse 31.12	3 601 329	3 163 683	1 915 160	1 119 411	361 771	141 897
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 5 % fra 5,8 mill. kroner til 6,1 mill. kroner. kapitalkostnadene forventes å ligge på et stabilt nivå på 2,4 mill. kroner og de indirekte kostnadene øker med rundt 3 % fra 0,21 mill. kroner til 0,22 mill. kroner fra 2017 til 2018.

1.2 Gebyrutvikling

Vanngebyrsatser	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Abonnementsgebyr (kr/abonnent)	kr 1 188	kr 1 188	kr 1 188	kr 1 188	kr 1 188	kr 1 188
Årlig endring		0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Forbruksgebyr (kr/m³)	kr 11,84	kr 10,20	kr 9,03	kr 11,31	kr 11,73	kr 13,39
Årlig endring		-14 %	-12 %	25 %	4 %	14 %
Årsgebyr inklusiv mva.	kr 2 963	kr 2 718	kr 2 541	kr 2 884	kr 2 946	kr 3 196
Årlig endring		-8 %	-6 %	14 %	2 %	8 %

Fra 2017 til 2018 foreslås det at vanngebyret reduseres med 6 % fra kr 2 718 til kr 2 541. I perioden 2016 til 2021 vil årsgebyret totalt øke med kr 233, hvorav kr -176 er endringen fra 2017 til 2018. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 2 % i årene 2016 til 2021. Samlet gebyrøkning i perioden er fra kr 2 963 i 2016 til kr 3 196 i 2021. I tabellen over er vanngebyret basert på et årlig målt forbruk på 150 kubikkmeter vann. Gebyrsatsene er inkl. mva.

2 Gebyrområde AVLØP

Lunner kommune er avløpsgebyret todelt, bestående av et fast abonnementsgebyr og et variabelt forbruksgebyr. Fastgebyret utgjør 19 % av de totale gebyrinntektene.

2.1 Selvkostoppstilling

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	5 586 464	5 801 210	6 114 523	6 258 520	6 406 004	6 557 063
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	589 505	591 299	823 679	927 568	967 391	978 359
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	2 875 696	1 773 725	1 544 017	1 825 724	1 889 793	1 985 347
Indirekte kostnader (drift og kapital)	207 701	211 034	216 346	221 887	227 595	233 521
- Øvrige inntekter	-1 517 324	-1 266 950	-1 299 891	-1 338 888	-1 379 054	-1 420 426
Gebyrgrunnlag	7 742 042	7 110 319	7 398 673	7 894 810	8 111 729	8 333 864
Gebyrinntekter	8 249 148	6 617 319	6 101 110	7 069 761	7 339 788	8 109 127
Selvkostresultat	507 106	-493 000	-1 297 563	-825 049	-771 941	-224 737
Selvkost dekningsgrad i %	107 %	93 %	82 %	90 %	90 %	97 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	3 038 780	3 601 329	3 163 683	1 915 160	1 119 411	361 771
+/- Selvkostresultat	507 106	-493 000	-1 297 564	-825 050	-771 942	-224 737
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	55 443	55 355	49 041	29 301	14 302	4 863
Utgående balanse 31.12	3 601 329	3 163 683	1 915 160	1 119 411	361 771	141 897
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å reduseres med rundt 16 % fra 9,8 mill. kroner til 8,2 mill. kroner. Kapitalkostnadene forventes å øke med rundt 7 % fra 5,3 mill. kroner til 5,7 mill. kroner og de indirekte kostnadene øker med rundt 2 %.

2.2 Gebyrutvikling

Avløpsgebyrsatser	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Abonnementsgebyr (kr/abonnent)	kr 1 386	kr 1 386	kr 1 386	kr 1 386	kr 1 386	kr 1 386
Årlig endring		0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Forbruksgebyr (kr/m³)	kr 25,70	kr 25,70	kr 28,13	kr 32,74	kr 34,26	kr 36,54
Årlig endring		0 %	9 %	16 %	5 %	7 %
Årsgebyr inklusiv mva.	kr 5 241	kr 5 241	kr 5 605	kr 6 297	kr 6 526	kr 6 867
Årlig endring		0 %	7 %	12 %	4 %	5 %

Fra 2017 til 2018 foreslås det at avløpsgebyret øker med 7 % fra kr 5 241 til kr 5 605. I perioden 2016 til 2021 vil årsgebyret totalt øke med kr 1 626, hvorav kr 364 er endringen fra 2017 til 2018. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 6 % i årene 2016 til 2021. Samlet gebyrøkning i perioden er fra kr 5 241 i 2016 til kr 6 867 i 2021. I tabellen over er avløpsgebyret basert på et årlig målt forbruk på 150 kubikkmeter vann. Gebyrsatsene er inkl. mva.

3 Gebyrområde RENOVASJON

Kommunens avfallshåndtering ivaretas av Hadeland og Ringerike avfallsselskap AS som er et interkommunalt aksjeselskap eid av kommunene Gran, Lunner og Jevnaker i Oppland fylke, og Ringerike og Hole i Buskerud fylke. Det er pålagt renovasjonsordning for husholdningsavfall fra alle hytter/fritidsboliger i kommunen.

Det er selskapets ansvar å håndtere husholdningsavfallet i tråd med reglene om selvkost og rapportere til eierkommunene, da all avfallshåndtering er lagt til selskapet.

Størrelsen på avfallsgebyrene er det kommunestyret som fastsetter etter innspill fra selskapet. For 2018 forventes gebyret å ligge på samme nivå som for 2017. For 2019 og videre i økonomiplanperioden er det lagt opp til marginal gebyrøkning.

4 Gebyrområde FEIING

4.1 Selvkostoppstilling

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	1 487 907	1 606 164	1 699 143	1 749 675	1 801 715	1 855 306
Indirekte kostnader (drift og kapital)	99 175	101 646	104 421	107 303	110 265	113 299
+/- Andre inntekter og kostnader	-28 669	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	1 558 413	1 707 810	1 803 564	1 856 978	1 911 980	1 968 605
Gebyrinntekter	1 627 011	1 314 027	1 807 539	1 861 829	1 916 881	1 973 549
Selvkostresultat	68 598	-393 783	3 975	4 851	4 901	4 944
Selvkost dekningsgrad i %	104 %	77 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	276 491	350 322	-40 929	-37 714	-33 551	-29 256
+/- Selvkostresultat	68 598	-393 783	3 974	4 851	4 901	4 944
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	5 234	2 532	-759	-688	-606	-522
Utgående balanse 31.12	350 322	-40 929	-37 714	-33 551	-29 256	-24 834
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 6 % fra 1,6 mill. kroner i 2017 til 1,7 mill. kroner i 2018. De indirekte kostnadene forventes å øke med rundt 3 % fra kr 101 646 til kr 104 421 og gebyrinntektene øker med rundt 38 % fra 1,3 mill. kroner til 1,8 mill. kroner.

4.2 Gebyrutvikling

Feiing - gebyrsatser	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Normalgebyr	kr 544	kr 495	kr 713	kr 734	kr 756	kr 778
Årlig endring		-9 %	44 %	3 %	3 %	3 %

Fra 2017 til 2018 foreslås det at gebyret for feiing øker med 44 % fra kr 495 til kr 713. I perioden 2016 til 2021 vil årsgebyret totalt øke med kr 234, hvorav kr 218 er endringen fra 2017 til 2018. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 7 % i årene 2016 til 2021. Samlet gebyrøkning i perioden er fra kr 544 i 2016 til kr 778 i 2021. Gebyrsatsene er inkl. mva.

5 Gebyrområde SLAMTØMMING

5.1 Selvkostoppstilling

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	2 110 859	1 729 479	1 786 219	1 678 505	1 806 139	1 698 697
Indirekte kostnader (drift og kapital)	28 890	29 698	30 530	31 385	32 264	33 167
- Øvrige inntekter	-11 304	0	0	0	0	0
+/- Andre inntekter og kostnader	76 900	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	2 205 345	1 759 177	1 816 749	1 709 889	1 838 402	1 731 864
Gebyrinntekter	2 047 380	1 658 757	1 655 323	1 708 315	1 838 387	1 731 864
Selvkostresultat	-157 965	-100 420	-161 426	-1 574	-15	-0
Selvkost dekningsgrad i %	93 %	94 %	91 %	100 %	100 %	100 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	410 788	258 411	161 426	1 574	15	0
+/- Selvkostresultat	-157 965	-100 420	-161 426	-1 574	-15	-0
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	5 588	3 435	1 574	15	0	0
Utgående balanse 31.12	258 411	161 426	1 574	15	0	0
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 3 % fra 1,7 mill. kroner til 1,8 mill. kroner. De indirekte kostnadene forventes å øke med rundt 3 % og gebyrinntektene forventes å ligge stabile på rundt 1,7 mill. kroner.

5.2 Gebyrutvikling

Slamtømming - gebyrsatser	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Normalgebyr	kr 2 480	kr 1 910	kr 1 863	kr 1 923	kr 2 069	kr 1 949
Årlig endring		-23 %	-2 %	3 %	8 %	-6 %

Fra 2017 til 2018 foreslås det at gebyret for slamtømming reduseres med 2 % fra kr 1 910 til kr 1 863. I perioden 2016 til 2021 vil årsgebyret totalt reduseres med kr 531. Budsjettet legger opp til en gjennomsnittlig årlig gebyrreduksjon på 5 % i årene 2016 til 2021. Samlet gebyrreduksjon i perioden er fra kr 2 480 i 2016 til kr 1 949 i 2021. Gebyrsatsene er inkl. mva.

6 Gebyrområde BYGGE- OG EIERSEKSJONERINGSSAKER

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	2 577 187	2 435 893	2 446 333	2 502 516	2 571 319	2 642 024
Indirekte kostnader (drift og kapital)	31 021	30 208	30 666	31 291	31 937	32 535
- Øvrige inntekter	-258 314	0	0	0	0	0
+/- Andre inntekter og kostnader	150 005	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	2 499 900	2 466 101	2 476 999	2 533 806	2 603 256	2 674 559
Gebyrinntekter	1 922 484	2 600 000	2 577 289	2 233 303	2 298 327	2 573 589
Selvkostresultat	-577 416	133 899	100 290	-300 503	-304 929	-100 970
Selvkost dekningsgrad i %	77 %	105 %	104 %	88 %	88 %	96 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	1 145 352	582 361	726 974	842 418	555 412	258 340
+/- Selvkostresultat	-577 416	133 899	100 290	-300 503	-304 929	-100 969
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	14 426	10 714	15 154	13 497	7 857	4 053
Utgående balanse 31.12	582 361	726 974	842 418	555 412	258 340	161 424
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å ligge relativt stabile på 2,4 mill. kroner. De indirekte kostnadene forventes økt med rundt 2 %, fra kr 30 208 til kr 30 666 og gebyrinntektene reduseres med rundt 1 %.

7. Gebyrområde OPPMÅLING

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	807 865	737 340	829 472	779 769	800 947	822 706
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	0	1 190	2 462	1 759	1 055	352
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	0	36 072	36 072	36 072	36 072	36 072
Indirekte kostnader (drift og kapital)	199 214	195 686	199 061	203 370	207 818	212 034
+/- Andre inntekter og kostnader	-141 720	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	865 359	970 289	1 067 068	1 020 969	1 045 893	1 071 165
Gebyrinntekter	825 857	1 100 000	974 438	937 814	936 042	1 041 779
Selvkostresultat	-39 502	129 711	-92 630	-83 155	-109 851	-29 386
Selvkost dekningsgrad i %	95 %	113 %	91 %	92 %	89 %	97 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	232 340	196 418	330 440	243 351	164 131	56 410
+/- Selvkostresultat	-39 502	129 711	-92 629	-83 155	-109 851	-29 386
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	3 580	4 311	5 540	3 935	2 130	813
Utgående balanse 31.12	196 418	330 440	243 351	164 131	56 410	27 837
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 12 % fra kr 737 340 til kr 829 472. De indirekte kostnadene forventes å øke med rundt 2 % fra kr 195 686 til kr 199 061 og gebyrinntektene reduseres med rundt 11 % fra kr 1 100 000 til 974 438. Endringen på gebyrinntektene skyldes at forventede inntekter i 2017 avviker i fra tidligere år. Sett opp mot 2016 er endringen vesentlig lavere.

8. Gebyrområde REGULERINGSPLAN

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	505 386	743 310	533 075	533 161	548 010	563 274
Indirekte kostnader (drift og kapital)	47 167	48 487	49 845	51 241	52 676	54 150
+/- Andre inntekter og kostnader	2 005	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	554 558	791 797	582 920	584 402	600 686	617 424
Gebyrinntekter	268 380	577 950	549 036	650 743	762 561	684 864
Selvkostresultat	-286 178	-213 847	-33 884	66 341	161 875	67 440
Selvkost dekningsgrad i %	48 %	73 %	94 %	111 %	127 %	111 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	210 109	-74 941	-291 789	-331 693	-271 173	-113 008
+/- Selvkostresultat	-286 178	-213 847	-33 884	66 341	161 875	67 440
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	1 129	-3 001	-6 020	-5 821	-3 710	-1 546
Utgående balanse 31.12	-74 941	-291 789	-331 693	-271 173	-113 008	-47 114
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å reduseres med rundt 28 % kr 743 310 til kr 533 075. De indirekte kostnadene forventes å øke med rundt 3 % fra kr 48 487 til kr 49 845 og gebyrinntektene reduseres med rundt 5 % fra kr 577 950 til kr 549 036.

9. Gebyrområde KONTROLL AV PRIVATE AVLØPSANLEGG

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	425 281	382 141	402 831	413 708	424 881	436 359
Indirekte kostnader (drift og kapital)	60 503	59 602	60 672	62 010	63 391	64 709
- Øvrige inntekter	-19 916	0	0	0	0	0
+/- Andre inntekter og kostnader	-23 558	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	442 310	441 743	463 503	475 718	488 272	501 069
Gebyrinntekter	517 987	507 000	442 732	390 416	402 105	452 045
Selvkostresultat	75 676	65 257	-20 771	-85 302	-86 167	-49 024
Selvkost dekningsgrad i %	117 %	115 %	96 %	82 %	82 %	90 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	120 764	199 111	268 191	252 447	171 237	87 569
+/- Selvkostresultat	75 676	65 257	-20 771	-85 301	-86 167	-49 024
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	2 671	3 824	5 027	4 091	2 499	1 230
Utgående balanse 31.12	199 111	268 191	252 447	171 237	87 569	39 775
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 5,0 % fra kr 382 141 til kr 402 831. De indirekte kostnadene forventes å øke med rundt 2 % fra kr 59 602 til kr 60 672 og gebyrinntektene reduseres med rundt 13 % fra kr 507 000 til kr 442 732.

10. Gebyrområde BEHANDLING AV UTSLIPPSSAKER

Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	209 348	199 415	220 982	210 780	216 548	222 475
Indirekte kostnader (drift og kapital)	14 283	14 034	14 277	14 586	14 906	15 209
Gebyrgrunnlag	223 630	213 449	235 259	225 366	231 454	237 685
Gebyrinntekter	200 210	125 000	203 557	193 488	199 346	237 372
Selvkostresultat	-23 420	-88 449	-31 702	-31 878	-32 108	-313
Selvkost dekningsgrad i %	90 %	59 %	87 %	86 %	86 %	100 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	199 731	179 478	93 260	63 067	32 108	313
+/- Selvkostresultat	-23 420	-88 449	-31 702	-31 878	-32 108	-313
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	3 166	2 232	1 509	919	313	3
Utgående balanse 31.12	179 478	93 260	63 067	32 108	313	3
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å øke med rundt 11 % fra kr 199 414 til kr 220 982. De indirekte kostnadene forventes å øke med rundt 2 % fra kr 14 034 til kr 14 277 og gebyrinntektene øker med rundt 63 % fra kr 125 000 til kr 203 557. Endringen på gebyrinntektene skyldes at forventede inntekter i 2017 avviker i fra tidligere år. Sett opp mot 2016 er endringen vesentlig lavere.

11. Gebyrområde DISPENSASJON FRA KOMMUNEPLAN

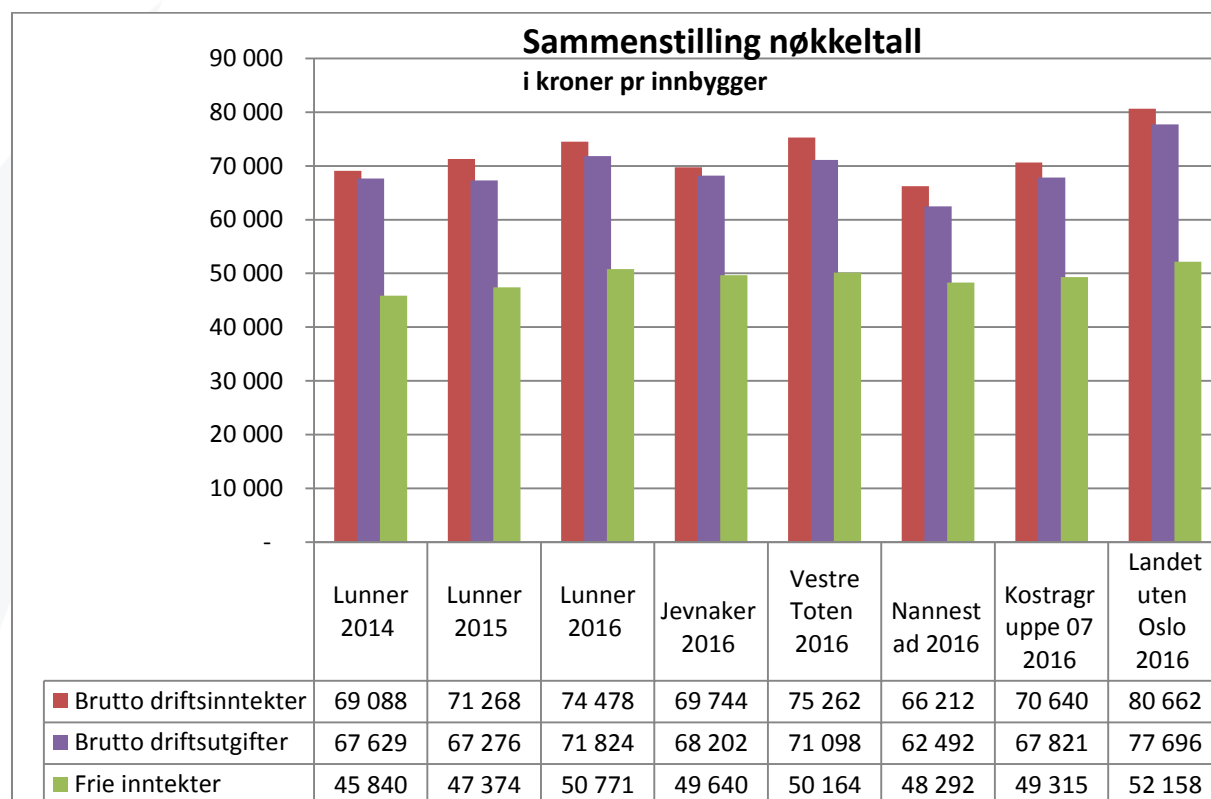
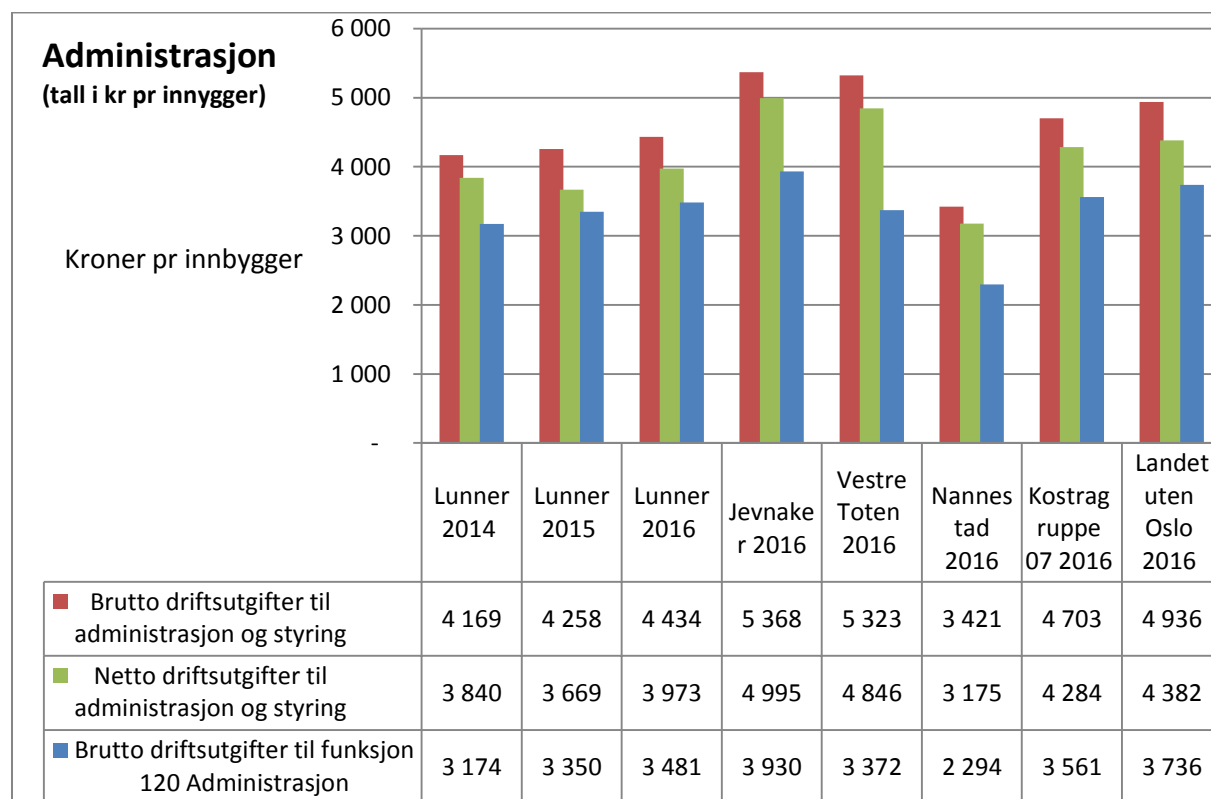
Selvkostregnskap	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkte driftsutgifter	70 417	260 500	84 161	78 440	80 625	82 871
Indirekte kostnader (drift og kapital)	37 516	36 945	37 605	38 432	39 287	40 101
Gebyrgrunnlag	107 933	297 445	121 766	116 872	119 911	122 972
Gebyrinntekter	29 850	46 000	100 744	203 967	229 387	220 845
Selvkostresultat	-78 083	-251 445	-21 022	87 095	109 476	97 873
Selvkost dekningsgrad i %	28 %	15 %	83 %	175 %	191 %	180 %

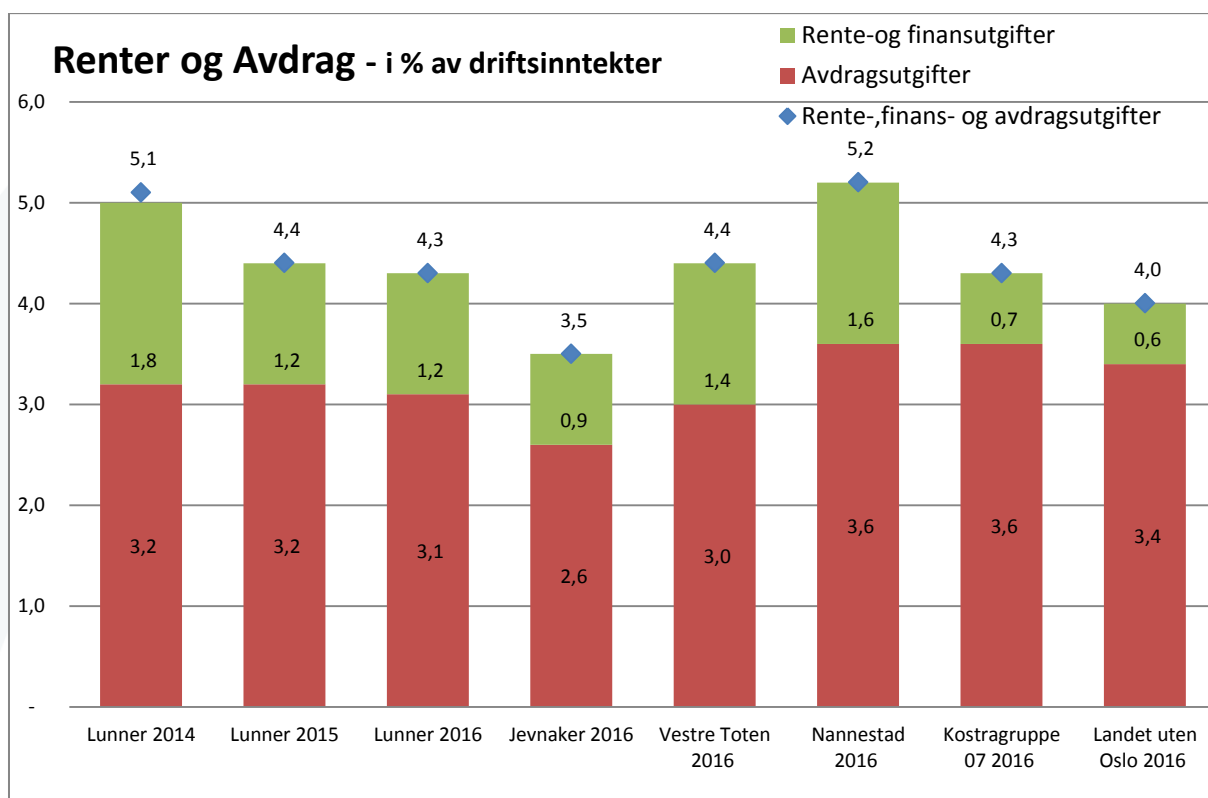
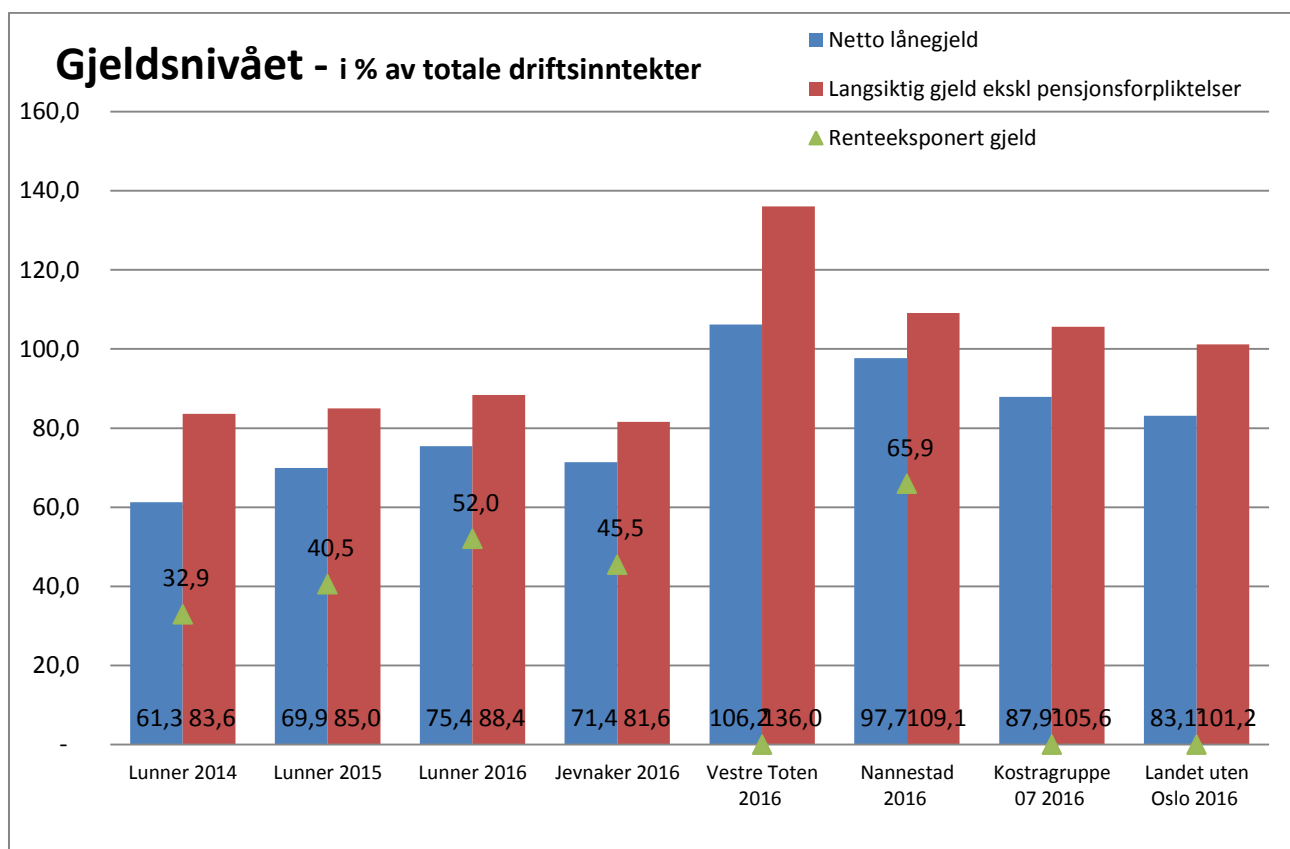
Selvkostfond/fremførbart underskudd	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inngående balanse 01.01	-34 722	-114 047	-369 448	-397 878	-317 692	-213 344
+/- Selvkostresultat	-78 083	-251 445	-21 021	87 095	109 476	97 873
+/- Kalkulatorisk rente fond/underskudd	-1 242	-3 956	-7 409	-6 909	-5 128	-3 206
Utgående balanse 31.12	-114 047	-369 448	-397 878	-317 692	-213 344	-118 677
Selvkostgrad i %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Fra 2017 til 2018 forventes driftsutgiftene å reduseres med rundt 68 % fra kr 260 500 til kr 84 161. De indirekte kostnadene forventes å reduseres med rundt 2 % fra kr 36 945 til kr 37 605 og gebyrinntektene økes med rundt 119 % fra kr 46 000 til kr 100 744.

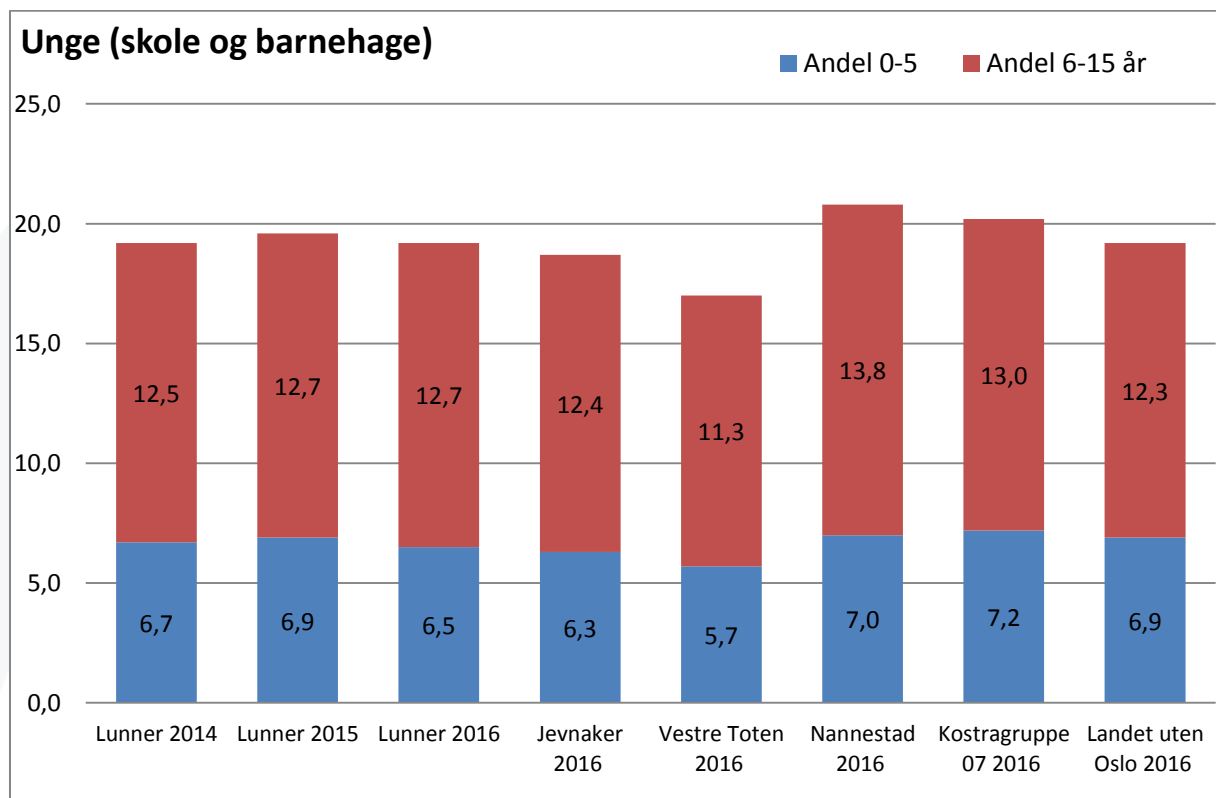
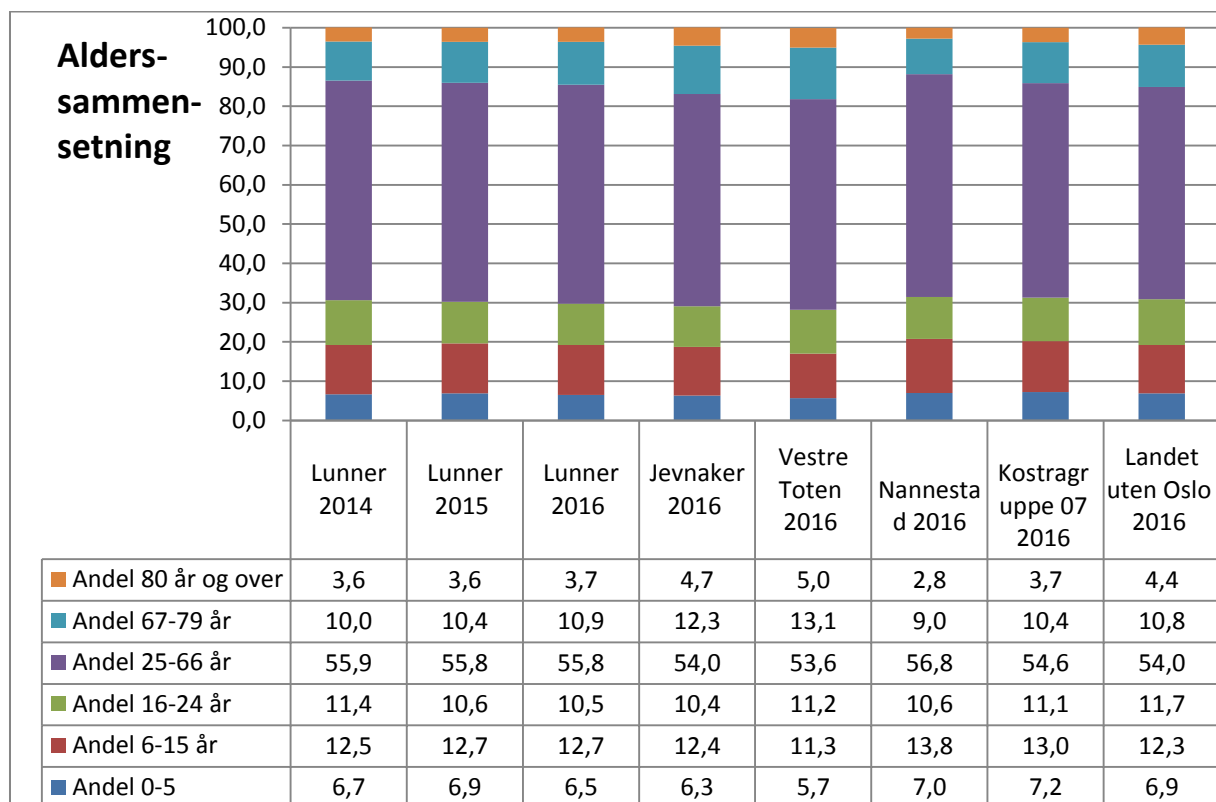
KOSTRA-sammenligninger

ADMINISTRASJON

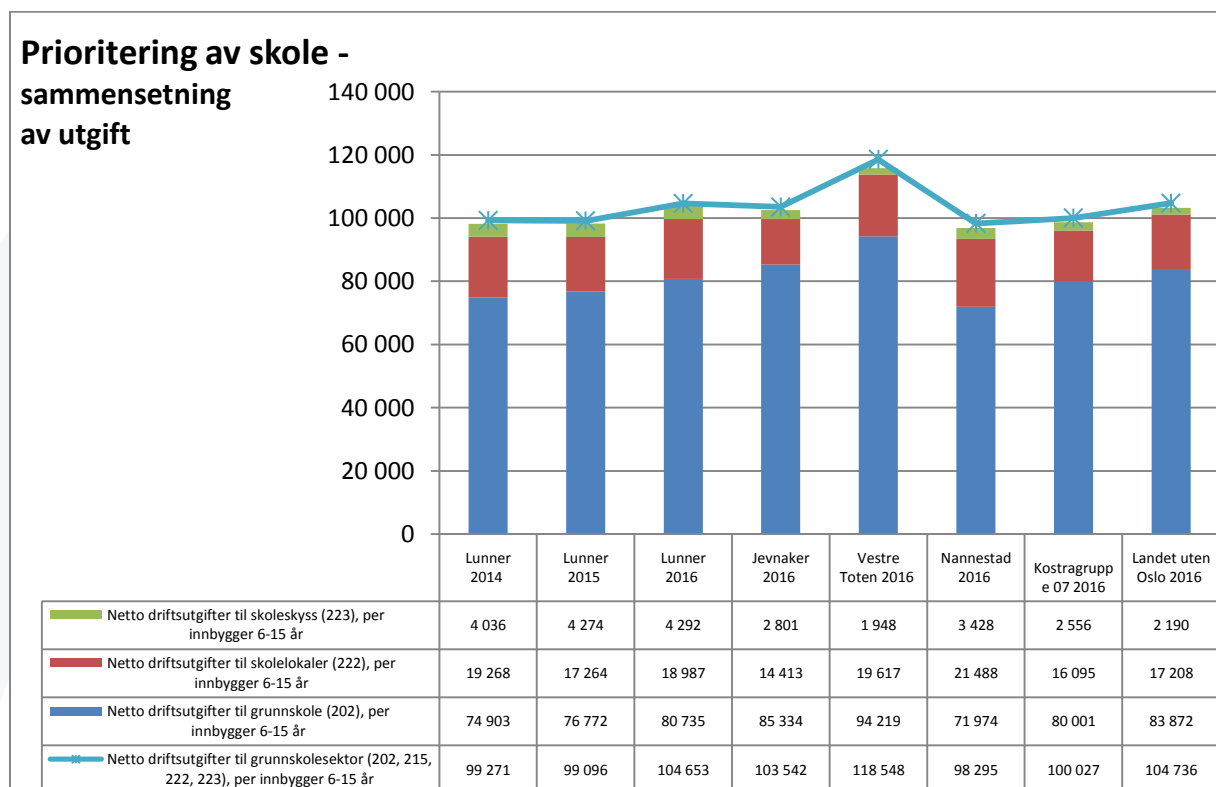
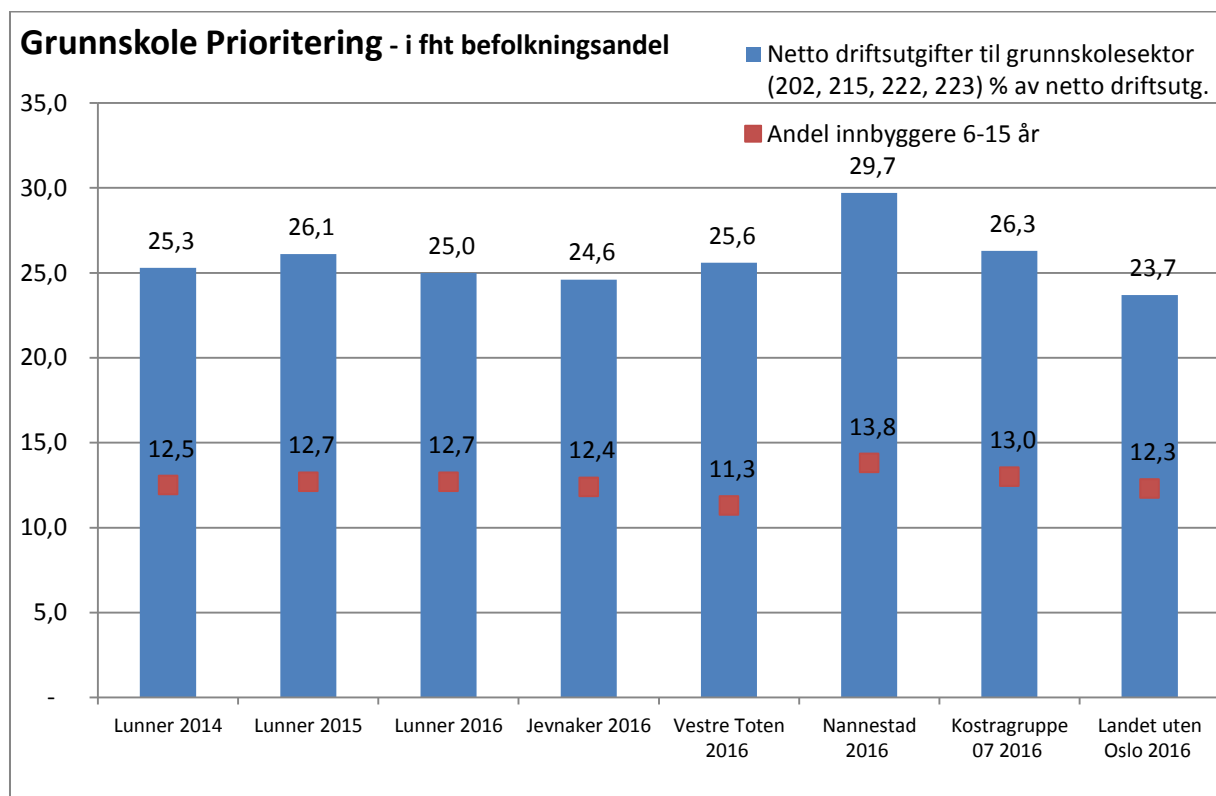

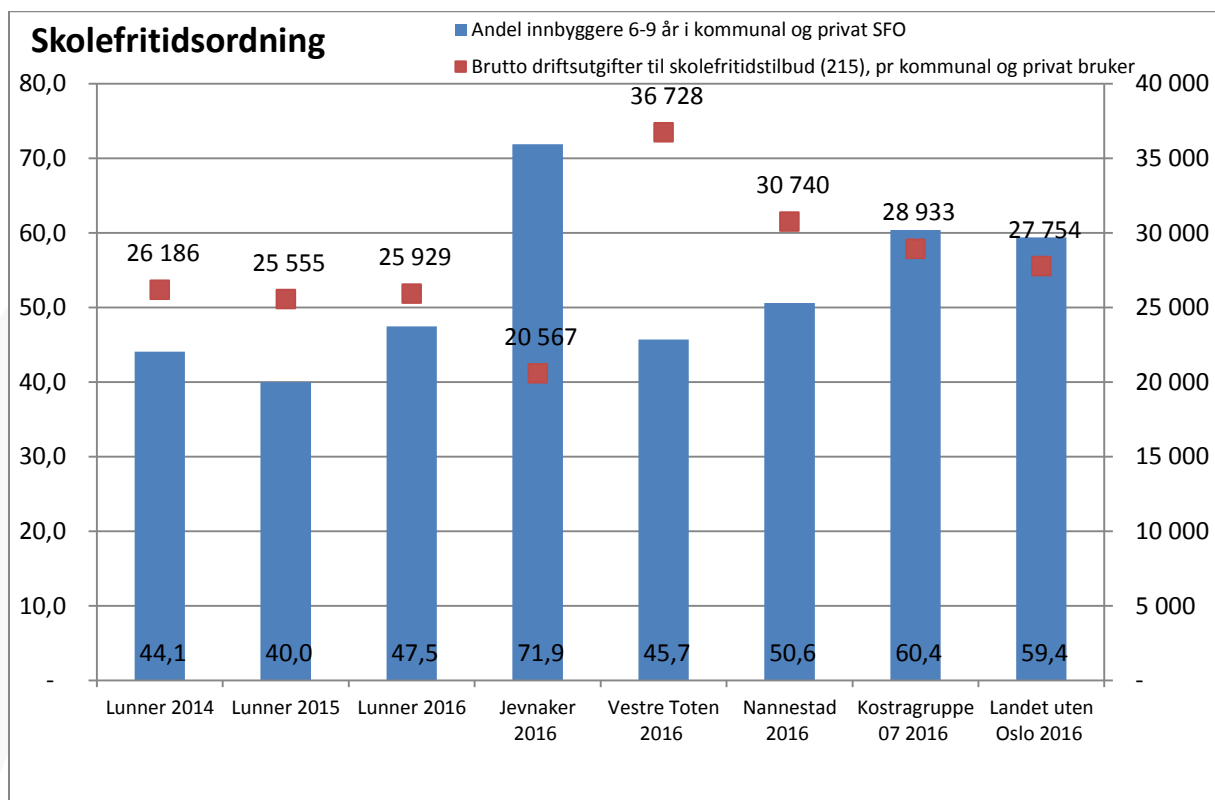
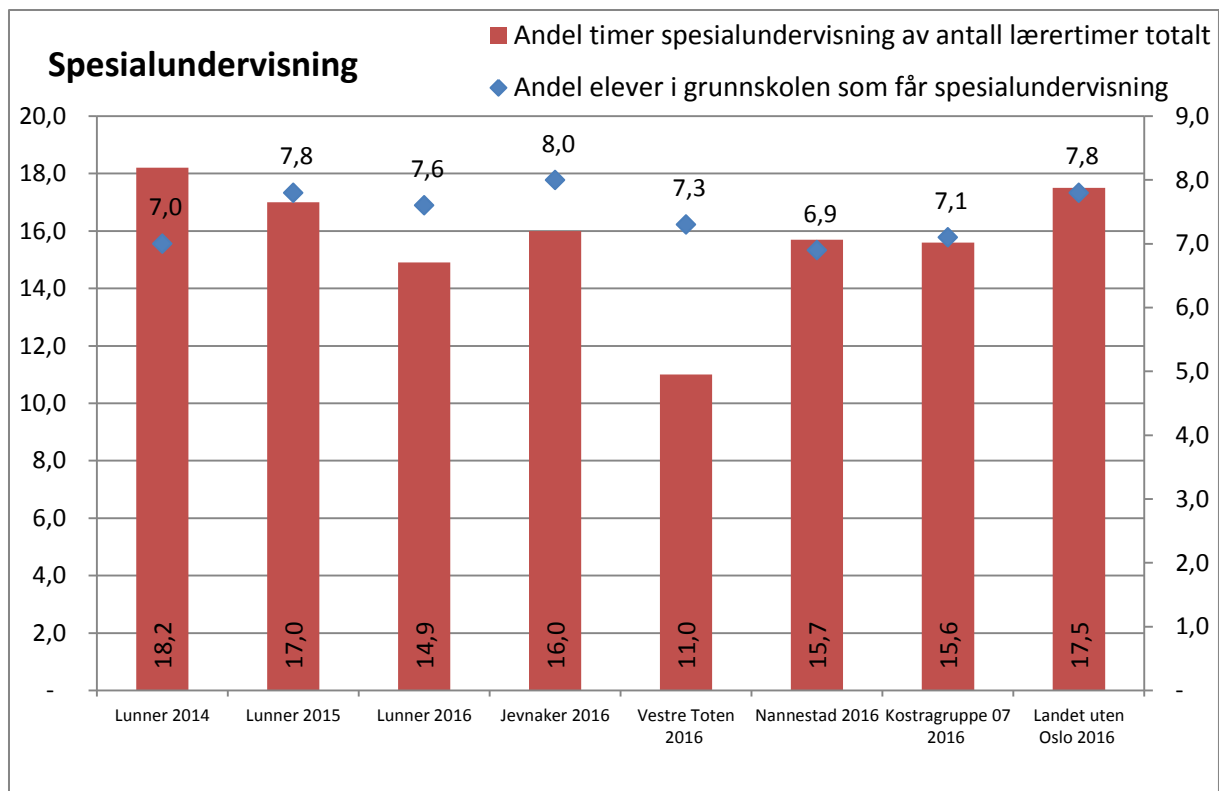

BEHOVSPROFIL

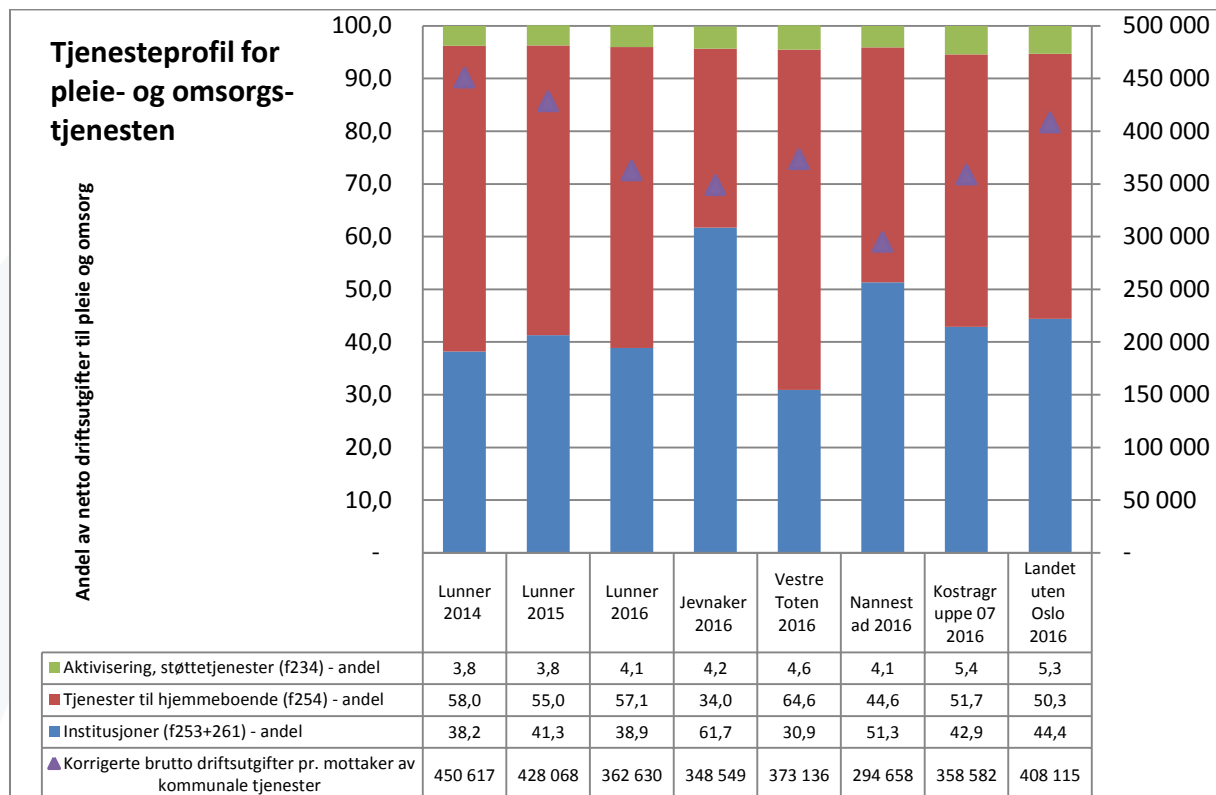
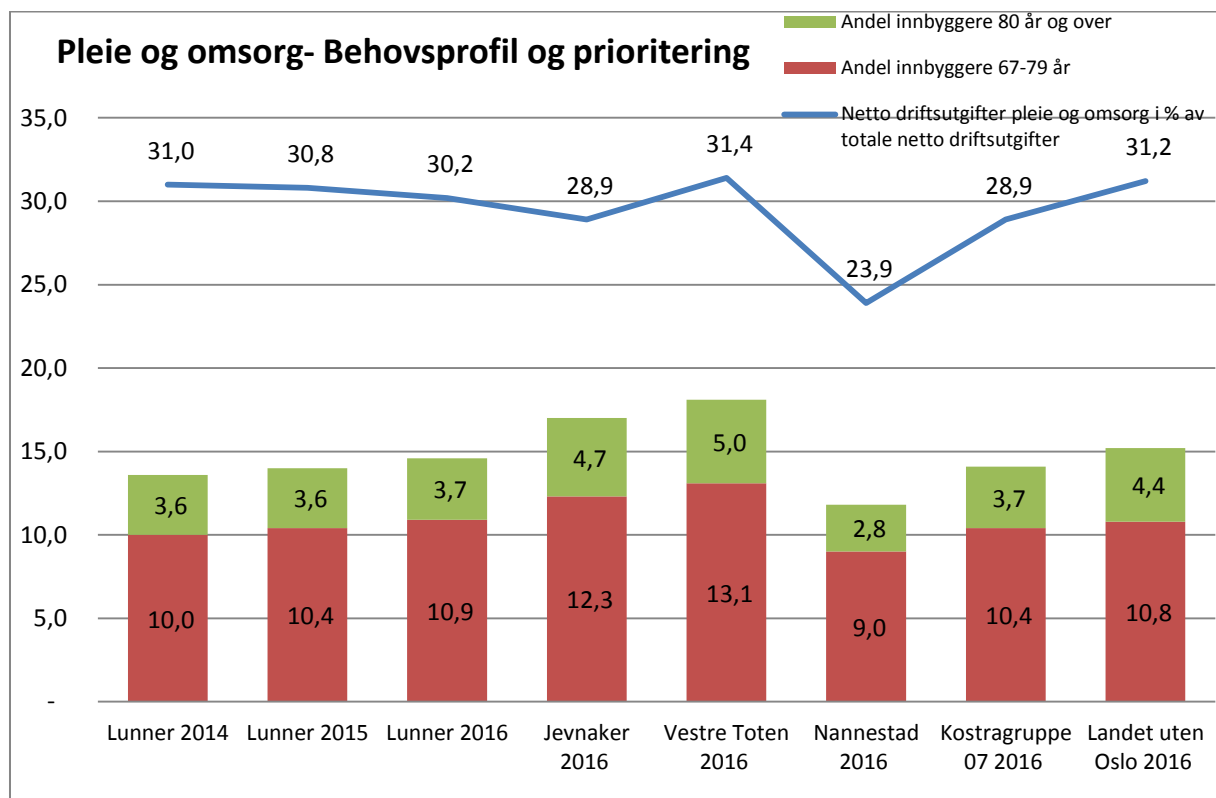

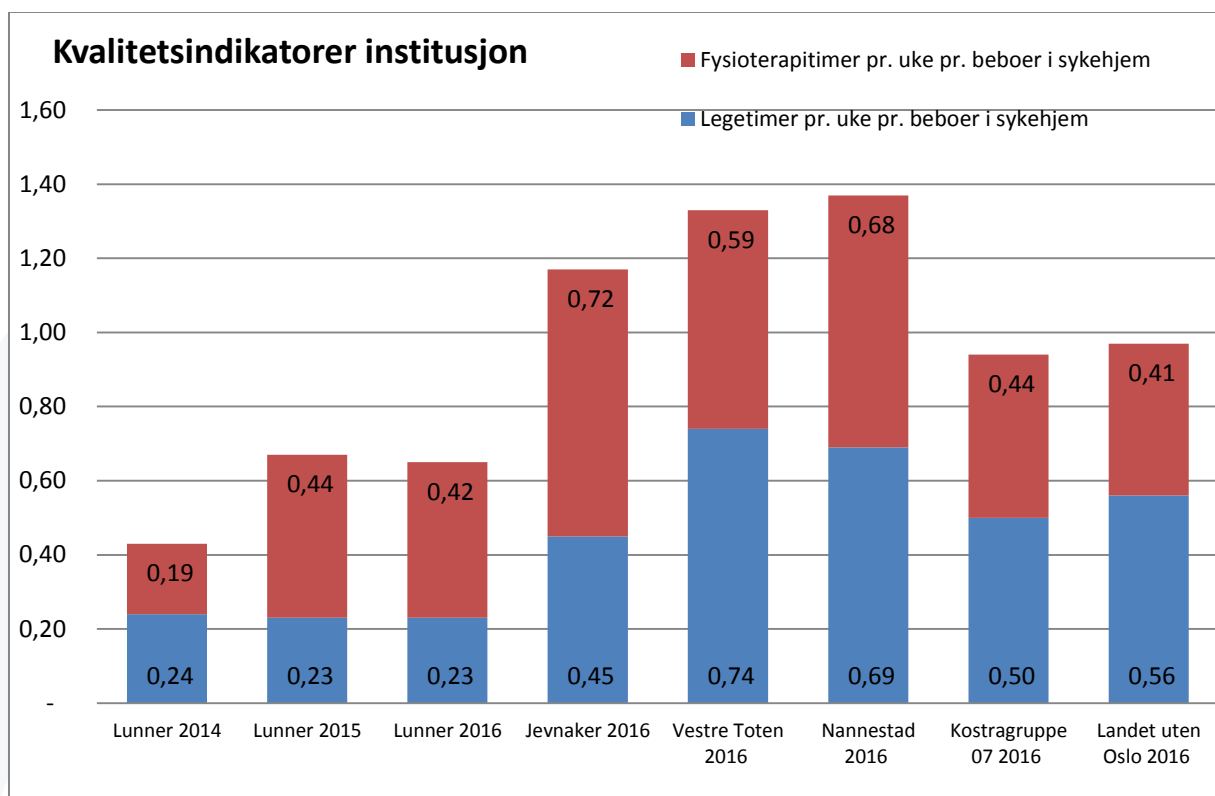
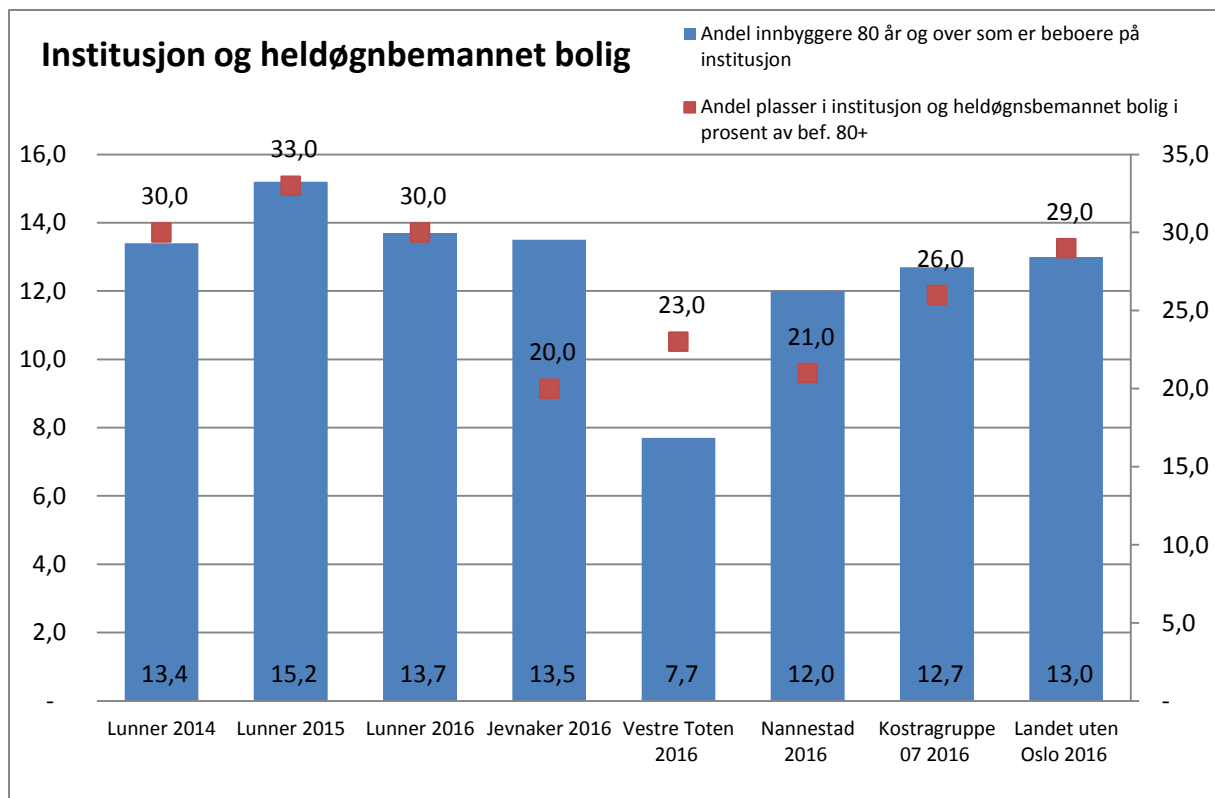
SKOLE

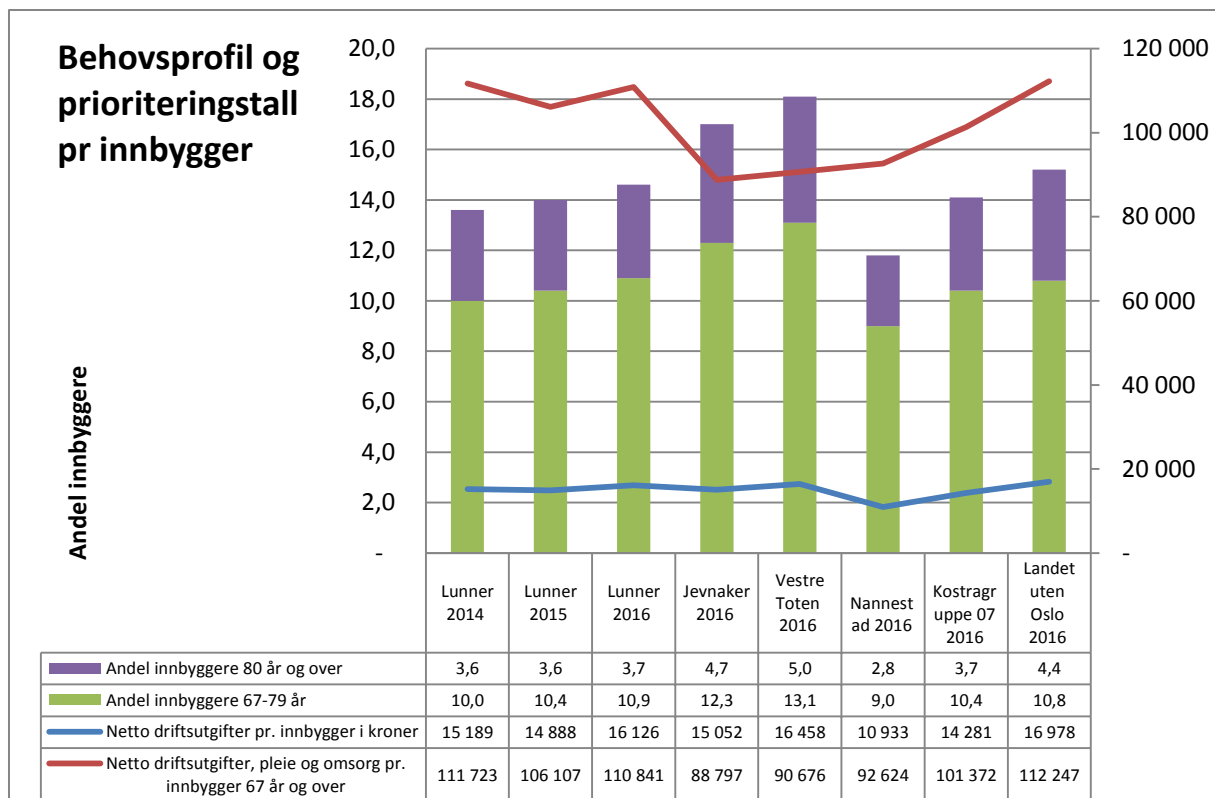

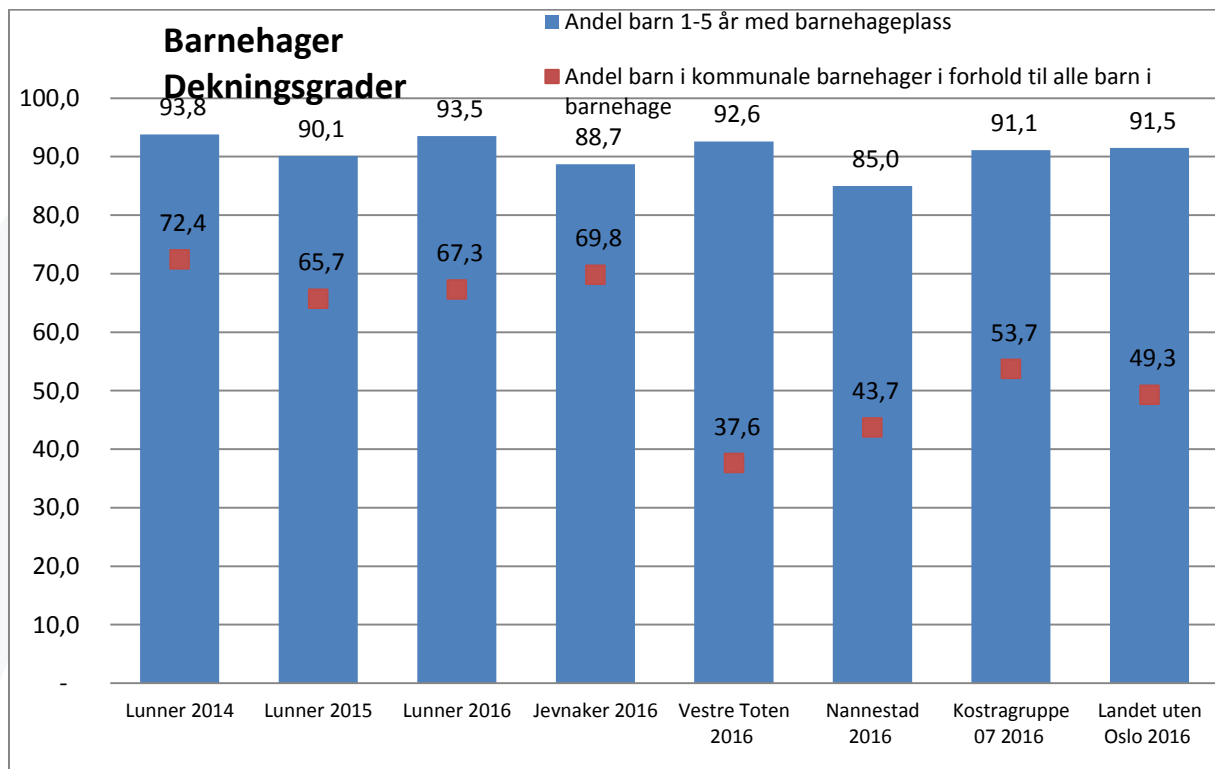
PLEIE OG OMSORG

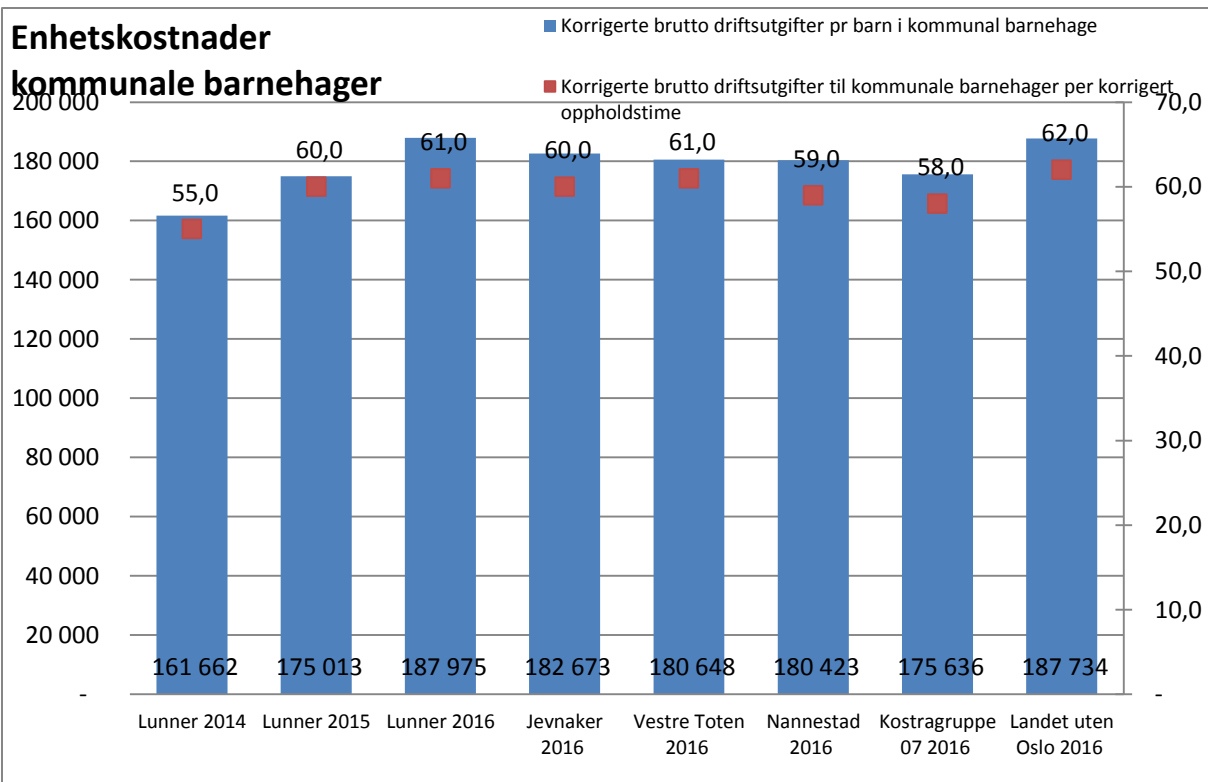

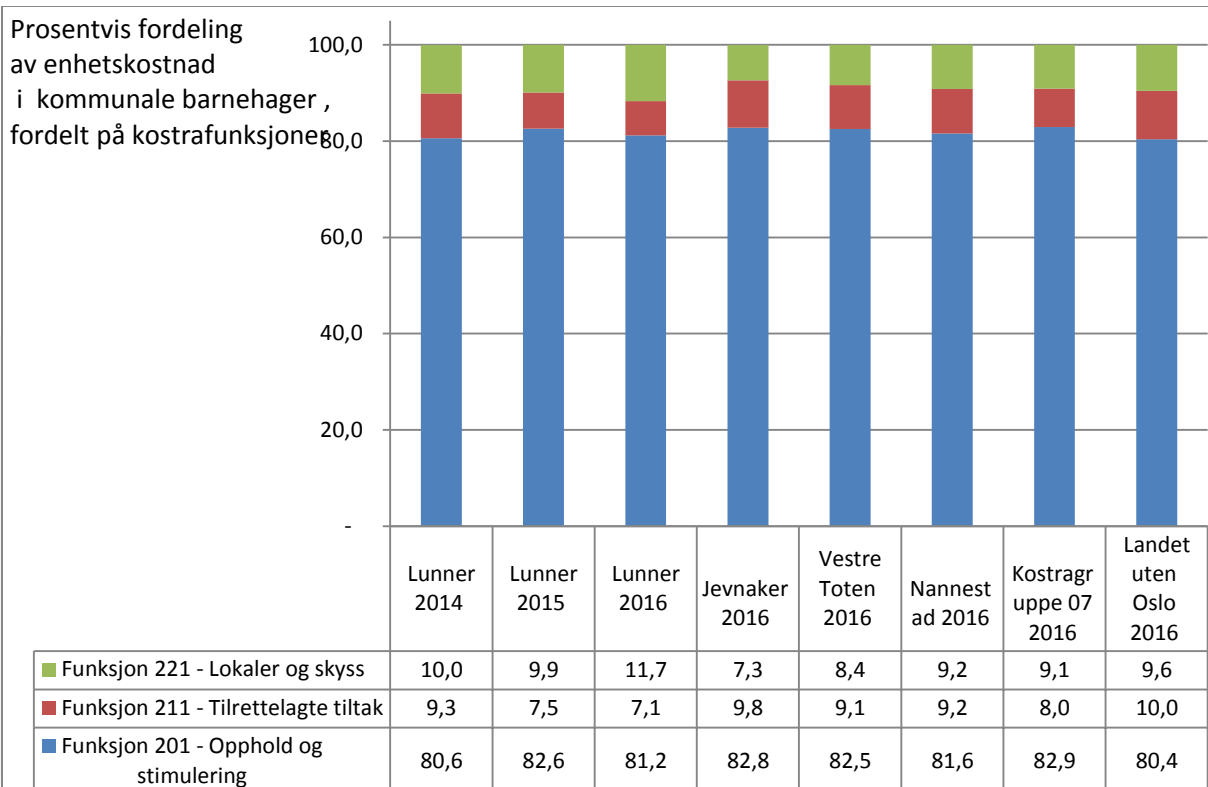
BARNEHAGE

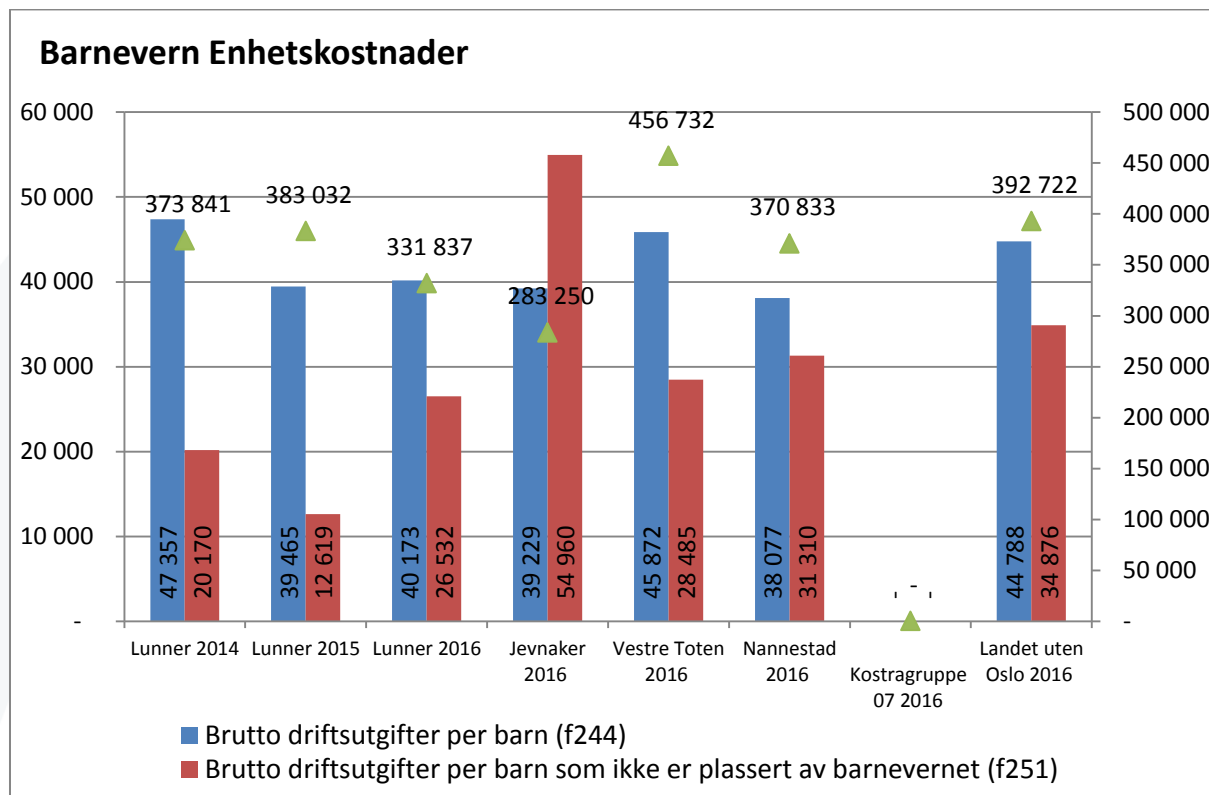
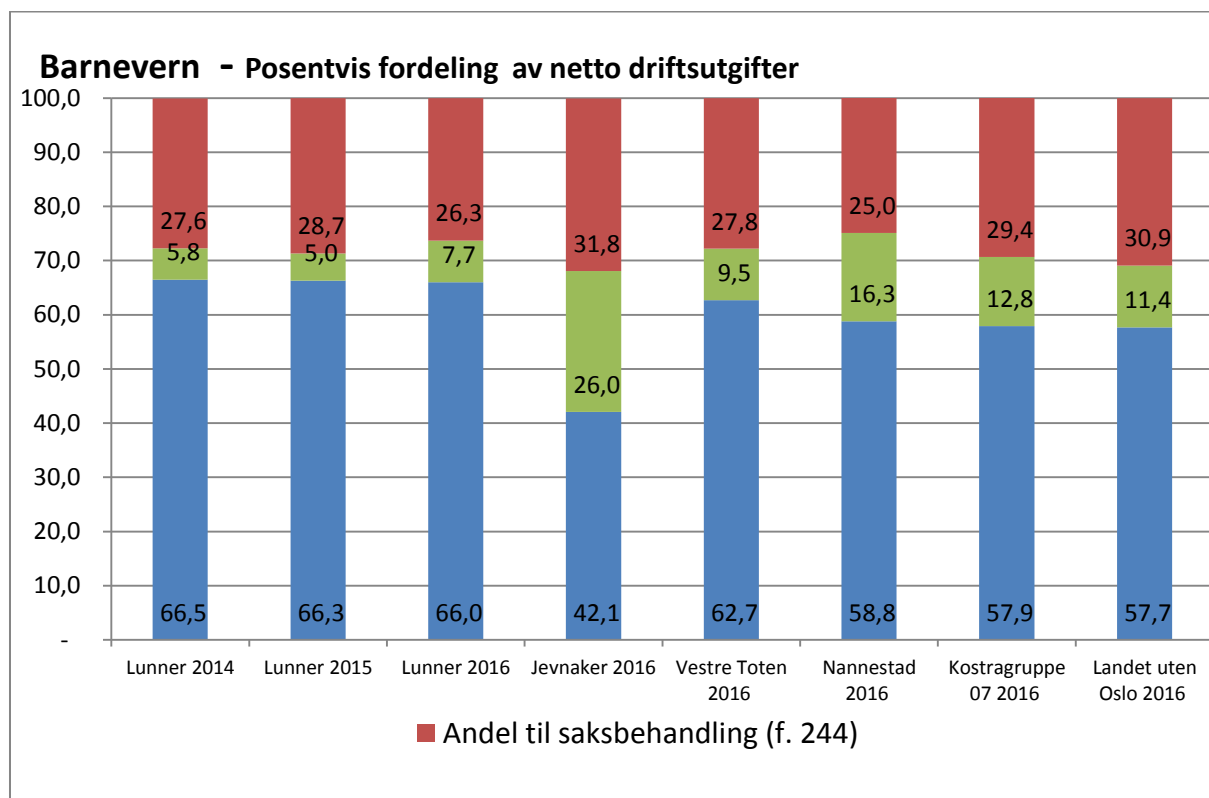
Enhetskostnader kommunale barnehager

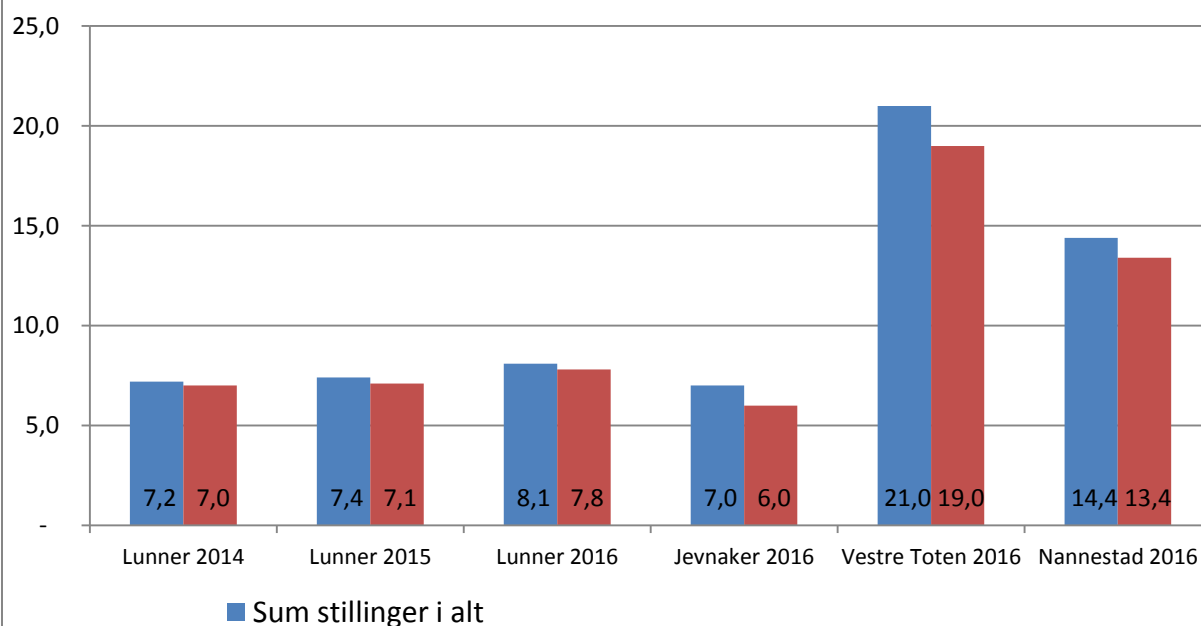
Prosentvis fordeling av enhetskostnad i kommunale barnehager , fordelt på kostrafunksjoner

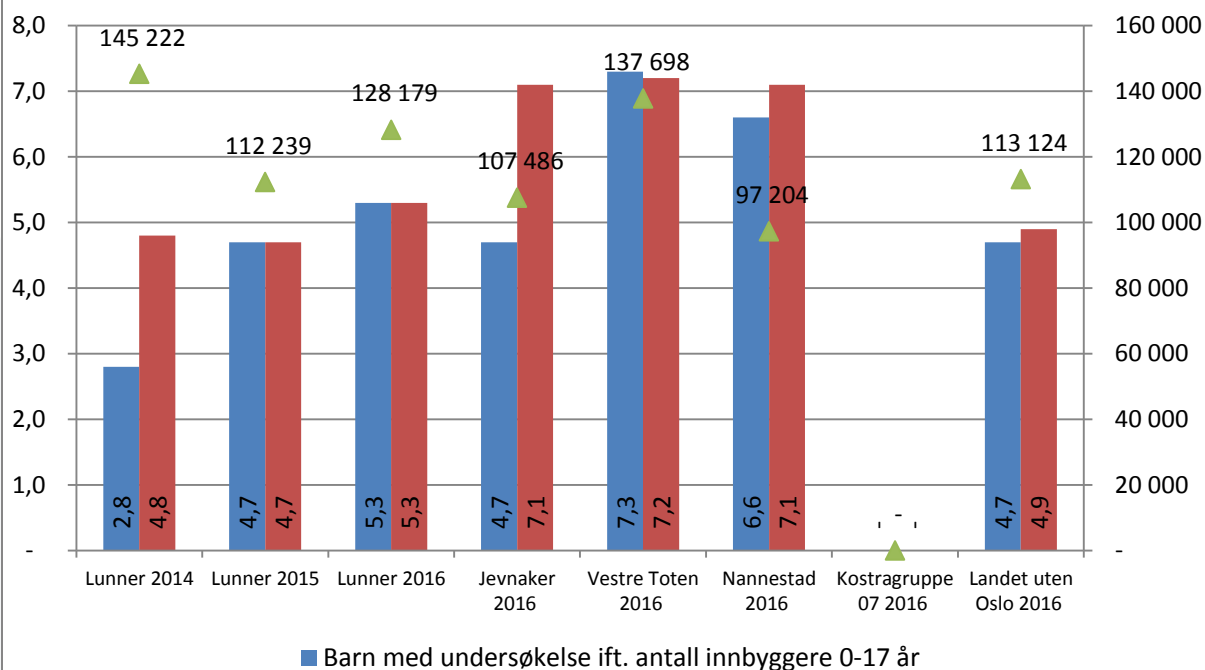
BARNEVERN

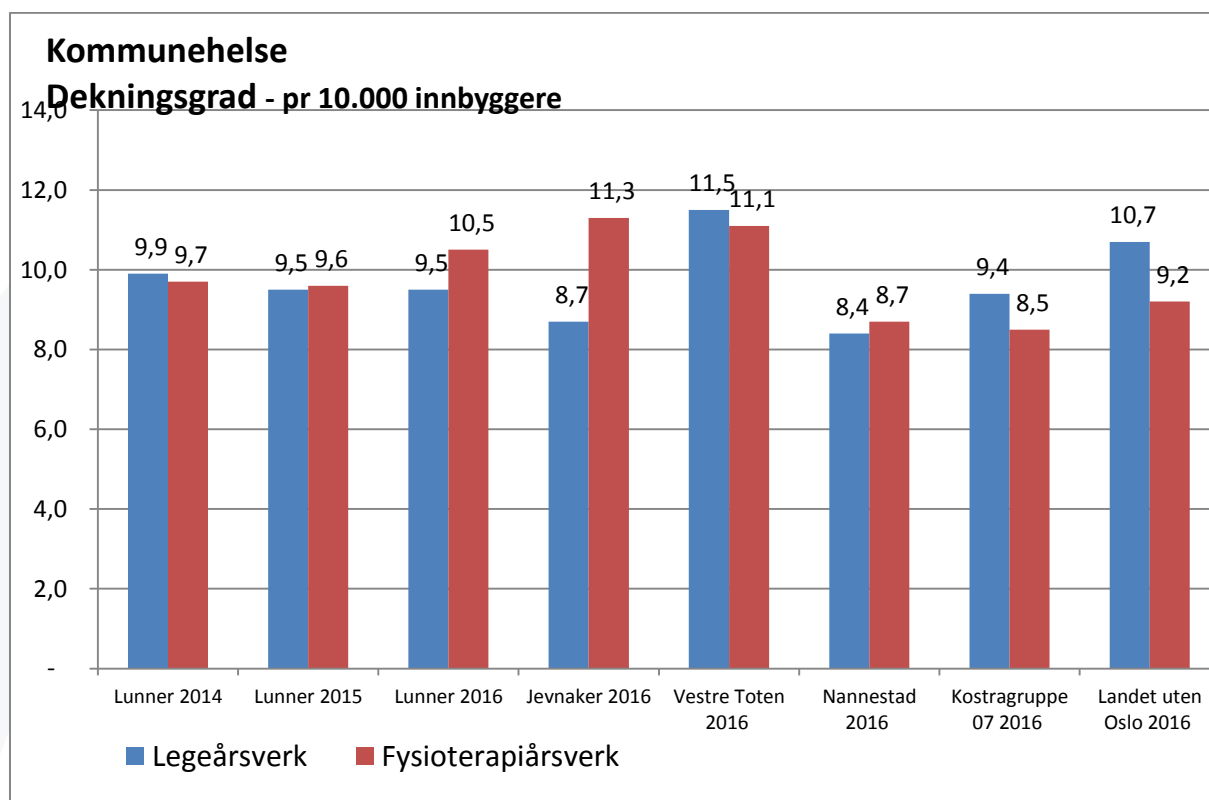
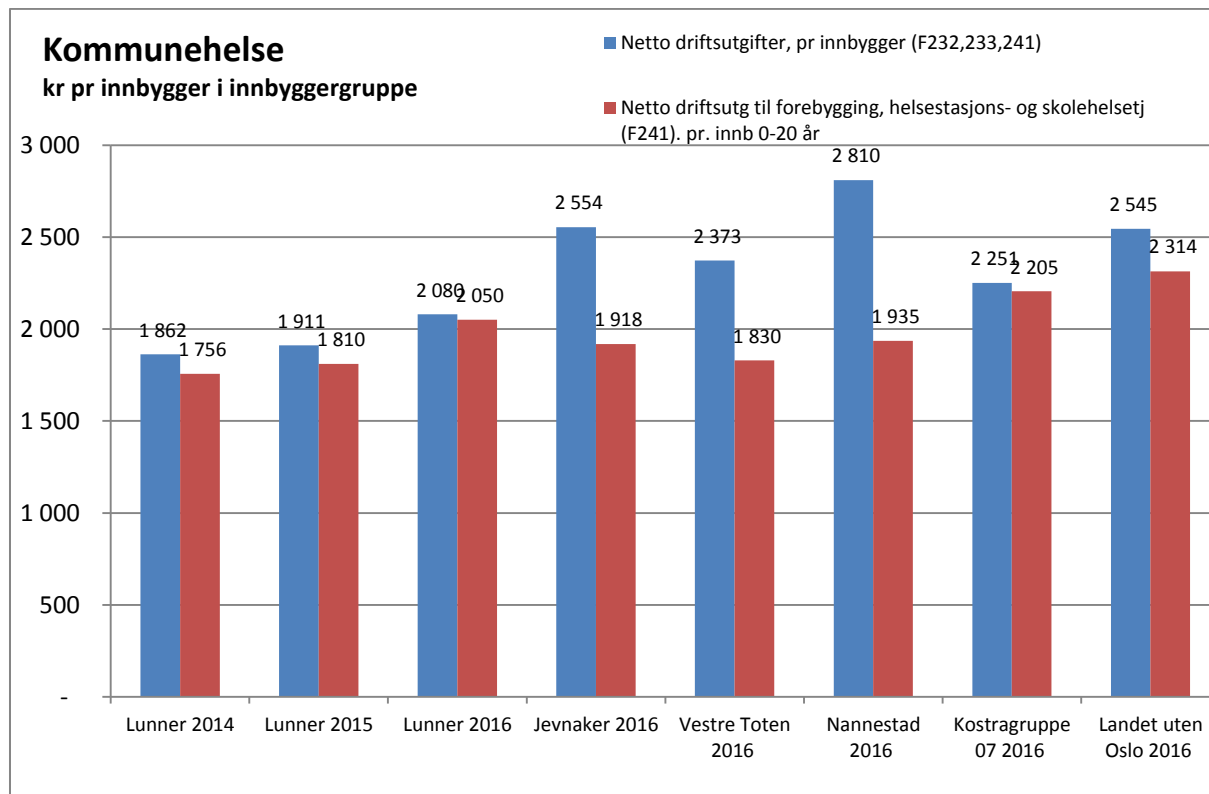
Barnevern - Antall stillinger

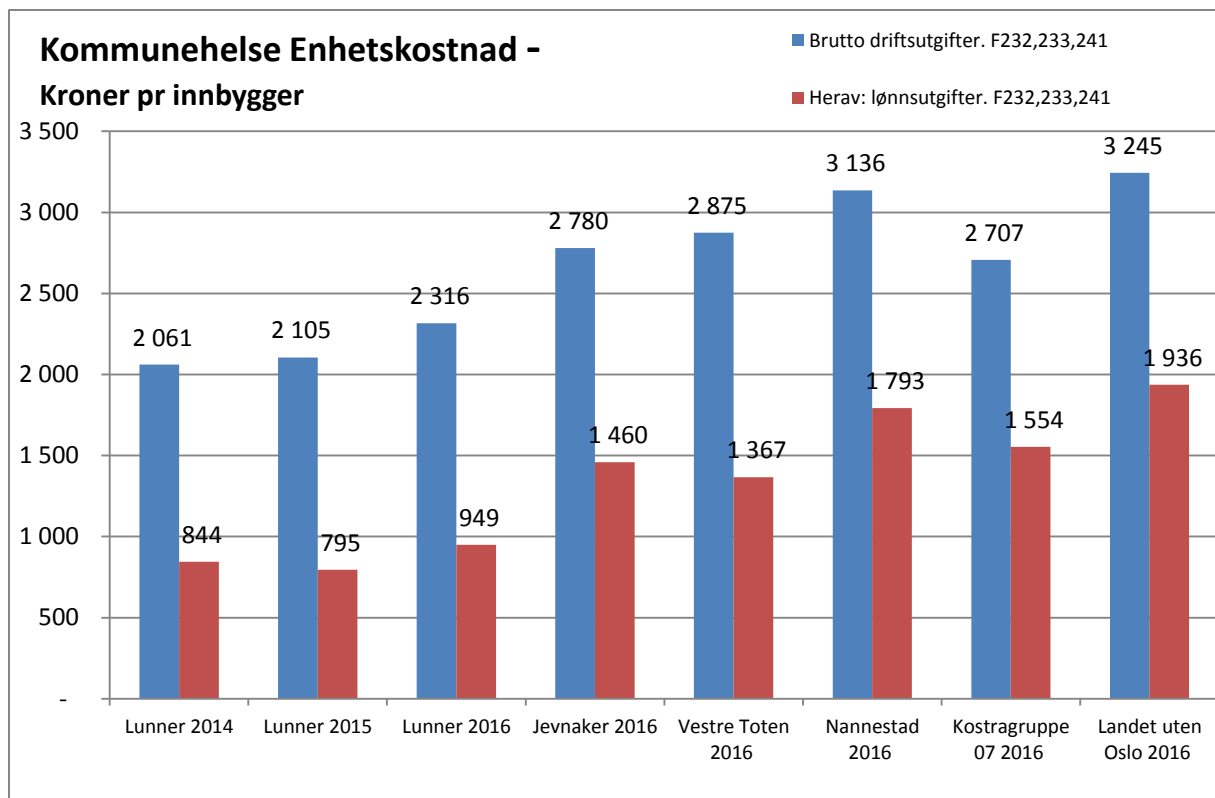

Barnevern Dekningsgrader

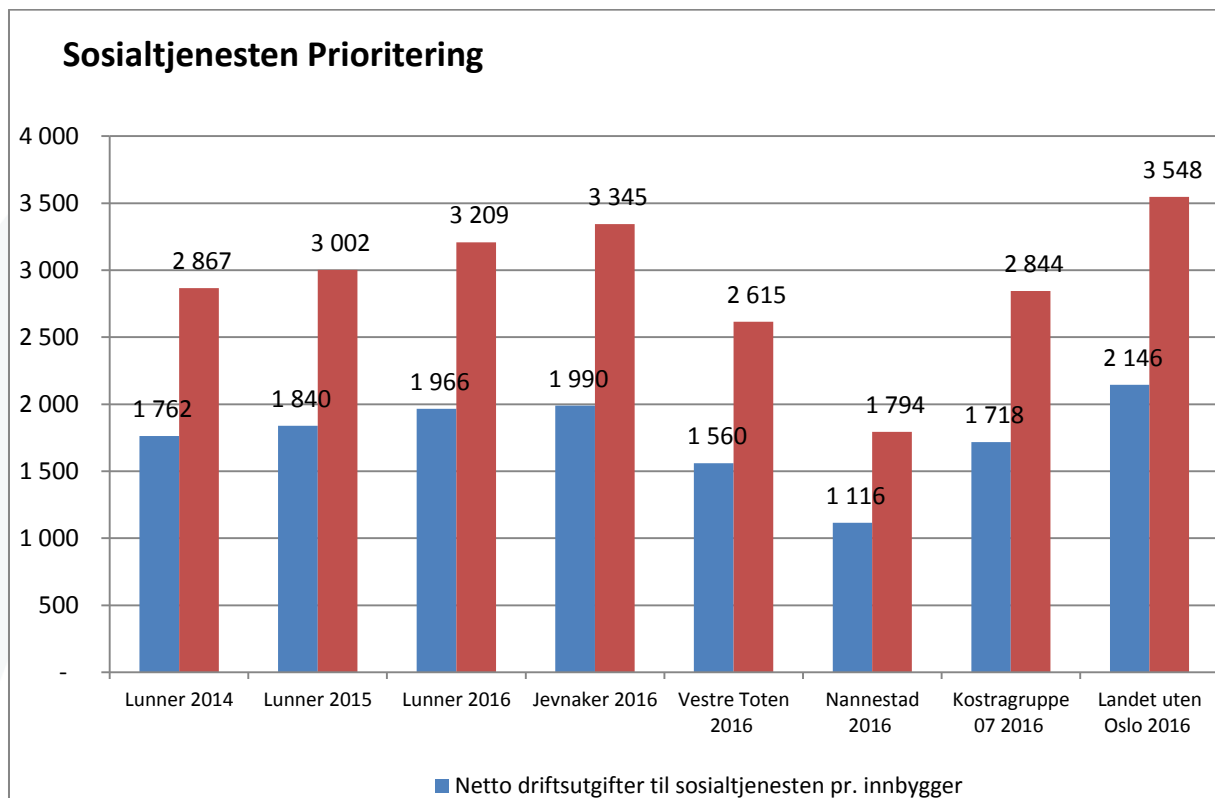

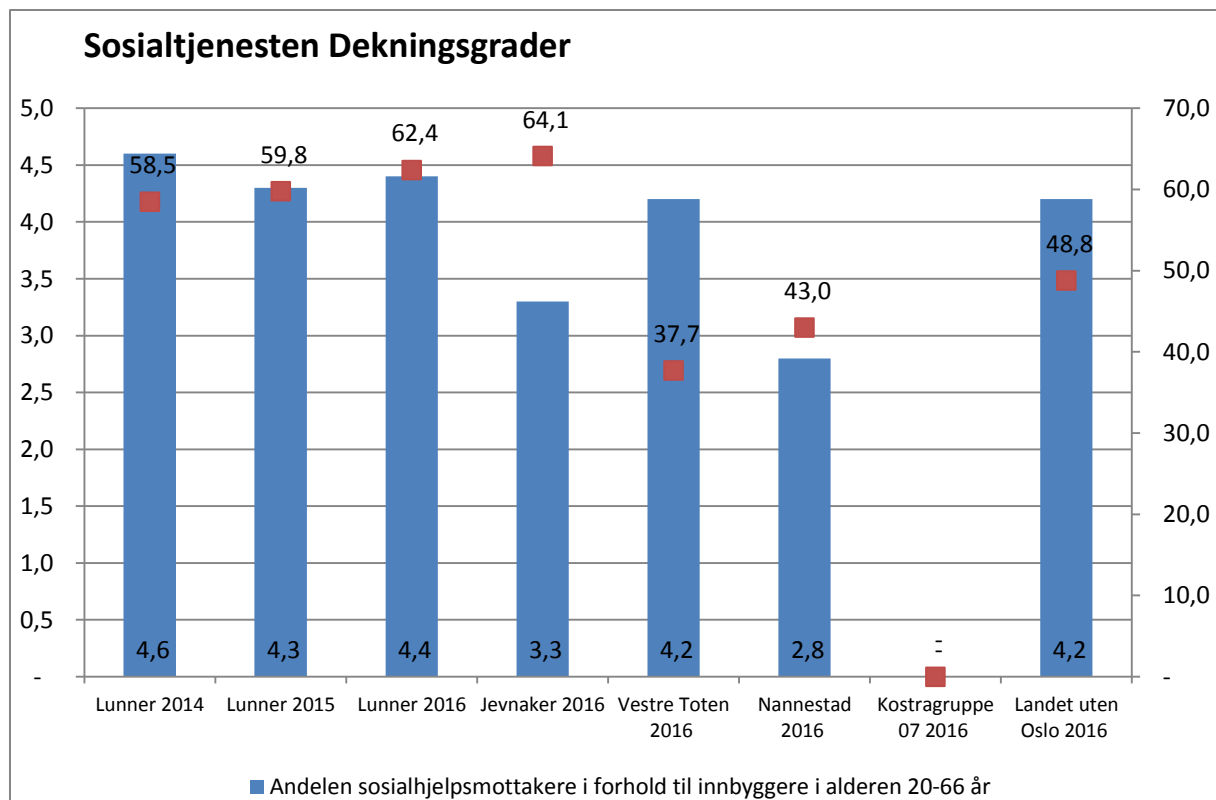
KOMMUNEHELSE

SOSIALTJENESTEN

Betalingssatser og gebyrer 2018

Betalingssatser fremmes som egen sak til kommunestyret i desember 2017. Dokumentet vedlegges etter kommunestyrets behandling slik at det er komplett når det legges ut på kommunens hjemmeside.

Kommunestyrets vedtak

Kommunestyret fattet følgende vedtak i sak xx/17 den 14.12.2017, som er innarbeidet i dette dokumentet:

Handlingsprogram/økonomiplan 2018-2021 og årsbudsjett 2018

Vedtak:

